Noaptea planctonului de Igor Rosohovatski

în româneşte de Igor Block

În serial în CPŞF, numerele 457 – 461.
În apariţia serială, după capitolul VI urmează capitolul VIII, eroare de numerotare corectată în textul de faţă.
Versiunea 1.0

I

Lanţul ancorei hurui prelung, fixînd nava pe locul de staţionare. Viaceslav stătea lîngă parapet, alături de Valeri cu privirea aţintită în apele întunecate ale Mării Japoniei; acolo se afla soluţia enigmei. Se gîndi la tizul său din laboratorul lui Mihalcenko şi la cei doi scafandri... Ce au văzut ei în adîncurile mării în ultimele clipe ale vieţii? Cadavrele lor au ieşit la suprafaţă cum ies peştii morţi, fără răni, fără nici o urmă de vătămare. Numai în cîteva locuri de pe piele se vedeau nişte pete roşii. Pe faţa unuia dintre cei doi sportivi încremenise un zîmbet; nu o grimasă, care ar fi putut însemna orice, ci cel mai autentic zîmbet. Ce oare l-o fi înveselit în ultimele clipe?

— Slava [1], cred că n-ai uitat cum ne-a fost vorba? întrebă Valeri.

Fără a se întoarce, Viaceslav încuviinţă cu un semn din cap. Dar Valeri, mai mult cu ochii la apă decît la el, repetă întrebarea.

— Eu nu-mi schimb hotărîrile, spuse Slava. (Asta era adevărat şi îi plăcea s-o repete.)

I se păru că Valeri zîmbeşte...

Cîţiva peşti morţi plutiră pe coama unui val şi se izbiră de bordaj. Vîntul aducea un miros dulceag de stîrv. Aşa cum au constatat toţi cei ce poposiseră în acest golf în vremea din urmă, aici aproape că nu existau pescăruşi; cu nu ştiu ce simţ necunoscut, aceştia adulmecaseră primejdia şi părăsiseră golful. S-a înstăpînit o linişte de rău augur, prevestind ceva neştiut.

Pe punte îşi făcu apariţia Nikifor Arsentievici Tukalo şi, cu vocea lui groasă de bas, anunţă că pregătirile s-au terminat. Slava îi transmisese un ordin, şi cîteva minute mai tîrziu, deasupra punţii apăru, rămînînd suspendat în mufle, batiscaful alb, alungit ca un peşte, cu dungi negre longitudinale.

— Să mergem, spuse Slava, adresîndu-se lui Valeri, şi porni spre batiscaf.

Căutară să se aranjeze cît mai comod, desigur atît cît era cu

---

1 Slava este diminutivul numelui Viaceslav.

putinţă. Nu mai auzeau scîrţîitul şi icnetul troliurilor. În hublouri apărură şiraguri de mărgăritare, dispărînd imediat. Peste geamuri parcă se lăsară din exterior nişte storuri negre, acoperindu-se brusc de un amalgam argintiu. Era efectul reflectoarelor.
Slava reglă reflectoarele, şi lumea de dincolo de hublouri luă puţin cîte puţin contururi clare. Lumea aceasta părea pustie şi inertă, deşi sub razele reflectoarelor căpăta zeci şi zeci de nuanţe, pentru că în ea exista prea puţină viaţă; nu se vedea tresca fugind de lumina puternică, nu se vedeau sardelele, ca nişte bănuţi în cădere. Treceau, plutind încet, numai clopotele meduzelor.
Pe panou se aprinse un beculeţ roşu şi se auzi un sunet sec. Cei doi ocupanţi ai batiscafului întoarseră în acelaşi timp capul. Da, intrase în acţiune contorul Geiger, surprinzînd un pericol nevăzut, care nu avea nici culoare, nici sunet, nici miros.
Valeri se uită la Slava cu o privire interogativă, dar acesta îi întoarse un zîmbet liniştitor. Radiaţia nu era deocamdată periculoasă, cantitatea de roentgeni nu atingea cifra de control. Imersiunea continua în acompaniamentul tot mai intens al contorului. Apoi plutiră în imediata apropiere a fundului care, în lumina reflectoarelor, se arăta extrem de reliefat. Fiecare bolovan părea surprinzător de rotund, desluşindu-i-se bine toate protuberantele. Şi totul sclipea, ca un pom de iarnă frumos împodobit... Dar iată că, în mijlocul acestei splendori smulse din beznă, unul dintre fasciculele luminoase se izbi de ceva. Slava focaliză cele două reflectoare laterale: clin noaptea eternă ieşi la iveală un întreg bloc metalic. Era o ladă uriaşă, pe care se distingeau clar cîteva litere latine şi semnul lugubru atît de bine cunoscut.
— Un conteiner... zise Valeri cu vocea răguşită, şi adăugă după un răstimp... cu deşeuri radioactive.
Contorul Geiger ticăia de zor, anunţînd cu luminiţa lui roşie primejdia. „Parcă-i un nou organ de semnalizare, pe care ni l-am creat împotriva unui pericol creat tot de noi”, îşi zise Valeri...
Slava cercetă fundul pustiu, fără nici un fel de vegetaţie; era perfect sterilizat, ca o rană bine spălată. Dar de ce? Aici radioactivitatea, dacă se putea da crezare contorului, nu era chiar atît de ridicată ca să ucidă tot ce e viu. „Dacă se putea da crezare contorului..."

I se făcu cald. Pe frunte îi răsăriră broboane de sudoare. Apăsă pe manetă şi batiscaful începu să urce. Cu un efort de voinţă, se sili să nu evacueze din compartimente toată apa, ca să nu ţîşnească la suprafaţă ca un dop de plută. Dar şi aşa, batiscaful se îndepărta de conteiner prea repede, şi oamenii simţeau că li se taie respiraţia.
În hublou se iviră şi dispărură imediat cîteva umbre. Slava corectă aproape instinctiv reflectoarele laterale, iar reflectorul din faţă slăbi aproape cu nouă zecimi. Şi umbrele apărură din nou.
Slava încetini ascensiunea. Mai înainte de a-şi aduna gîndurile, era deja convins că contorul nu minţea şi că nu exista un pericol prea mare. De ce a ajuns la această convingere şi-a dat seama mai tîrziu, cînd a văzut prin hublou, la o mare distanţă, un banc de peşti. Apoi hubloul din stînga fu acoperit de o masă diformă, plină de zbîrcituri si cute. Tresărea mereu, cuprinsă parcă de un tremur, aşa cum tremură pielea pe cai. Din masa aceasta se ivi un tentacul cu ventuze, lunecînd pe geam. Apoi în hublou apărură doi ochi. Slava se gîndi că sînt ochi de caracatiţă, dar numaidecît îşi zise că s-a înşelat. Chiar şi pentru o caracatiţă erau nişte ochi cu totul şi cu totul neobişnuiţi. Expresia lor se schimba, devenind mult prea gînditoare. Iar în adîncul lor, dincolo de schimbarea aceasta, se desluşea o expresie de durere, o întrebare chinuitoare.
Dar iată că în faţa hubloului apăru capul animalului, gura fără dinţi, cu plisc, o parte din trunchi cu o adîncitură ca o pîlnie. Nu mai încăpea nici o îndoială: era o caracatiţă. O specie necunoscută, alta decît octopus dolpheini din Extremul Orient. Şi ochii aceştia... Caracatiţele au ochii expresivi, adesea desluşeşti în ei o nostalgie de moarte, dar nu sînt aşa de gînditori cum erau aceştia. Sau poate că i s-a părut lui? Să i se fi părut aşa din pricină că fusese surescitat?
Valeri scoase un ţipăt monosilabic, nefiind în stare să-şi smulgă ochii de la ochii aceia, şi în aceeaşi clipă capul animalului dispăru.
Slava aşteptă în zadar un timp, tot aprinzînd şi stingînd lumina, după care continuă ascensiunea.
„De fapt, încă n-am putut stabili nimic precis", îşi zise. „Radioactivitatea nu e destul de ridicată ca să ofere o soluţie a enigmei, mai ales la adîncimea unde puteau să ajungă oamenii

în costume de scafandru. Poate îi atacaseră nişte animale din acestea?"
Îşi aminti de ventuzele de pe tentacule. De obicei nu sînt prea puternice, în orice caz nu pot imobiliza un om. Cît despre legendele cu caracatiţe înspăimîntătoare erau doar scorneli. Dar animalul acesta era mult prea neobişnuit...
Revenit pe puntea navei, Slava îşi convocă îndată colegii la o consfătuire şi le spuse ce a observat. Hotărîră ca după cîteva ore batiscaful să înceapă o nouă imersiune. De data aceasta se vor îmbarca ihtiologii Kosinciuk şi Pavlov. Slava îi bănuia pe mulţi dintre colegi raţionînd cam aşa: „Bine, dar şi prima oară trebuiau să coboare un hidrobiolog şi un chimist, nu un hidrobiolog şi un ziarist. Dar ce să-i faci dacă hidrobiologul este conducătorul expediţiei, iar ziaristul e prietenul lui!... Unde mai pui că hidrobiologul e peste măsură de ambiţios..." Dar poate că nimeni nu gîndea aşa şi era doar o nălucire de-a lui...
Nici cea de-a doua, nici cea de-a treia imersiune a batiscafului n-au furnizat date noi expediţiei, dacă nu punem la socoteală faptul că ihtiologii au confirmat că strania caracatiţă văzută prima oară de Slava şi de Valeri nu aparţinea nici uneia dintre speciile cunoscute.
Slava se temea cel mai mult să nu se întoarcă cu mîna goală din prima expediţie pe care o conducea. Îşi închipuia cum aveau să jubileze unii, poate Ivan Gherasimovici, parcă vedea privirea mustrătoare a directorului, ghicea tăcerea cercetătorilor, pe care el ar fi luat-o drept orice, numai nu drept o simplă tăcere. Or, el nu admitea să fie tratat nici cu compasiune, nici cu indiferenţă.
Zilele acestea Slava dovedise ceea ce se cheamă o ..energie clocotitoare". Slăbise mult, mirosea a sudoare şi a sare, haina îi spînzura între omoplaţi, pînă şi nasul mare şi cărnos i se ascuţise. Dealtfel, schimbările acestea îl avantajau întrucît toate participantele la expediţie susţineau că devenise mai interesant.
Slava nu lăsa neluate în seamă nici vuia dintre ipotezele colegilor săi despre misterul golfului, oricît de fantastice ar fi fost ele. Iar de pe buzele lui, presupunerile curgeau ca dintr-un corn al abundenţei. Scornea ipoteze chiar şi în somn — nu dormea mai mult de patru ore — iar în timpul zilei se clătina, din mers ca pe furtună. Şi dacă totuşi n-a căzut la pat, se poate spune că rezista mai ales datorită cafelelor şi orgoliului.

Atunci cînd Tukalo a observat mirosul ciudat al cărnii unor peşti morţi prinşi în golf, Slava a controlat şi el carnea in laboratorul navei. La început n-a putut stabili nimic, dar apoi a tot controlat-o pînă a găsit-o şi el ciudată. Şi aproape că nu s-a mirat deloc atunci cînd, pînă la urmă, a descoperit o anumită particularitate: nicăieri în celulele cărnii peştilor morţi nu s-au păstrat unii aminoacizi cu bogate legături fosforice.
Slava a verificat pînă la epuizare rezultatul analizei, apoi a controlat dacă a verificat bine, şi era aşa de surescitat încît nu simţea oboseala. I-au venit nişte idei care de obicei nu le vin unor savanţi serioşi. A susţinut cu vehemenţă o ipoteză mai mult decît bizară a lui Valeri, gîndindu-se la un dispozitiv pentru realizarea ei, s-a angajat în dispute cu colegii, uitînd de orice prudenţă şi fără să se gîndească ce se va întîmpla dacă nu se va confirma nimic din toate acestea.
Şi în clipa în care, împreună cu Valeri, a coborît pentru a doua oară cu batiscaful, în capul lui tot mai roiau fel de fel de ipoteze, atît de clare încît chiar numai limpezimea asta a lor ar fi trebuit să-l pună pe gînduri.
Din cînd în cînd se mai uita la plasa prinsă de batiscaf, plină cu peşti şi crabi, care trebuiau să servească de momeală.
„Dacă excludem pe rînd tot ce putea să fi provocat moartea aceea enigmatică, rămîn numai animalele pe care le-am văzut. Desigur, e doar o presupunere, dar atunci cînd nu-ţi mai rămîne nimic altceva..." a spus Slava la consfătuire şi a propus capcana aceea.
Batiscaful plutea pe deasupra fundului, dar caracatiţele nu-şi făceau apariţia. „Poate ne-am abătut de pe direcţie?" se gîndi Slava. Se convinse de asta cînd văzu fundul. Ei bine, aici fundul nu era pustiu. În faţa lor se întindea o adevărată junglă, în care o plantă se încolăcea în jurul alteia, unde nu exista spaţiu mort, unde pe rămăşiţele unei plante abia moarte se ridica alta. O viaţă tumultuoasă răsărea de pretutindeni, izbucnea setoasă, îmbelşugată, suculentă din orice crăpătură ivită intre bolovani sau între stînci.
Cei doi bărbaţi au rămas uluiţi în faţa acestei luxuriante risipe în vecinătatea unei zone moarte.
Valeri examina hăţişurile, iar la răstimpuri făcea fotografii.
— Priveşte! strigă deodată Slava.
În hublou îşi făcu apariţia o caracatiţă. Plutea ca o torpilă,

ejectînd apa din pîlnie, cu tentaculele strînse, semănînd acum cu nişte aripioare. Această asemănare era întărită de protuberantele fiecărui tentacul de partea opusă ventuzelor. În urmă-i pluteau alte cîteva caracatiţe. Slava numără patru. Animalele se apropiară de plasă şi trecură de-a lungul ei, parcă mirosind-o. Una dintre caracatiţe întinse un tentacul şi-l petrecu peste ochiurile plasei. Mişcările îi erau prudente. Părea că o interesează plasa însăşi, şi nu ceea ce se afla în. ea. Pentru puţin timp dispăru din cîmpul vizual, apoi în hublou îi reapăru capul. Ochii uriaşi îi cercetară cu atenţie pe cei doi oameni şi se opriră asupra lui Slava. Deasupra ochilor apărură nişte corniţe. Caracatiţa îşi schimbă culoarea, împrumută un sir de nuanţe si deodată se înfăţişă în toate culorile spectrului.
— Aşa îl salută ea pe conducătorul expediţiei, rîse Valeri.
— E o reacţie tipică, observă cu toată seriozitatea Slava.
— Poate o fi vrînd să stea de vorbă cu noi, continuă Valeri să glumească. Caracatiţa îşi întinse un tentacul şi, la fel ca şi prima oara, şi-l petrecu peste geam.
— Din cauza ei nu vedem plasa, zise Slava, încruntîndu-se şi schimbă direcţia de înaintare a batiscafului. . .
Caracatiţa dispăru, şi plasa fu vizibilă din nou. Peştii şi crabii rămăseseră neatinşi. Caracatiţele se îndepărtau în formaţie, aşa cum zboară cocorii.
— N-am auzit niciodată ca ele să înoate în formaţie, bîgui Slava. Trase spre el maneta de profunzime, lansînd batiscaful în urmărirea caracatiţelor. Nu spera aproape deloc că va reuşi. N-avea cum să ghicească încotro se îndreaptă caracatiţele şi, dealtfel, batiscaful era vădit în inferioritate faţă de aceste torpile vii şi în ce priveşte viteza, dar, mai ales, capacitatea de manevrare. Slava se lăsă condus de intuiţie, mizînd doar pe o întîmplare fericită.
Ajunse caracatiţele în imediata apropiere a fundului. Apucă să observe umbrele iuţi strecurîndu-se într-un defileu submarin îngust.
“Parcă ştiu că batiscaful nu poate pătrunde acolo , gîndi Slava si încercă un ocol. După cîteva viraje, văzu cîrdul animalelor urmările înotînd acum în şir. Aprinse la puterea maximă reflectoarele şi rămase perplex.
În faţa lui scînteia într-o mulţime de culori un oraş al caracatiţelor. Îşi aminti de celebra carte a lui Cousteau şi

Dumas, dar exploratorii francezi descriau nişte construcţii relativ simple, din pietre, chiar dacă erau prevăzute cu parapete mobile şi cu bariere de moloz, în care se aflau şi bucăţi de cărămidă, şi cruste de crabi. Aici, însă, se înălţau edificii cu mai multe etaje, cu labirinturi de străzi şi cu o piaţă rotundă în centru.

Valeri privea cu ochii mari oraşul, încercînd să-şi întipărească în minte fiecare detaliu. Slava îi puse mîna pe umăr:

— Vom veni aici cu aparatul de filmat.

Uitaseră de cei doi scafandri ucişi, de misiunea lor, de pericolul care îi pîndea. Dacă şi-ar fi luat costumele de scafandri, ar fi ieşit imediat din batiscaf, ca să examineze mai bine construcţiile acestea surprinzător de simetrice, durate (erau gata să jure că e aşa) din piatră dăltuită.

— Octopus sapiens! spuse în şoaptă Slava. Asta, da, ar fi o descoperire!

— Şi de ce nu! exclamă Valeri. O nouă specie — caracatiţa înzestrată cu raţiune. E oare imposibil în principiu? Ce ştiam noi pînă nu demult despre delfini?

— Stai, nu te pripi, îl opri Slava, necăjit că l-a luat gura pe dinainte. Vezi că noi încă nu ştim nimic...

Din cea mai apropiată construcţie ţîşni o caracatiţă, venind drept spre batiscaf. Slava slăbi lumina reflectoarelor. Caracatiţa se opri dinaintea hubloului şi zvîrli ca şi mai înainte o privire în interiorul navei. Ochii ei uriaşi, inteligenţi întîlniră ochii oamenilor; aceştia simţiră o chemare mută. Caracatiţa se retrase de la geam şi se îndepărtă, chemînd parcă nava după ea. Slava conduse batiscaful pe urmele caracatiţei.

Animalul înainta pe drumul ce făcea numeroase cotituri, şi din cînd în cînd se oprea, ca să aştepte nava care venea din urmă. După un timp intră în acţiune contorul Geiger, fixînd micro-dozele de radiaţie. Ţăcănitul lui sporea mereu. Clipi primul bec de control, apoi al doilea. Dacă avea să se aprindă şi al treilea, nu mai puteau rămîne în această zonă.

În faţă apăru blocul metalic, întunecat, al unui conteiner. Caracatiţa întinse tentaculele, ca şi cînd ar fi vrut să arate containerul, după care se întoarse şi se avîntă în sus. Trebui din nou să aştepte nava, rămînînd locului, după care ejectă apa din pîlnie şi se ridică aproape pe verticală. Batiscaful porni după ea, reducîndu-şi însă viteza.

Caracatiţa îi duse pe oameni într-un loc remarcat de aviatori de la mare altitudine şi marcat pe hartă. Apa era aici roşietică, din pricina abundenţei de plancton.

— Aşadar, asta e, spuse pe un ton triumfător Slava. Silvestrov are dreptate: cu radiaţia radioactivă se poate provoca o înflorire a planctonului. Înţelegi ce legătură este între conteiner şi planctonul colorat?

— Înţeleg, rosti tărăgănat Valeri, cu gîndul aiurea.

— Dar bine, asta e ceva care ar putea să le folosească grozav oamenilor: abundenţa de plancton înseamnă abundentă de albumine alimentare...

Valeri privea apa roşietică stăpînit de o nelinişte supărătoare, în subconştientul său se agitau amintirile, nefiind în stare să răzbată la suprafaţă, în scoarţa cerebrală. Apă roşie — Marea Roşie... Orientul Apropiat...

Ce are a face cu toate acestea Orientul Apropiat? Simţea însă vag că Marea Roşie are nu ştiu ce contingenţă cu amintirile lui. Şi Valeri se agăţă de acest element — Marea Roşie... Din această mare se extrag îngrăşăminte. Ei şi ce-i cu asta?

Se văzu în impas şi îşi impuse să uite pentru o vreme de Orientul Apropiat.

Între timp, Slava apăsă pe un buton, şi din batiscaf ieşi un tub gros, cu vîrful mobil, care aspiră o coloană de apă cu plancton cu tot.

Tubul stîrni interesul caracatiţei, care întinse unul dintre tentacule şi îl pipăi. Apoi întinse tentaculul în direcţia masei planctonului şi se avîntă în jos, fără a mai aştepta batiscaful.

— Parcă şi-a luat rămas bun, zicîndu-ne: Căutaţi dezlegarea enigmei acolo unde e planctonul, îşi dădu cu părerea Valeri.

— Oho, bătrîne, da' ştiu că ai imaginaţie! De ce nu te apuci să scrii povestiri fantastice? întrebă Slava, deplasînd maneta de profunzime.

II

Toţi membrii expediţiei cunoşteau puterea de muncă a lui Slava, dar în aceste zile el s-a depăşit şi i-a istovit cu totul şi pe ceilalţi. În laboratorul navei ardea lumina ziua şi noaptea, termostatele rămîneau mereu conectate, centrifugele duduiau frămîntînd

amestecurile într-o sarabandă nebună. Microtoamele au tăiat ţesutul acela verde în fîşii de miimi de milimetru, pentru a pune apoi bucăţi din ele la microscop. În acelaşi timp se cerceta şi apa în nişte tuburi transparente, tratînd-o cu acizi şi cu baze. Faţa lui Slava se ascuţise şi unii făceau glume pe socoteala lui, zicînd că nasul i s-a făcut ca un plisc, cu care el îi va sfîşia definitiv pe bieţii săi colaboratori.
Din fericire, nu s-a întîmplat acest lucru. Cîteva zile mai tîrziu, Slava, slăbit rău, cu ochii roşii, umflaţi de nesomn, dar proaspăt bărbierit, convocă pe cîţiva dintre colaboratorii săi. Le spuse scurt şi concis:
— În acest golf am dat peste o insuliţă de plancton. Cercetările efectuate au constatat o radioactivitate oarecum ridicată a masei verzi, ceea ce demonstrează că există o legătură între containerul cu deşeuri şi înmulţirea intensivă a planctonului. Iată situaţia:
În cabină se stinse lumina. Pe ecran apărură coloane de cifre.
— După cum vedeţi, Silvestrov are dreptate, şi Nikifor Arsentievici va trebui să accepte situaţia, conchise Slava după prezentarea datelor cifrice.
— Ba cîtuşi de puţin, obiectă Tukalo, ridicîndu-se brusc de pe scaun. Rămînînd cu sfinţenie fidel lui Silvestrov, ceea ce face cinste nu atît inteligenţei, cît mai degrabă firii dumitale îndărătnice, să ştii că problema nu se rezolvă aşa cum ai dori-o dumneata.
Tukalo începu să umble înainte şi înapoi, deplasîndu-se pe picioarele lui scurte şi scoţîndu-şi burta rotundă. Semăna grozav cu un crab în goană după pradă sau căutînd să se salveze în faţa unui atacator.
— Este îndeobşte ştiut că omenirea, fie că o vrea sau nu, va trebui să se obişnuiască cu o alimentaţie neobişnuită. Azi noi lăsăm peştii şi moluştele să pască planctonul, pentru a ne hrăni apoi noi cu ele. Dar în viitor îl vom paşte noi înşine, ceea ce nu va fi deloc rău. Dimpotrivă, e şi economic, şi gustos. Procesul acesta a şi început. Primele fabrici plutitoare, aceste „balene" mecanice care le-au înlocuit pe cele vii, prelucrează planctonul, preparînd din el adevărate delicatese. Şi dealtminteri, carnea artificială e mult mai folositoare şi mai gustoasă decît carnea naturală. Numai o aderenţă stupidă la tradiţii ne împiedică să recunoaştem evidenţa.

Slava încercă să atragă atenţia că Tukalo a lungit prea mult partea introductivă şi că e timpul să treacă la obiect, dar nu izbuti să strecoare o vorbă. Cînd Nikifor Arsentievici îi dădea drumul greu îl mai puteai opri.
— Dumneata ai spus cîndva, şi pe bună dreptate, că trebuie să ne gîndim cum să sporim recoltele de plancton. Dar, tinere prieten (în gura lui Tukalo, expresia „tinere prieten" nu însemna deloc „tînăr" şi cu atît mai puţin „prieten"), iradierea planctonului cu izotopi, adică metoda propusă de Silvestrov, este profund eronată. Sub efectul radiaţiei, noi vom obţine sorturi noi, cu un conţinut redus de albumină. Va fi mai multă masă, dar calităţile ei nutritive vor scădea. Afară de asta, mai există şi pericolul destul de grav al contaminării radioactive a masei, aşa cum, dealtfel, ne-ai şi demonstrat atît de convingător adineauri... Tukalo trase adînc aer în piept şi strigă: Asta vrei? Bine, dar e destul să folosim aceleaşi energii înalte pentru amestecarea apelor, să ridicăm la suprafaţă apa de la o adîncime de 300—500 de metri, unde sînt atît de multe substanţe nutritive, şi iată problema rezolvată. Recolte nemaivăzute de plancton, abundenţă de peşte, de animale marine...
— Dar pînă să se realizeze mecanismele de amestecare a apei mai e, porni în sfîrşit la atac Slava. Or, metoda lud Silvestrov poate fi aplicată de pe-acum. Dozele admise de radiaţie pot fi stabilite în aşa fel încît să nu dăuneze oamenilor şi în acelaşi timp să accelereze înmulţirea planctonului, „înflorirea" lui...
Deodată Valeri îşi, aduse aminte: ei da, desigur, înflorirea! Chiar el pregătise pentru tipar într-unui dintre numerele ziarului un material al unui corespondent din străinătate. Înflorirea apei, această neînţeleasă explozie de înmulţire a planctonului, ucide preţioasele scoici cu perle din Japonia. Calamitatea aceasta e cunoscută demult. Scrierile din vechime spun că apa Nilului lua uneori culoarea sîngelui, şi atunci animalele care o beau, mureau.
Dar dacă e aşa... Înseamnă că şi scafandrii, şi peştii au murit pentru că... Ideea era neînchipuit de simplă, de o simplitate şi o evidenţă suspectă, oferind o dezlegare mult prea facilă a enigmei din golf. Să fi ghicit el oare. ceea ce n-au putut să ghicească savanţii, specialiştii?
— Îmi daţi voie, zise, bîlbîindu-se puţin. Trebuie totuşi să vă

spun... Ceilalţi îşi întoarseră capetele spre el (Slava — înciudat: mai bine ai tăcea, că mai spui ce nu trebuie, şi, pe urmă tot eu am de pătimit; Tukalo — sincer uluit de cutezanţa ziaristului; ceilalţi — miraţi). Valeri continuă totuşi: Cîndva am pregătit un articol al unui autor străin în care se spunea că planctonul în floare ucide animalele... Pe litoralul Californiei au murit oameni care au mîncat scoici otrăvite... Îmi amintesc bine de acest articol, pe onoarea mea...
— Ei drace! izbucni Tukalo. Să ştii că are dreptate! Alcaloid mortal produs de bacili. Containerul — iată ce a provocat înflorirea planctonului, „ciuma roşie". Iată ce vrei dumneata, în cîrdăşie cu Silvestrov, să le oferi oamenilor!
Slava se repezi la Valeri şi-l îmbrăţişă, luminîndu-se la faţă, apoi se încruntă, şi, în sfîrşit, trase concluzia pe care o şi trăsese în gînd Valeri:
— Poate că tocmai din pricina asta au murit şi scafandrii, şi peştele. Este necesar să facem o explorare suplimentară a apei din golf…

Batiscaful se scufunda din nou. Din nou intraseră în funcţiune centrifugele, microscoapele, analizatoarele chimice... Slava era furios, slab, neobosit. După o nouă altercaţie cu Tukalo, se îndreptă spre cabina de radio. Pe drum îi ieşi înainte Valeri.
— Ascultă, bătrîne, zise pe un ton indignat, dar eu... eu cred că sînt în drept să ştiu dacă ipoteza mea s-a confirmat sau nu...
Slava îi aruncă o privire absentă, apoi ochii i se luminară:
— Iartă-mă, prietene! Desigur, eşti în drept s-o afli printre primii. Dar deocamdată nu poate fi dat un răspuns categoric. Am găsit alcaloid, dar e dizolvat în doze foarte mici. Un om s-ar putea otrăvi cu el numai dacă ar bea cel puţin doi litri de apă de mare. Să zicem că unuia dintre scafandri i s-a terminat oxigenul şi a înghiţit atît de multă apă... Dar celălalt? Amîndoi simultan ar însemna o coincidenţă incredibilă. Şi chiar dacă aşa a fost, de ce nu au murit caracatiţele, peştii? Pe scurt, mai persistă încă multe semne de întrebare. Trebuie să extindem cercetările, şi înainte de toate să ne ocupăm de caracatiţe. Iar pentru siguranţă, trebuie să transportăm containerul undeva într-o depresiune marină mai depărtată, cîtă vreme apa nu i-a mîncat cu totul pereţii. În acest scop, cer să mi se trimită un submarin special de remorcare.

Surprinse expresia de contrariere de pe faţa lui Valeri şi urmă cu un oftat:
— N-ai ce să-i faci. În ştiinţă întotdeauna e aşa: soluţia doar pare să fie apropiată. Vom cerceta...
Privi pe lingă Valeri în hubloul dindărătul lui. În hublou se contura curba de smarald a valurilor în locul unde se contopesc cele două momente, de urcare şi de coborîre.

III

Valeri auzi de cealaltă parte a uşii de la cabina sa zgomot, voci şi tropăit de picioare. Ieşi pe coridor şi se izbi de Slava şi de Tukalo. Slava îi înţelese gestul expresiv şi răspunse:
— Submarinul a cercetat tot golful: containerul a dispărut. Pentru orice eventualitate, vom încerca să căutăm din nou. Dacă vrei, hai să coborîm noi doi cu batiscaful. Îţi aminteşti locul unde am văzut containerul?
— Desigur, confirmă Valeri. În apropiere e un ieşind stîncos caracteristic.
— Hai atunci! se aprinse Slava, fără a lua în seamă expresia de protest de pe faţa lui Nikifor Arsentievici.
Ieşiră pe punte. Batiscaful stătea suspendat de palanuri, gata de imersiune. În apropiere, răsărea din apă, aducînd cu spinarea unei balene metalice, un submarin lung, cu funcţiuni universale. Era echipat cu atîtea mecanisme, încît în timpul mersului, la panoul de comandă făceau de cart cîte trei oameni simultan. Abia pridideau să manipuleze zecile de butoane şi manete, să urmărească becurile de semnalizare, de control, de legătură inversă şi avarie. În schimb, submarinul acesta putea executa cele mai diverse operaţii. Avea şenile de tanc, şi, la nevoie, se tîra pe fundul oceanului, să căţăra pe stînci, urca pe mal, unde dezvolta o viteză pînă la 40 de kilometri pe oră. Era dotat cu instalaţii radar, cu aparate de telecomunicaţii subacvatice prin ultrasunet, cu dispozitive de vedere în infraroşu.
Un bărbat îndesat, cu faţa lată şi naşul turtit, se apropie de Slava şi de Valeri. Era comandantul submarinului. Îl chemă pe Slava de-o parte şi-i spuse în şoaptă:
— Adineauri am primit o notă cifrată. Nu departe de-aici a fost observat un submarin inamic. E drept, observatorii susţin că

submarinul nu s-a oprit, ci şi-a continuat drumul, dar se poate ca ei să se fi înşelat...
— Credeţi că el a luat containerul? întrebă agitat Slava. Dar de ce?
— Dacă e un conteiner cu deşeuri, se pare că n-ar fi avut de ce să-l ia. Dar dacă e numai un înveliş de conteiner, pentru camuflare, şi în realitate încărcătura e cu totul de altă natură?
— Încărcătura trebuie să fie o încărcătură radioactivă. Ne pot înşela ochii, simţurile, dar nu şi contoarele Geiger.
— Radioactivitatea încă nu demonstrează că acolo sînt deşeuri, ripostă comandantul, subţiindu-şi buzele. Se vedea că nu prea era obişnuit să stea mult la discuţii.
Slava, în schimb, putea să discute la nesfîrşit. Îi plăcea, mai ales, să analizeze toate variantele posibile.
— Mă rog, dar şi după nişte deşeuri se poate afla cîte ceva, făcu el convins. E ca o ladă de gunoi ajunsă pe mîna unui detectiv. Poate că ei preferă ca recipientul lor să nu ne cadă în mîini...
— Întocmai, acceptă comandantul cu subînţeles.
Slava rîse şi dădu din mînă:
— Ce să mai umblăm cu presupuneri? Mai plauzibil e că el se află în acelaşi loc şi dumneavoastră pur şi simplu nu l-aţi observat. Aveţi un submarin aşa de mare! Şi pentru el, containerul e ca un bob de nisip. Vom coborî cu batiscaful şi vom vedea cum stau lucrurile. E o vorbă: mai bine să vezi o dată decît să discuţi de o sută de ori...
Pe faţa comandantului se citea clar cum îl priveşte el pe un om care se îndoieşte de submarinul său şi de munca-i meticuloasă.
— Merg şi eu, decise comandantul.
— O să ne fie cam strimt la trei inşi în batiscaf, observă Slava.
— Eu am să fiu al treilea, răspunse comandantul, subţiindu-şi mai mult buzele.

Cu un plescăit puternic, batiscaful pătrunse în apă. Slava ridică jaluzelele hublourilor şi, pentru orice eventualitate, conecta ecranele de observare.
— Urmăriţi, vă rog, ecranele, îl pofti el pe comandant. Hublourile rămîn în seama noastră. Aşa e sigur că nu vom lăsa să ne scape nimic.
— Am înţeles! răspunse comandantul, aţintindu-şi privirea asupra unuia dintre ecrane.

Abia acum observă Valeri că însoţitorul lor era foarte tînăr; dacă avea douăzeci şi cinci de ani.
Slava conducea încet batiscaful şi manipula reflectoarele, aprinzîndu-le cînd mai tare, cînd mai slab. Lumina fundul din diferite unghiuri. Prin faţa hublourilor se perindau crăpături întunecate, platouri submarine ce se pierdeau în beznă, stînci care înfăţişau mozaicuri roşii-albastre-verzi. Anemonele îşi etalau nuanţele pastelate. Unele locuri erau relativ pustii, în altele se nimereau cîrduri de peşti. Din întuneric veni drept în raza de lumină o mreană în chip de şarpe. Deschizînd şi închizînd gura plină de dinţi ascuţiţi, ea venea drept spre batiscaf, ca şi cînd ar fi vrut să-i încerce cu dinţii învelişul.
— Valeu, ce fiară! exclamă admirativ Slava. Vine în lumină şi nu se teme de nimic, deşi „prada" e cam măricică. Norocul nostru că dinţii ei nu pot străpunge metalul...
Apoi recunoscură stînca pe care o căutau.
— Aici, strigară aproape simultan Slava şi Valeri, observînd ieşindul ce semăna cu un cap de rinocer.
Da, era acelaşi ieşind, aceeaşi stîncă, la poalele căreia nu creştea nimic. Razele reflectoarelor se agitară, luminînd pietrele albe, calcaroase, insuliţele de nisip.
Containerul —- nicăieri.
Deasupra pietrelor se săltă uşor, ca un capăt de sfoară, o bucăţică de algă roşietică, cu nişte buline pestriţe, adusă aici de curent.
— Ca să fi scos de-aici containerul. curentul ar fi trebuit să fie foarte puternic. Or, aparatele nu arată asta, bombăni Slava.
— Una din două: ori există un astfel de curent, ori submarinul acela a trebăluit ceva pe-aici mai înainte de a-şi urma drumul, observă tînărul comandant.
— Ori nici una, nici alta. Îl tachină Slava.
— Dumneavoastră aţi făcut serviciul militar? îl întrebă aşa, într-o doară, comandantul.
— Vreţi să spuneţi că cei de-acolo ar fi făcut om din mine? rîse Slava. Dar asta nu ne poate fi de ajutor acum.
Şi zicînd aşa, manevră reflectorul de pe prova puţin spre stînga.
— Priviţi! exclamă Slava. Vedeţi o urmă? Parcă într-adevăr cineva a tîrît containerul. Dealtfel, putea să fi fost şi curentul, mai ales clacă forţa lui nu e constantă. Aici trebuie să punem automatele şi să măsurăm viteza de deplasare a apei.

— În prealabil n-ar strica să facem o recunoaştere şi să cercetăm cu atenţie locul, folosind scafandrii si delfinii, îşi dădu cu părerea comandantul.
— Just! îl susţinu în chip surprinzător Slava. Pe-aici pe-aproape se află o bază de studii a bioniştilor, unde sînt dresaţi delfinii. O chemăm pe Liudmila cu prietenii ei.
Zîmbi, amintindu-şi de ceva plăcut. Valeri privea prin hubloul lateral. La un moment dat exclamă:
— Iarăşi el!
Era o caracatiţă. Se apropie de batiscaf. În raza de lumină, se vedea o pată întunecată acolo unde bătea una dintre cele trei inimi ale moluştei. Animalul nu se camuflase, dimpotrivă, luase o culoare neagră, cu dungi albe longitudinale, ca şi cum ar fi vrut să fie observat cit mai degrabă. Animalul acesta părea să fie cunoştinţa lor mai veche, deoarece privi cu mult prea multă siguranţă prin hublou şi-şi aţinti ochii asupra lor, oprindu-şi curios privirea asupra comandantului.
Acesta vedea caracatiţa pentru prima dată. Rămase uluit, aşa cum fuseseră şi Slava şi Valeri prima oară. Dealtminteri, ochii aceştia uriaşi, neumani şi totodată de o expresivitate aproape omenească îi impresionară şi pe ei.
— Se poate ca, în realitate, ochii ei să fie mult mai mici, încercă Slava să înviorească atmosfera. Dar în .jurul lor sînt dispuse în cercuri rînduri de cromatofore, celule colorate. Caracatiţa îşi poate holba ochii, speriind duşmanul.
— Indiferent de mărimea lor, ochii octopusului sînt foarte ageri, îşi aminti cu totul inoportun Valeri. (Ca orice diletant, îi plăcea mult să folosească termeni latini de .specialitate.) Afară de ochii omului, cu ochii aceştia se aseamănă doar ochii pisicii şi ai bufniţei.
— Sînteţi şi dumneavoastră savant? îl întrebă comandantul.
Valeri preferă să lase întrebarea fără răspuns. Acum poate că nici el n-ar fi putut să-şi definească cu exactitate profesia. Absolvent al facultăţii de filologie, n-a frecventat aproape deloc prelegerile de istorie a limbii, şi în scurtă vreme, nefiindu-i necesare, a uitat chiar şi elementele pe care le învăţase pentru examene. În schimb, memoria lui era îmbîcsită cu tot soiul de cunoştinţe de cibernetică şi biologie, de medicină şi drept internaţional, de criminalistică şi yoga, de geologie şi felurite religii, de cosmo-navigaţie şi tîmplărie. Ştia jiu-jitsu şi era sportiv

de categoria I-a la schi, practica slalomul şi vînătoarea subacvatică, şi era socotit cel mai bun specialist din oraş în mărci poştale ale Australiei. Ştia să stenografieze mai rapid ca orice stenografă, avea permis de conducere auto clasa I, făcuse ascensiuni cu alpiniştii în Pamir. Pe lîngă toate celelalte, cînta destul de bine, acompaniindu-se la ghitară, ba chiar compunea el însuşi cîntece. Şi, cu toate acestea era corespondent de teren la un ziar comsomolist regional şi nu fusese publicat în presa centrală decît de două ori. Ca orice ziarist, spera să dea cîndva de un material pe cinste si să poată scrie o carte... Acum se părea că visul acesta e aproape de realizare. Conjura soarta ca dispariţia conteinerului să nu fi fost cauzată de curent, iar caracatiţele să se dovedească a fi reprezentanţi ai unei specii noi, cu totul necunoscute...
Caracatiţa nu se îndepărta de hublou. Părea că urmăreşte cu atenţie toate mişcările oamenilor. Interesul pe care i-l stîrnise comandantul parcă mai slăbise. De cele mai multe ori îşi oprea privirea asupra lui Slava, atunci cînd acesta manevra aparatele, dirijînd nava. În aceste momente, molusca lua toate culorile spectrului, trecînd de la negru la cenuşiu, de la verde dens la verde deschis, galben, portocaliu, roz, roşu, se acoperea de pete, de dungi...
— Păcat că în condiţiile în care ne aflăm nu putem urmări toate nuanţele cele mai fine, zise Slava. Şi sînt sute de nuanţe. Dar sistemul de reflectoare, chiar şi cel de pe batiscaful nostru, este încă departe de perfecţiune, iar geamul de plastic al hublourilor nu e încă de o transparenţă ideală. În schimb, e foarte rezistent şi suportă o presiune la care sticla s-ar face praf.
Curînd, tustrei avură prilejul să aprecieze la justa ei valoare rezistenţa plasticului. Pentru cîteva clipe caracatiţa dispăru din cîmpul vizual, apoi se auziră nişte izbituri puternice în corpul navei. Mai înainte ca ocupanţii batiscafului să se dumirească ce se întîmplă, în hublou apăru un tentacul, agitînd un pietroi. Piatra începu să lovească în hublou, metodic şi rapid ca un ciocan pneumatic.
Slava trase spre el maneta de comandă, deplasînd rapid batiscaful în sus, în dreapta, în stînga. O senzaţie neplăcută puse stăpînire pe oameni. Dar caracatiţa se ţinea scai de batiscaf. Se pare că se lipise bine de navă cu ventuzele tentaculelor şi executa toate virajele împreună cu ea, fără a

conteni să lovească în geam.
— Vrea să ne cunoască mai îndeaproape, îşi dădu cu părerea Valeri.
— Stingeţi lumina în cabină! ordonă comandantul. Socotea .că sosise momentul în care trebuia să fie ferm şi decis. Ceea ce însă nu produse nici o impresie asupra lui Slava.
— Ce, armata preia puterea? glumi el.
Dar nu se opuse. Cabina se cufundă în întuneric. Măsura nu avu însă nici un efect. Caracatiţa continua să lovească în geam la intervale scurte, privind între lovituri prin hublou.
Poate ne vede şi în întuneric, presupuse Valeri.
. — Tot ce se poate, răspunse Slava. Ochi termoscopici, vedere în infraroşu... Calmarii de la mari adîncimi văd radiaţia termică. Aşa că făpturile astea încăpăţînate...
Caracatiţa se convinse pînă la urmă că nu poate sparge geamul. Încetă să mai lovească în el, aruncă o ultimă privire în interiorul cufundat în întuneric si se făcu nevăzută.
— Uf! făcu uşurat Valeri. E mai bine totuşi că nu ne-am cunoscut mai îndeaproape.
— Avem tot timpul, îi făgădui Slava. Ar fi cazul să ne ocupăm cît mai curînd de făpturile astea! Aşa vom găsi poate răspuns la unele enigme.
— Te gîndeşti la o încercare a lor de a se război cu noi? întrebă Valeri.
— Nu. Toate caracatiţele ştiu să mînuiască piatra. Încă cu două mii de ani în urmă, savantul roman Caius Plinius cel Bătrîn a descris felul în care caracatiţele desfac scoicile moluştelor. Caracatiţa pîndeşte scoica, aşteptînd cu răbdare să se deschidă. Apoi, la momentul potrivit, aruncă în ea o piatră, şi gata: scoica nu se mai închide. Sărbătorindu-şi izbînda, cotropitorul îl mănîncă îndată pe stăpînul scoicii.
— Să fi luat ea batiscaful drept o scoică? presupuse maliţios Valeri.
De data aceasta, Slava nu-i mai răspunse tot cu o glumă:
—- Despre intenţiile ei nu ştim absolut nimic. Şi e păcat, zise el, rămînînd grav şi .îngîndurat.

IV

Valeri adusese în cabina sa toate cărţile de hidrobiologie din biblioteca navei, precum şi din cabinele membrilor expediţiei. Afară de asta îi sîcîia mereu cu întrebări pe Slava, pe Tukalo, pe ihtiologi. Întrebările lui se refereau în cea mai mare parte la moluşte.
— Nu cumva iar te recalifici? îl întrebă Slava. El ştia de cîte ori se tot recalificase Valeri în viaţa lui.
— Chiar vrei să te faci hidrobiolog? îl întrebă nedumerit Tukalo. Căci pentru a scrie un reportaj la orice ziar era de ajuns şi a suta parte din informaţiile pe care le po¬seda deja Valeri.
Ziaristul lăsă întrebarea fără răspuns. N-avea chef să-i dea explicaţii lui Nikifor Arsentievici, spunîndu-i că e vorba pur şi simplu de o pasiune, aşa cum a avut atîtea alte pasiuni ori de cîte ori cunoscuse ceva nou.
În aceste zile au explorat golful şi scafandrii, şi submarinul, şi batiscaful. Nu s-a descoperit nimic nou, containerul n-a fost găsit. Scafandrii au stabilit că radioactivitatea varia în diverse sectoare ale fundului. Oricît de ciudat ar părea, ea avea nivelul cel mai ridicat nu în locul unde se aflase containerul, ci la o depărtare de vreo cincizeci de metri, la intrarea într-un defileu. Scafandrii au pătruns în defileu, dar s-au pomenit într-un labirint atît de încîlcit, încît n-au cutezat să-l exploreze, lăsînd sarcina aceasta în seama delfinilor dresaţi.
După alte două zile a sosit Liudmila Nikolaevna, cu delfinii ei: Pilot şi Actriţa, care se bucurau deja de o uriaşă notorietate în cercurile ştiinţifice. Şi aici, delfinii au fost imediat îndrăgiţi de toţi. Pînă şi severul co¬mandant al submarinului a binevoit să se joace cu mingea cu Pilot şi cu Actriţa şi-i trata cu peşti. Uneori distracţia aceasta îl făcea să izbucnească în hohote de rîs, iar delfinii îşi căscau botul, şi ochii lor sclipeau de plăcere. Uneori Actriţa, într-un acces de efuziune, îşi permitea să-l ciupească pe comandant, dar după asta spunea „scuzaţi". Era unul dintre cele 45 de cuvinte pe care ştia să le pronunţe cu nara-i extrem de musculoasă. Atunci cînd delfinii se scufundau în apă, muşchii le închideau bine nara.
Valeri se apropia de ei, admirîndu-le joaca, şi atunci comandantul se simţea stînjenit. Odată i-a spus admirativ lui Valeri:
— E foarte frumoasă!
— Cine? a întrebat Valeri, uitîndu-se la Liudmila Nikolaevna, care

dădea indicaţii muncitorilor ocupaţi cu asamblarea clopotului ce slujea de casă subacvatică. Tînăra femeie, îmbrăcată într-un costum sport gri închis, stătea lîngă parapet. Se aplecase peste mar¬ginea acestuia şi-şi întinsese braţul, arătînd ceva unui tîmplar. Părul ei bogat flutura în vînt.
— Vorbesc de delfin, a precizat comandantul, bosumflîndu-se, nu ştiu de ce.
— Aşa mi-am închipuit şi eu, a zis Valeri. Şi luînd o mină preocupată, a adăugat într-o doară: Cred că va trebui să cunosc şi eu animalele astea mai îndeaproape... Şi Slava vrea ca eu să stau cîteva zile în „clopot", s-o ajut pe Liudmila Nikolaevna...
Minţise doar foarte puţin. Într-adevăr, invocînd interesele ziarului şi pe ale cititorilor, obţinuse de la Slava permisiunea să dea în primele zile o mînă de ajutor celor ce munceau cu delfinii. Avînd în vedere că Valeri era sportiv calificat în disciplinele sub¬acvatice şi îndeosebi pentru că el însuşi era foarte ocupat, Slava s-a declarat de acord. În felul acesta el „a împuşcat mai mulţi iepuri", scăpînd pe lîngă toate celelalte şi de interminabilele întrebări ale lui Valeri.
Mai înainte de a coborî „clopotul", scafandrii au amenajat pe fundul golfului nişte construcţii auxiliare: un bazin acoperit pentru delfini şi două magazii. Printre scafandri se afla şi Valeri. Se simţea excelent în scafandrier. Casca, lucrată dintr-un plastic special, oferea o bună vizibilitate. Un aparat cu ultrasunete asigura legătura cu colegii, iar un motor ejector de apă permitea o deplasare destul de rapidă.
În prima zi, de îndată ce scafandrii au purces la lucru, s-au apropiat de ei două caracatiţe, dar ei nu le-au observat imediat...
Oamenii aveau mereu impresia că sînt urmăriţi, dar nu puteau să-şi dea seama de cine, şi de aceea erau nervoşi. Caracatiţele erau şi ele nervoase în felul lor. După dungile şi petele de un alb orbitor care izbucneau în răstimpuri, oamenii au observat întîi unul, apoi şi pe cel de-al doilea musafir nepoftit. Caracatiţele se aflau la vreo cinci metri şi nu se apropiau mai mult. Cînd Valeri, care citise atîtea cărţi despre octopuşi, a încercat să se joace cu unul dintre aceştia şi a întins mîna spre el, animalul s-a înfoiat, „şi-a pus" o mască înfiorătoare — fiecare dintre cele trei perechi de tentacule din faţă a alcătuit un arc mare în jurul capului de o paloare mortală, tivit cu o linie de un roşu închis, scoţînd la

iveală buzele ventuzelor. Ochii i se holbaseră, privind în sus, ca şi cînd caracatiţa ar fi cerut ajutor. Toată înfăţişarea îi spunea: pleacă, uite ce înfiorătoare sînt! La început, Valeri se sperie într-adevăr,, dar, ştiindu-se privit de ceilalţi scafandri, îşi impuse să se apropie şi mai mult de animal, şi acesta dădu îndărăt, întorcîndu-şi "masca" spre om, iar cînd văzu că nici asta nu ajută, slobozi un nor de cerneală şi se retrase în grabă...

V

Liudmila Nikolaevna şi Valeri au avut mult de furcă pînă s-au instalat bine în „clopot". Trebuiau să aranjeze în aşa fel aparatele încît acestea să ocupe cît mai puţin loc, dar în acelaşi timp accesul la ele să fie liber. Multă bătaie de cap le dă¬dea mobilierul. Valeri se miră văzînd în locul unor scăunele pliante uşoare nişte fotolii din plastic, cu mînere de lemn. Totuşi era aşa nu întîmplător şi nu dintr-un capriciu feminin. Aceste fotolii fuseseră incluse în mobilierul casei submarine de specialiştii ihtiologi. Ei vorbeau despre aşa-numitul „factor uman" în construirea obiectelor şi presupuneau că, lăsîndu-şi braţele pe nişte rezemători de lemn şi nu de plastic, omul se simte mai în largul său şi, ceea ce e şi mai important, nu se ştie chiar atît de izolat de cei aflaţi pe ţărm. Fotoliile îşi schimbau forma, mulîndu-se după silueta şi poziţia omului. La fel erau construite şi paturile rabatabile. Printre alte obiecte se găsea şi un mare birou cu o mulţime de sertare...
Cabina comunica printr-un tunel cu bazinul acoperit, delfinariul. Ihtiologii făceau dese vizite animalelor.
— Aveţi puţină răbdare, in curînd am să vă dau drumul, le spunea blînd delfinilor Liudmila Nikolaevna.
— Curînd, curînd! exclama Actriţa.
— Curînd, curînd? întreba Pilot, dînd din coadă şi săltînd vertical în apă.
În cîteva rînduri, la casa submarină au venit grupuri de caracatiţe. Se uitau la oameni, îşi purtau tentaculele pe pereţii de plastic şi se retrăgeau în întuneric. Valeri avea impresia că şi atunci cînd animalele nu erau vizibile, ele îi ţineau pe oameni sub supraveghere...
Liudmila manifesta un mare interes pentru caracatiţe. Îi spuse

lui Valeri că octopuşii se lasă uşor dresaţi şi chiar îi propuse:
— Hai să facem o încercare cu aceştia. Dar mai întîi va trebui să vînezi ceva crabi pentru ei.
Însuşirile caracatiţelor le întrecură toate aşteptările. După cîteva şedinţe, moluştele recunoşteau cu uşurinţă figurile geo¬metrice. Era destul să le arăţi un pătrat, că se şi repezeau la geam ca să capete de mîncare. Rombul însă semnaliza aprinderea unui reflector puternic, iar caracatiţele fugeau în grabă din locul unde trebuia să lovească raza.
— Nu credeam că au să înveţe aşa de repede, spunea uimită Liudmila Nikolaevna. Cred că pot rivaliza cu delfinii.
Rostit de ea, acesta era cel mai mare compliment.
Caracatiţelor, însă, dresajul nu prea le plăcea. După ce executau cîteva exerciţii se îndepărtau.
— Trebuie să ne ocupăm serios de ele, propuse Liudmila. Pentru început să prindem pe una...
Pregătiră un acvariu, asigurînd viitorului captiv un debit permanent de apă proaspătă. Valeri se oferi să efectueze el operaţia, pe care o codifică în glumă „CN" — casă nouă. Luă telefonic legătura cu Sviatoslav şi ceru să i se trimită într-un conteiner cîteva butoaie goale şi o plasă cu ochiuri mici. Cînd primi containerul, îşi puse scafandrul şi aşeză butoaiele în jurul „clo¬potului".
Nu trebui să aştepte mult. Curios, dar caracatiţele nu voiau să se instaleze în butoaie, deşi toate cărţile — şi cele de specialitate, şi cele de popularizare — susţineau că e destul ca o cara¬catiţă să vadă un vas gol, ca să se repeadă imediat la el. Abia după mai bine de douăzeci de ore, o caracatiţă îşi făcu, în sfîrşit, apariţia lîngă butoiul cel mai apropiat de „clopot". Examina bu¬toiul, apoi veni lîngă. „clopot" şi-şi purtă tentaculele pe pereţii de plastic, parcă ar fi comparat prin pipăit plasticul cu mate¬rialul din care era făcut butoiul.
Liudmila Nikolaevna urmărea cu interes manevrele animalului şi în cele din urmă zise:
— Acţionează de parcă ar avea raţiune.
Valeri îşi aminti de definiţia „octopus sapiens" şi zîmbi.
Pînă la urmă, caracatiţa tot nu se vîrî în butoi. Dar oameni¬lor — cel puţin aşa li s-a părut lor atunci — le-a venit în ajutor un incredibil concurs de împrejurări. Caracatiţa cu pricina era veche cunoştinţă, şi atunci cînd Liudmila Nikolaevna luă în mînă

pătratul din „alfabetul" caracatiţelor, animalul se gîndi că i se va da de mîncare şi se apropie de gemuleţul camerei-cheson.
Dar pentru a i se da de mîncare prin gemuleţ, trebuia mai întîi să se stabilească în cheson o presiune a aerului egală eu presiunea din afara „clopotului", şi apoi să se conecteze mecanismele. De obicei, operaţia aceasta se pregătea dinainte, dar acum Liudmila Nikolaevna se grăbi să deschidă chesonul. A greşit numai cu puţin, dar atît a fost de ajuns ca apa mării să pătrundă în compartimentul de aer antrenînd înăuntru şi caracatiţa. Intră în funcţiune sistemul automat de siguranţă, compartimentul se blocă, şi caracatiţa se văzu captivă. Oricît ar părea de surprinzător, dar animalul nu se înfoia, nu ameninţa, nu se dezumfla, încercînd să se impună în faţa străinilor, şi nu plescăia din plisc. Era aproape calm.
Captivul fu dus în acvariu, ceea ce n-a fost uşor. Nu opunea rezistenţă şi nu era prea mare — avea doi metri şi jumătate in lungime, dar cîntărea pe puţin şaizeci de kilograme. Exemplarele lui Dauphleyn cam de aceleaşi dimensiuni cîntăresc 20—25 de kilograme şi au tentaculele mai groase. Captivul era muşchiulos, ca toţi octopuşii, dar n-avea aproape deloc negii pe care îi au ei de obicei. Ochii animalului erau tot timpul aţintiţi undeva în jos, tentaculele se încălecaseră, şi în astfel de clipe semăna în închipuirea Liudmilei cu o statuetă orientală, reprezentînd un înţelept cu mai multe braţe. Asta a şi decis alegerea numelui care i-a fost dat captivului. L-au botezat Înţeleptul.
Cea mai surprinzătoare era pielea caracatiţei, destul de elastică, parcă „de cauciuc", semănînd cu pielea delfinilor, doar că avea o mucozitate mai abundentă.
— N-am auzit niciodată de existenţa unor asemenea făpturi, spuse Liudmila Nikolaevna.
— Poate o fi, într-adevăr, o specie nouă? întrebă Valeri, silindu-se să nu-şi trădeze o presimţire care-l bucura.
Captivul îşi îndreptăţea numele: s-a acomodat imediat şi s-a apucat să exploreze acvariul, pipăindu-i pereţii. Reacţiona fără greş la figurile din „alfabetul" caracatiţelor şi juca bucuros mingea eu oamenii. Memora obiectele, şi dacă i se cerea vreunul, îl întindea imediat.
Înţeleptul era lăsat să iasă din acvariu pentru puţin timp, de teamă ca nu cumva să vatăme aparatajul. Valeri l-a învăţat să-i

aducă pantofii, echipamentul, hainele, şi în felul acesta îi dădu rolul de cîine de casă. Dar oricît de curios ar părea, Înţeleptul refuza să fie plătit pentru aceste servicii, şi atunci cînd i se întindea un crab, întorcea demonstrativ spatele.
— E mîndru, constată Valeri.
— Ai putea spune „mîndru ca un delfin", dar în privinţa asta el nu i-ar întrece pe delfini, mărturisi Liudmila Nikolaevna. În general, oamenilor nu le vine să creadă că animalele au şi ele mîndria lor, mîndrie care trebuie măcar din cînd în cînd cruţată! Dresorii ştiu bine asta. Brutalitatea poate să afecteze mîndria ani¬malului, şi atunci un animal puternic şi frumos se transformă într-o făptură tîmpă, care nu mai e bună de nimic. Asta e valabil îndeosebi în ce priveşte delfinii. Or, noi vrem cu ajutorul acestora să valorificăm şi să populăm oceanele... Este posibil ca, în această nouă expansiune a omului, delfinul să meargă mereu înaintea lui, riscîndu-şi viaţa, ca să recunoască un nou făgaş şi să-şi ocrotească stăpînul, aşa cum o face cîinele pe uscat.
— De ce-l jigniţi pe Înţelept? întrebă Valeri, arătînd spre cefalopod. Şi o caracatiţă poate fi asemenea unui cîine marin.
Întîlni privirea înţeleptului şi amuţi. I se păru că în ochii animalului citeşte înţelegere şi ură, ca şi cînd captivul le urmărea conversaţia şi n-o aproba. Valeri se uită încă o dată la el, dar acesta privea acum în altă parte.
„Mi s-a părut", îşi zise Valeri.

Liudmila Nikolaevna începu să dea drumul delfinilor în mare. Se roteau prin apropierea „clopotului" şi, aşa cum i se păru ei şi lui Valeri, reveneau cu plăcere în bazin.
— Nu pot înţelege ce-i cu ei. Am impresia că le e teamă de mare, spuse îngrijorată femeia.
Încercă să stea de vorbă cu delfinii.
— Vă simţiţi prost în mare? Vă doare ceva? întrebă Liudmila.
— Nu, răspunse Pilot.
— Rechini?
— Nu.
— Alte animale?
— Nu, interveni Actriţa.
— Nu ştiu, şuieră Pilot.
— Nu sau nu ştiu?

— Nu ştiu.
— Aşadar, nu e exclus să fie animale?
— Nu ştiu.
— Pot fi periculoase şi pentru om?
— Nu ştiu.
Liudmila Nikolaevna îşi aminti de avertismentul pe care-l dăduse comandantul submarinului şi întrebă:
— Poate erau oameni...? Alţi oameni decît noi... Care seamănă cu noi... Oameni?
— Nu ştiu.
Mai puse cîteva zeci de întrebări, dar nu obţinu nici o lămurire. Atribui comportarea delfinilor vreunui capriciu sau faptului că s-or fi certat între ei. În orice caz, era mai bine ca, în starea în care se aflau, animalele să nu fie trimise în recunoaştere în defileu, unde se constatase o radiaţie sporită. Trebuiau să aştepte pînă avea să se schimbe dispoziţia.animalelor...
În casa submarină, oamenii se culcau la orele la care, la suprafaţă, se lăsa noaptea. Dar nu le venea întotdeauna somnul chiar atunci. Dispărea simţul timpului. Temîndu-se ca nu cumva aceasta să le afecteze sistemul nervos,, medicii au recomandat echiparea casei submarine cu miniaparate de electrosomn ce foloseau înregistrări de biocurenţi ai omului pe cale de a adormi. Era destul să te conectezi la aparat, ca să adormi imediat fără să recurgi la nici un fel de somnifere. Aparatul putea fi folosit şi pentru schimbarea dispoziţiei, dar în acest caz trebuia să se intro¬ducă în el o bandă cu înregistrarea biocurenţilor unui om în stare de veselie.
„Peste noapte", acvariul in care se afla caracatiţa era acoperit cu plasa aceea cu ochiuri mici, pentru ca Înţeleptul să nu se plimbe de unul singur prin „clopot".
Odată Valeri a fost trezit de nişte şuierături puternice şi neliniştite scoase de cei doi delfini. Se dădu repede jos din pat şi-şi puse halatul. Uşa care da în coridor nu era bine închisă. Se miră; de obicei el o închidea pînă se auzea declicul. N-ar fi dat importanţă faptului, dacă prima dintre uşile care duceau la delfinariu n-ar fi fost şi ea întredeschisă.
Aprinse toate luminile şi trase cu urechea. Din bazin nu răzbătea nici un sunet.
Dădu de perete uşa şi-i văzu pe delfini. Ghemuiţi într-un colţ, întoarseră capetele spre el. În ochii şi în atitudinea lor se citea o

spaimă vecină cu panica. În bazin nu se mai afla nimeni altcineva.
Se auziră paşi repezi. Liudmila Nikolaevna întrebă din prag:
— De ce eşti aici? Ce s-a-ntîmplat?
Scoteau nişte şuierături speriate. Prima uşă de la bazin şi uşa din coridor nu erau bine închise...
Femeia îşi desfăcu braţele:
— Nu se poate! Rămase cîteva clipe pe gînduri, apoi adăugă: Asta înseamnă că a intrat cineva aici după mine. Dar afară de noi doi nu mai e nimeni aici... Poate Înţeleptul?
Valeri ridică din umeri.
— Ia să vedem!
Îi trecuse şi lui prin minte această ipoteză. dar era puţin probabilă: cum ar fi putut caracatiţa să iasă de sub plasă? Şi era îndoielnic că ar fi îndrăznit să intre la delfini, expunîndu-se astfel unui pericol de moarte. Dar alte explicaţii nu existau...
Valeri şi Liudmila se îndreptară grăbiţi spre acvariu. Caracatiţa dormea liniştită sub plasa prinsă în toate cîrligele. Ca să se convingă definitiv că Înţeleptul n-are nici o legătură cu cele întîmplate, Valeri controlă dacă plasa nu era cumva ruptă, dacă animalul nu putea s-o salte şi să se strecoare pe sub ea. Scoţînd caracatiţa de sub orice bănuială, oamenii se întoarseră la bazin.
— Să încercăm să aflăm ceva de la ei, propuse Liudmila Nikolaevna. Nu prea îmi fac speranţe. Dacă delfinii ar voi să spună ceva, n-ar aştepta să fie întrebaţi.
— Îl chemă pe Pilot şi-l mîngîie pe creştet. Delfinul scoase capul din apă şi-l puse pe genunchii ei.
— Pilot, te-a speriat cineva?
— Nu ştiu.
— Te-a speriat ceva?
Nu-i răspunse la această întrebare, dar Liudmila Nikolaevna continuă:
— A intrat cineva în bazin în afară de voi doi, în afară de mine şi de el, şi-l arătă cu degetul pe Valeri.
Nu ştiu, răspunse delfinul.
De ce şuieraţi? S-a-ntîmplat ceva acolo, de cealaltă parte a pereţilor? Aţi simţit vreun pericol?
— Pericol, rosti delfinul.
— Un pericol pentru voi? Sau pentru voi şi pentru noi?
— Pericol.

— Au fost oameni acolo?
(Delfinul rămase tăcut.)
— Animale?
Se auzea numai respiraţia grea, şuierătoare a lui Pilot.
— Dar tu ai spus „pericol"...
— Pericol, repetă delfinul.
— Un pericol poate veni din partea unui om, a unui rechin, sau a altui animal. Tu doar ştii să pronunţi şi „om" şi „rechin", şi multe alte cuvinte. Spune-mi: cine te-a speriat?
— Pericol.
Valeri o atinse pe umăr pe Liudmila Nikolaevna şi-i şopti:
— Marea...
Femeia înţelese şi se aplecă din nou spre delfin.
— Se petrece ceva în mare? O furtună? A crescut radiaţia?
Îşi dădu seama că delfinul nu mai înţelege ultimele cuvinte şi-l întrebă într-alt fel:
— Pilot, a fost totuşi un pericol?
— Pericol.
— Răspunde-mi: da sau nu?
Delfinul nu răspunse.
Liudmila Nikolaevna se înfurie:
— Azi nu te porţi bine, Pilot. Pleacă!
Delfinul îşi ridică ascultător capul de pe genunchii ei şi, scoţînd un geamăt care exprima ofensa, lunecă aproape fără să dea din coadă pe fundul bazinului. Aici se culcă, tot uitîndu-se la stăpîna sa. Actriţa se culcă şi ea lîngă el şi nu vru să iasă nici în ruptul capului, oricît o chemau oamenii. Atunci Liudmila începu să cînte un cîntec, bătînd uşor din palme în ritmul melodiei şi rostind în răstimpuri numele femelei. Actriţa se ridică în silă şi veni spre ea.
— Tu eşti deşteaptă, îţi dai seama că eu trebuie să ştiu totul. Trebuie să-mi spui tot ce ştii. Aşa va fi bine şi pentru tine, şi pentru Pilot.
Actriţa o ascultă atentă, uitîndu-se cu coada ochiului cînd la ea, cînd la Valeri.
— Am să caut să nu te obosesc, draga mea. Să-mi răspunzi la cîteva întrebări simple. Spune-mi, unde a fost pericolul: aici, în bazin sau acolo, în mare? Aici sau acolo? Un singur cuvînt - aici sau acolo?
— Pericol.

Puteai crede că răspunde tot Pilot. Acelaşi şuierat la capă¬tul cuvîntului, aceeaşi intonaţie.
Animalele acestea, care mai adineaori erau atît de isteţe şi de ascultătoare, parcă ar fi fost altele. Unde dispăruseră lunile de dresaj? Liudmila Nikolaevna simţi cum creşte într-însa iritarea. Prin minte îi treceau gînduri ciudate: „Animalul rămîne animal, oricît ai da de mîncare lupului..." Făcu apel la toată puterea-i de voinţă ca să-şi recapete calmul. Desfăcu gura Actriţei, îi mîngîie gingiile şi-o întrebă cu blîndeţe în glas:
— Eşti sănătoasă? Te simţi bine?
— Da.
— Uite că nu te-ai dezvăţat să pronunţi acest cuvînt! Ia spune, ţi-e rău?
— Nu.
— Totul e-n ordine, văd că pronunţi şi acest cuvînt. Mai rămîne o nimica toată. Răspunde-mi cu unul dintre aceste cuvinte dacă pericolul era în mare. Da sau nu?
— Nu.
Liudmila Nikolaevna schimbă o privire eu Valeri.
— Pericolul e aici, în casă? Da sau nu?
— Pericol.
Liudmila Nikolaevna se întoarse spre ziarist:
— Parcă sînt alţii...
— De ce s-o fi încăpăţînînd? întrebă nedumerit Valeri.
Cuvintele lui îi dădură femeii o idee. Răspunse, rostind rar:
— Asta nu e încăpăţînare. Seamănă cu o îmbolnăvire a creierului, în care precumpănesc procesele de frînare. Şi afară de asta... am impresia că unele sectoare ale memoriei sînt blocate... Animalele s-au prostit. Va trebui să le pun activin în hrană... Hai să-l preparăm!
Pe coridor, Valeri, curios, întrebă:
— Ce cîntaţi atunci cînd o chemaţi pe Actriţa?
— Un motiv dintr-un dans polinezian. O dată, cînd Actriţa s-a încăpăţînat ca şi acum, şeful meu mi-a povestit cum îi cheamă pe delfinii bruni, locuitorii insulelor din Oceanul Pacific intră în apă pînă la brîu şi bat din palme, intonînd o melodie. Delfinii apar din adîncuri şi insularii îi ajută să iasă pe mal. E greu de spus de ce reacţionează astfel delfinii la o melodie. Se pare că e un întreg complex de cauze, şi ritmul, şi dorul de oameni, şi curiozitatea lor dintotdeauna, care adesea le e fatală...

Reveniră în cabină. Liudmila Nikolaevna scoase o cutie cu un praf alb, ca de cristal.
— Adu, te rog, cîţiva peşti din acvariu şi prepară-i. Delfinii vor avea azi la dejun peşte umplut.
Valeri căută să nu se uite la faţa ei, care exprima îngrijorare şi năuceală. Mîinile femeii tremurau, praful cădea în apă. Ca s-o mai abată de la aceste gînduri, Valeri încercă să-i povestească o întîmplare hazlie din viaţa lui, dar îşi dădu seama că ea nu-l ascultă. Nu mai continuă, deci.
Prepararä peştele şi-i hrăniră pe delfini. Liudmila Nikolaevna făcu cîteva însemnări în jurnalul laboratorului, după care în alt jurnal trecu indicaţiile aparatelor. Valeri pregăti masa pentru Înţelept, care se trezise de mult şi se tîra prin acvariu.
-— Ei, hai să mergi la plimbare cu noi! zise Valeri, desfăcînd plasa.
Înţeleptul nu se lăsă prea mult rugat. Deasupra peretelui acvariului apăru mai întîi un tentacul, apoi altul, apucîndu-se de conducta de apă. Îşi trase corpul, se lăsă pe podea şi o luă încet spre oscilograf. Acum îl interesa cel mai mult, cine ştie de ce, acest aparat, făcîndu-l să renunţe la prima sa „dragoste" — contorul Geiger.
Şi Valeri, şi Liudmila se gîndeau într-una ce s-o fi întîmplat cu delfinii, aşteptînd cu nerăbdare momentul în care vor putea să verifice dacă activinul şi-a făcut sau nu asupra lor efectul. Drogul era administrat animalelor de opt-zece ori, la intervale de şase ore.
— Vom dormi cu rîndul, spuse Valeri atunci cînd veni noaptea convenţională. Azi sînt eu de gardă.
Liudmila Nikolaevna încercă să zîmbească şi dădu din cap în semn că-i de acord. Se culcă, conectîndu-se la aparatul de somn electric. Valori îl mînă pe Înţelept în acvariu. Apoi se apucă să scrie un nou capitol din nuvela sa documentară. Încă nu-i găsise un titlu.
Privi calendarul şi puse data: „18 iulie". Se gîndi puţin la titlu. Îi veniră în minte cîteva variante, dar nu-i plăcu nici una. De aceea intitula provizoriu capitolul: „Ce s-a întîmplat cu delfinii?" Avea un scris aplecat, lăbărţat. Literele dansau pe hîrtie, semănînd cu nişte omuleţi prinşi în horă, Valeri scrise:
„...Liudmila poate căuta îndelung «cheia» unei probleme. Cred că eu n-aş fi putut face aşa. Are o putere ele stăpînire demnă de

invidiat. În general, e o fiinţă uimitoare. Pare calmă, echilibrată, nemărginit de răbdătoare. Am însă impresia că-i trebuie mereu, în fiece clipă, să se stăpînească pentru a fi aşa. În realitate, are o fire foarte violentă, iritabilă. Probabil că în copilărie, ca şi altora de aceeaşi vîrstă, îi plăcea să comande, dar împrejurările nu i-au îngăduit să devină un mic despot. Iată de ce şi-a putut satisface această pasiune muncind cu delfinii. Cîteodată încearcă un ton de comandă şi în relaţiile cu mine, dar se opreşte imediat şi caută să atenueze un cuvînt nesăbuit. Mă uimeşte într-una puterea ei. de voinţă..."
Valeri reciti cele scrise şi-şi dădu seama că e mai degrabă o filă de jurnal decît un fragment dintr-o povestire documentară. Continuă să lucreze, luptîndu-se cu somnul, dar pleoapele i se închideau singure şi trebuia să facă eforturi disperate ca să le deschidă. Somnul se dovedi a fi mai puternic decît intenţiile lui, stiloul îi căzu dintre degetele slăbite, capul i se lăsă pe braţe. Ultima imagine pe care o reţinu adormind fu un bizar joc de artificii, semănînd cu un păianjen luminescent. Păianjenul stră¬bătu masa, călca pe foile de hîrtie, întinse două labe spre Valeri, apoi, schimbîndu-şi gîndul, le retrase, făcu un salt şi dispăru... Dar Valeri nu-şi mai dădea seama dacă era aievea sau în vis. Dormea...

Cînd se trezi, se chinui mult încordîndu-şi memoria, încercînd să-şi amintească ce s-a întîmplat cu el, de unde a apărut păianjenul acela de foc. Era gata nici să nu se mai gîndească la coşmarul acesta, cînd observă că foile de hîrtie erau jilave, şi literele de pe ele difuze pe-alocuri...
"Să fi aruncat Înţeleptul un jet de apă din pîlnia lui şi să fi nimerit pe hîrtie?"
Privi spre acvariu. Caracatiţa se juca cu un crab, ca o pi¬sică cu şoarecele, înainte de a-l mînca... Lua diferite poziţii, tot înfundîndu-şi capul în trup, acoperindu-se de pete de culoarea pietrelor de pe fundul acvariului şi colorîndu-şi restul corpului în verde-închis. Totodată îşi sălta poalele mantiei, şi atunci con¬tururile ei deveneau difuze; moluscă se contopea cu mediul şi ajungea aproape invizibilă. Apoi îşi scotea puţin o pereche de tentacule, ca să bareze drumul crabului, şi capetele lor se îndoiau graţios şi tremurau ca vîrful unei cozi de pisică...
„N-aş vrea să fiu în locul crabului", se gîndi Valeri şi făcu un

semn cu mîna înspre înţelept.
Animalul îl privi cu un singur ochi şi, drept salut, îl stropi cu un jet de apă.
— Mulţumesc pentru duş, bombăni Valeri, zicîndu-şi: "E foarte posibil ca să fi udat el în felul acesta hîrtia peste noapte, iar păianjenul acela a fost pur şi simplu un vis".
Auzind un foşnet, se întoarse şi întîlni privirea Liudmilei. Probabil că tocmai se trezise din somn.
— Bună dimineaţa! o salută.
Bună!? îi răspunse ea, lungind cuvîntul, cu o intonaţie interogativă în voce. Vai ce vis îngrozitor am avut! Se făcea că aleargă prin salon un păianjen de foc...
Valeri îşi simţi brusc gura uscată. Nu putea fi vorba de o simplă coincidenţă. Astfel de fenomene au cu totul alte cauze. Liudmila Nikolaevna observă starea în care se afla el.
— Ce-i cu dumneata, Valeri?
— Mă doare puţin capul, minţi el, ca să n-o neliniştească mai mult decît trebuie.
Liudmila aruncă o privire la scala aparatului de condiţionare, verificînd umiditatea, temperatura şi presiunea, apoi luă din farmacia din perete un tubuleţ într-un ambalaj auriu.
— Iei două pastile.
Trebui să le ia...
— Şi acum să mergem la delfini, propuse Liudmila. Dacă starea lor nu s-a îmbunătăţit îi vom evacua. Tare n-aş vrea s-o fac, pentru că, foarte posibil, dezlegarea enigmei trebuie căutată aici şi nu în altă parte. Dar şi riscul e prea mare...
Nu putea să se decidă în nici un fel. Şi nimeni nu-i putea, da un sfat. Informat prin telefon despre strania comportare a delfinilor, Sviatoslav încercă s-o liniştească, invocînd capriciile încă nestudiate ale animalelor. Tukalo emise ipoteza că starea aceasta putea să fi fost cauzată pur şi simplu de schimbarea mediului.
Liudmila Nikolaevna se agăţă de această versiune, pentru că o făcea să cîştige timp. Dar şi aşteptarea era mult prea apăsătoare.
— De ce taci, Valeri? întrebă aproape calm, deşi în glas i se desluşea o uşoară iritare.
Valeri se smulse anevoie clin gîndurile-i negre despre “păianjen" şi încercă să abată conversaţia asupra unor teme abstracte,

„filozofice", cum ar fi zis Slava.
Natura ştie să creeze enigme. Ori de cîte ori ţi se pare că ai realizat ceva, ea parcă te avertizează: vezi că te pripeşti! Ia spuneţi-mi, dumneavoastră, bunăoară...
— O, văd că devii diplomat. Vei fi vrînd să lucrezi la Prezidiul Academiei? îl apostrofă Liudmila Nikolaevna şi zise, ca şi cînd şi-ar fi vorbit sieşi. Eu aşa cred că natura n-are aici nici un amestec.
— Credeţi că au intervenit oamenii? tresări Valeri, amintindu-şi de avertismentul dat de comandantul submarinului.
— Da.
O privi mirat drept în ochi şi i se păru că ea nu-şi deschisese gura. Apoi aruncă o privire perplexă în jur, ca şi cum în afara lor mai puteau fi şi alţi oameni în cabină. Liudmila Nikolaevna zîmbi tam-nesam şi întrebă ironic:
— Dumneata pui întrebări şi răspunzi singur la ele?
— Ce vreţi să spuneţi?
— Ai întrebat de oameni şi ţi-ai răspuns singur „da".
— Acest cuvînt nu l-am pronunţat eu.
Liudmila Nikolaevna îl privi cu atenţie, silindu-se s-o facă în aşa fel încît el să nu observe.
— Lăsaţi, protestă Valeri. Nu sînt bolnav, n-aveţi de ce să vă uitaţi aşa la mine.
Vocea lui calmă nu dădea loc la îndoieli. Liudmila aruncă o privire în oglindă şi numaidecît îşi întoarse capul. Nu-i plăcea cum arăta — cu pete pe obraji, cu ochii înroşiţi. Îl rugă:
— Nu te uita la mine.
— Poftim! De la o extremă la alta! Dar dumneavoastră n-aveţi nici un amestec. Tocmai mă uitam la faţa dumneavoastră. N-aţi deschis gura.
— Înseamnă că mi s-a părut?
— Nu. Sau ni s-o fi părut amîndurora acelaşi lucru...
Valeri se duse la uşă, gîndindu-se că poate acest „da" buclucaş venise din delfinariu.
Uşa era bine închisă.
Strîngînd din dinţi, Valeri porni pas cu pas în lungul peretelui, examinînd toate obiectele. Se opri dinaintea acvariului, unde stătea Înţeleptul. Caracatiţa îşi săltase corpul pe tentacule şi se lipise de geam, aşa încît se vedeau desluşit pînă şi zbîrciturile de pe piele, cercurile pigmentate clin jurul ochilor. Ochii aceştia

parcă-l prinseră pe Valeri într-un păienjeniş invizibil şi-i poronciseră să se oprească. Ca supunîndu-se unui ordin, omul dădu crezare neverosimilului şi întrebă:
— Înţeleptule, tu ai spus ,,da"?
Liudmila Nikolaevna, înciudată, nu se putu stăpînii:
— Nu-ţi mai pierde vremea cu prostii! Toată lumea ştie că o caracatiţă nu poate vorbi. N-are organul respectiv. Hai mai bine cu mine...
Nu-şi sfîrşi vorba, că din acvariu se auzi:
— Da.
Liudmila Nikolaevna îşi aţinti ochii asupra animalului, care îşi holbase şi mai mult ochii şi se săltase pe tentacule. „Braţele" lui superioare se arcuiseră deasupra capului.
— Ei drăcie! exclamă Valeri. Poate aveţi toate motivele să nu-mi daţi crezare, totuşi el vorbeşte.
— Aşa se pare... şopti femeia, nefiind în stare să-şi creadă urechilor.
Se apropie de acvariu şi observă că, din pîlnia de pe pîntecul animalului, care pulsa mereu, se desprinseră cîteva băşici de aer.
— Poate că scoate sunete cu pîlnia, aşa cum le scoate delfinul cu organul de respiraţie... presupuse ea cu glas tare.
— Da, se auzi din nou, şi în tactul acestui cuvînt apa plescăi.
— Dar cum de-a putut el să înveţe să vorbească, să înţeleagă sensul cuvintelor? Ei drăcia dracului! exclamă Liudmila Nikolaevna, uitîndu-se cînd la caracatiţă, cînd la Valeri. Noi, oamenii, aflaţi captivi la alte fiinţe, n-am putea să le înţelegem atît de repede limba!
— În ochii caracatiţei apăru o nouă expresie, dar se stinse atît de repede încît Valeri nu putu să-şi dea seama de semnificaţia ei...
— Hai să-i mai punem întrebări, la care să ne răspundă cu un alt cuvînt, propuse Liudmila.
Tînărul dădu din cap în semn că e de acord şi întrebă:
— Eşti sătul, Înţeleptule? Pot să mănînc eu toţi crabii?
— Nu, veni desluşit răspunsul. Nu! Nu!
Liudmila Nikolaevna, nemaifiind în stare să-şi ia nici o clipă ochii de la animal, dibui scaunul şi se aşeză. Nu putea decît să bîiguie într-una:
— De necrezut, de necrezut...

VI

Liudmila Nikolaevna şi Valeri încetară să se mai ocupe o vreme de delfini, găsind o justificare în aceea că animalele trebuiau să se odihnească. Atenţia celor doi oameni fusese captivată de Înţelept, cu tentaculele lui flexibile şi dibace, acoperite de pete cafenii şi prevăzute cu patru rînduri de ventuze, cu inimile lui transparente, cea obişnuită şi cele branhiale, cu capul lui cu două frunţi, părînd aşa din pricina protuberantelor de la ochi, şi cu cele două pete albe. Liudmila şi Valeri puteau sta la nesfîrşit privindu-l cum îşi schimbă înfăţişarea, uneori contopindu-se absolut cu mediul. Făcea asta în diferite chipuri: îşi turtea sau îşi încolăcea corpul, îşi camufla ochii, se acoperea de pete sau de negi, cîteodată folosea ce-i venea la îndemînă. Cînd oamenii se jucau cu el de-a v-aţi-ascunselea, ridica pietre de pe fundul acvariului şi le ţinea în faţă, acoperindu-şi pupi¬lele scînteietoare...
— Are sînge de aristocrat, a zis o dată Valeri, admirîndu-l.
— Ce vrei să spui? întrebă distrată Liudmila, gîndindu-se ce întrebări să-i mai pună înţeleptului.
— Am citit nu demult că cefalopodele astea au sînge albastru. Sîngele lor conţine nu hemoglobină, ci hemocianină, şi are dizolvat în el nu fier, ci cupru, care-i dă culoarea albastră. Aşa că am putea să-i spunem „maiestatea voastră", sau „excelenţă", sau, şi mai bine, „înţelepciunea voastră".
— Da, se auzi.
— Oho, văd că ai mîndrie de familie! făcu mirat Valeri.
— Hai, nu te mai juca, puse capăt Liudmila glumelor lui. Timpul este acum pentru noi mai preţios decît ne închipuim. Ai uitat la ce întrebare a răspuns el „da"?
Dar Valeri glumea nu ca să se afle în treabă, ci ca să alunge neliniştea vagă ce-l cuprinsese, venită nu ştia nici el de unde. În vremea din urmă mai apăruse încă ceva. Părea că o forţă străină, ostilă, îi pătrunsese în cap şi-i apăsa creierul, împiedicîndu-l să gîndească. Simţea această apăsare în permanenţă.
— Înţeleptule, dacă am înţeles bine, tu ai învăţat limba oamenilor ascultîndu-ne pe noi cum vorbim? întrebă Liudmila

Nikolaevna.
— Da.
— Înţelegi tot ce spunem?
— Nu.
— Tot ce le spunem delfinilor?
— Da.
— Şi altceva?
— Da.
— Ştii ce înseamnă oameni, mare, mîncare?
Animalul nu răspunse.
Liudmila Nikolaevna repetă de cîteva ori întrebarea, dar caracatiţa rămase tăcută.
— Poate că toate aceste cuvinte nu se pot cuprinde într-o singură întrebare? îşi dădu părerea Valeri. Ştii ce înseamnă oameni? întrebă el.
Răspunsul veni numaidecît:
— Da.
— Şi mîncare?
— Da.
— Dar mare?
— Nu.
— Bine, dar e foarte simplu! Marea e tot ce se află din¬colo de pereţii casei noastre, acolo... şi-şi întări spusele cu un gest expresiv. Acum ai înţeles ce înseamnă mare, nu? Hai, repetă acest cuvînt.
—O-o-o, rosti caracatiţa cu un gîlgîit.
Concomitent, Valeri auzi desluşit propria voce repetînd cuvîntul „mare".
— Aţi auzit şi dumneavoastră? se întoarse el spre Liudmila Nikolaevna.
— Ce anume? Cum a zis el prelung „o", sau cum ai pronunţat dumneata „mare"?
— De cîte ori am spus „mare"?
— Eşti ca un copil, zău! Hai, lasă-te de glume!
— Vă rog să mă credeţi că nu glumesc. E ceva foarte serios. Răspundeţi-mi, vă rog, spuse el aproape implorînd, de cîte ori am pronunţat cuvîntul „mare"?
— De două ori, desigur...
E de rău! Pierderea autocontrolului sau ceva încă şi mai rău, se gîndi Valeri. Am pronunţat cuvîntul a doua oară nu pentru că

voiam să-l pronunţ, ci împotriva voinţei mele. Dacă această anomalie psihică este cauzată de presiune, radiaţie, temperatură, încă n-ar fi cine ştie ce • nenorocire..." Simţea necontenit în sine prezenţa unei voinţe străine, care-l încătuşa şi cu care se lupta.
— Ascultă-mă! Ştii că undeva pe-aproape se află alţi oameni? Aici, în mare, dincolo de pereţii casei...
— Da.
— Eşti sigur că sunt oameni? Oameni?
— Da. Da.
Valeri .simţea că nu mai are mult şi capul îi va plesni de durere din pricina unei prezenţe străine, aşa cum crapă o nucă răscoaptă, Nici măcar nu putea să-şi dea seama dacă se gîndeşte la toate astea fiindcă i se ordonă să se gîndească sau dacă se împotriveşte acestui ordin. Aruncă o privire Liudmilei Nikolaevna, pe a cărei faţă se citea deruta. „Poate că şi ea se simte la fel... Ar trebui s-o-ntreb... Ce s-o-ntreb? Ah, da, s-o-ntreb de o influenţă străină... De liniştea de dincolo de geamurile «clopotului». De noaptea eternă de pe fundul mării... Valurile plescăie undeva departe-departe, acolo unde zbîrnîie telefoanele şi ţipă pescăruşii... Ce oare voiam s-o-ntreb?"
Auzi şuieratul cunoscut, ca o chemare, un geamăt, un plescăit... Încercă să-şi dea seama dacă nu cumva toate astea i se năzăresc, dar o văzu pe Liudmila deschizînd brusc uşa care da în coridor. Sunetele erau mai puternice. Valeri se repezi după ea în delfinariu. Din prag o văzu pe Actriţa, îi văzu capul, cu un ochi scînteietor, abia ridicat deasupra apei. Stătea culcată pe o parte şi se părea că dintr-o clipă în alta va da din aripioara de la piept, invitîndu-i să se joace cu mingea. Dar ceva în poziţia animalului era neobişnuit, suspect. Poate coada lăsată in jos, poate aripioarele inerte... Valeri presimţi nenorocirea încă înainte de a auzi ţipătul disperat al Liudmilei:
—- Moare!
Actriţa abia îşi deschidea pliscul, lăsînd să scape un şuierat înfundat. Aci ieşea clin apă, aci se lăsa la fund.
Acum Valeri îşi dădu seama că Actriţa nu înoată, ci că o ţine la suprafaţă Pilot. Uneori se arăta o parte din capul lui şi se auzea un şuierat pătrunzător, ca o chemare.
— Telefonează-i lui Slava, repede! îl rugă Liudmila. Valeri ieşi fugind în coridor şi se opri surprins. În întîmpinarea lui, lăsînd

urme de apă pe linoleum, venea, păşind pe tentaculele lui, Înţeleptul.
Valeri îl lăsă pe noul ajutor să treacă spre Liudmila şi alergă la telefon, Ridică receptorul, dar nu auzi tonul. Bătu în furcă şi, convingîndu-se că telefonul nu funcţionează, fugi înapoi în delfinariu.
Caracatiţa stătea aplecată deasupra bazinului, nu departe de uşă, cu privirea aţintită asupra Actriţei, şi-şi schimba treptat culoarea roză în cenuşiu cu picăţele. Lungile-i tentacule superioare ba se întindeau, ba se strîngeau, ca şi cînd nu s-ar fi putut hotărî dacă să sară sau nu în ajutor.
-— Aici! Aici! La mine! îi chemă Liudmila pe cei doi delfini.
Pilot împinse spre ea trupul neînsufleţit al prietenei sale, scoase un şuierat strident, un urlet, şi săltă vertical în apă, lucrînd cu coada. Se uită la Liudmila, la Valeri, ca şi cînd şi-ar fi luat rămas-bun de la ei. Privirea lui se opri asupra caracatiţei, expresia din ochi i se schimbă. Fu o fulgerare de furie. Mai înainte ca Valeri să fi apucat să-l cheme, delfinul se lăsă în apă şi înotă repede spre locul unde stătea caracatiţa. Liudmila încremeni, cu faţa strîmbată într-o grimasă de durere.
Se auzi o izbitură puternică: Pilot se lovise cu toată forţa cu capul de peretele de plastic. Fu proiectat înapoi. Avea botul zdrobit. Urlînd, se repezi din nou în perete, izbind în locul unde se împreunau fermele. Sîngele îi acoperi vederea.
Rămase nemişcat pe o coastă cu coada îndoită în jos. Apoi porni înot, încet de tot, pe ultimul său drum, în cerc. Ţinea ochii închişi.
— Pilot! îl strigă Valeri, făcînd un pas spre parapetul bazinului, gata să se arunce în apă şi să înoate spre delfin.
Deodată simţi că ceva îl ţine de picior. Se uită în jos şi văzu un tentacul încolăcit în jurul piciorului. Îl oprise caracatiţa să sară în bazin. Auzi glasul Liudmilei Nikolaevna; în el era atîta disperare şi durere, încît propria lui amărăciune i se păru măruntă şi neînsemnată.
— Pilot nu mai poate fi salvat...
— Dar poate că...
— Pentru asta trebuia s-o salvăm pe Actriţa. Dar ea a murit. Şi el suferă... Dacă nu-l lăsăm să moară acum, agonia va fi şi mai îngrozitoare...
Pe faţa femeii şiroiau lacrimile şi ea nici măcar nu încerca să şi

le stăvilească. Valeri îşi dădea seama că ea are dreptate, dar nu putea suporta această nenorocire. Încercă să se degajeze din strînsoarea tentaculului, dar Înţeleptul n-avea de gînd să-i dea drumul. Dimpotrivă, se făcuse stacojiu şi strînse uşor piciorul lui Valeri. Tînărul simţi o durere acută.
Pilot se avîntă din nou înainte. Încă o izbitură, şi încă una... Delfinul mai trăia, dar abia se mai menţinea la suprafaţa bazinului. Sîngele îi curgea pe cap şi pe piept, înroşind apa.
— Dă-mi drumul, Înţeleptule, auzi? Dă-mi drumul imediat! strigă Valeri.
Auzi:
— Nu!
Fără a-şi da seama ce face, Valeri scoase din buzunar cuţitul şi apăsă pe buton. Lama scînteie. Parcă înţelegînd destinaţia acestui obiect, Înţeleptul slobozi piciorul omului.
— Stai! se repezi Liudmila spre Valeri. Să nu sări în apă! Nu poţi să-l ajuţi şi s-ar putea s-o păţeşti. Gîndeşte-te că el nu e conştient de ceea ce face...
Parcă dezminţindu-i spusele, delfinul deschise ochii şi se uită la oameni. Chiar şi acum, privirea lui exprima dragostea faţă de ei, faţă de aceşti ciudaţi delfini cu două braţe, care nu s-au mai întors în mare.
Cîteva clipe după aceea, Pilot se repezi din nou în peretele bazinului. Loviturile se succedau una după alta, neîntrerupt. Apa bazinului se făcuse roşie de sînge. În cele din urmă, delfinul ră¬mase nemişcat...
Liudmila Nikolaevna îşi înfundă capul în pieptul lui Valeri. El încercă s-o ducă de-aici, dar ea nu voi să plece. Îi era teamă să privească bazinul şi-şi amintea cum stătea Pilot ore la rînd în coadă ca să vadă mai bine ce face ea, cum o apăra de un rechin de cauciuc, cum se înfuria pe imaginea lui din oglindă, împroşcînd cu stropi de apă şi înjurînd...
În liniştea ce se înstăpînise se auzi un hîrşîit, însoţit de plescăituri; caracatiţa părăsea delfinariul. Valeri privi în urma animalului şi zise:
— Mi s-a părut că Pilot a vrut să se năpustească asupra ca¬caracatiţei. Poate avea motive s-o urască?
Liudmila Nikolaevna nu-i răspunse. Valeri mai făcu o în¬cercare ca s-o abată de la gîndurile ei:
— Ar trebui să mai verificăm o dată plasa. Poate că Înţeleptul a

izbutit s-o desfacă şi să pătrundă la delfini...
— Ar fi fost vai de el, zise Liudmila.
— Dar Pilot va fi avut motive să se năpustească asupra lui...
.— Numai în direcţia aceea, şi nu asupra lui. Dacă Pilot ar fi vrut, putea să sară din apă şi să ajungă la caracatiţă. Dar el nici măcar n-a încercat s-o facă...
La auzul acestor cuvinte, Valeri rămase perplex, totuşi se grăbi să continue discuţia, pentru ca Liudmila să nu se întoarcă la gîndurile ei.
— Trebuie să-i descoperim pe cei vinovaţi de moartea delfinilor. Nu mă îndoiesc că asta e numai o parte din planurile lor.
Constată că vorbele lui şi-au atins scopul. Femeia îşi săltă capul, şi între sprîncene i se făcu o cută. Valeri se uită în ochii ei şi-şi întoarse repede privirea, ca şi cum ar fi comis fără să vrea o indiscreţie. Începu să vorbească repede, temîndu-se ca Liudmila să nu revină la starea ei de mai înainte:
— Şi care sînt planurile lor? Ce vor? Acum probabil că ne vizează pe noi. Telefonul s-a defectat. Tot mîna lor să fie? Trebuie să trimitem la ai noştri o „torpilă" cu un bileţel.
O trase aproape forţat în cabină şi o sili să-l ajute.
— „Torpila" poate fi interceptată. Trebuie să compunem în aşa fel mesajul încît, chiar dacă-l vor citi, ei să nu-şi dea seama că noi bănuim ceva. Vă amintiţi care e numele mic al lui Jerbiţki, comandantul submarinului?
— Oleg.
— Atunci scriem aşa: „Salutări de pe fundul mării. La noi totul e în ordine, numai că nu funcţionează telefonul. Se pare că Oleg avea dreptate şi n-ar strica să-i invităm pe colegii lui pentru a face cercetări în comun. Dar treaba asta trebuie făcută cît mai repede, deoarece n-am vrea ca din pricina noastră să întîrzie vînătoarea submarină..."
— Nu-i bine să scriem „vînătoarea", obiectă Liudmila Nikolaevna. Prea e cusut cu aţă albă...
Valeri se învoi numaidecît:
— Bine. Scriem altfel: „Îi aşteptăm cu nerăbdare, ca să începem imediat lucrul".
Liudmila aprobă această variantă. Începură să pregătească de lansare „torpila”. Era un cilindru gol pe dinăuntru, cu un motor cu jet de apă şi cu direcţie automată, asigurată de un aparat cu acţionare programată.

— Pînă ne vine ajutorul, am putea să lucrăm cu Înţeleptul, propuse Valeri.
Aşteptă cu emoţie răspunsul, de care depindeau multe, în orice caz pentru ea. Cînd Liudmila acceptă, el îşi zise, simţind o uşurare: „Aşa o să mai uite şi ea măcar puţin".
— Înţeleptule! strigă Valeri.
Caracatiţa reacţionă imediat, ridicîndu-se pe tentacule în acvariu.
— Vino aici! Vino la noi! Repede!
Animalul încercă plasa, dacă e bine întinsă, se convinse că nu e prinsă în cîrlige, o dădu la o parte şi, aruncînd din pîlnie un jet puternic de apă, sări peste peretele acvariului, descrise un arc de vreo cinci metri în aer şi ateriză cu o bufnitură pe podea. Nu se lovi, aşa că pomi imediat spre oameni.
— Văd că înaintează pe podea destul de repede, observă Liudmila Nikolaevna.
— Un autor, sper unul serios, spunea că cefalopodele pot merge zile întregi pe uscat. Păstrează apa „în sîn", închizînd-o bine în cavitatea mantiei cu nişte capse speciale. Viteza lor de deplasare e egală cu mersul la pas al omului...
— Nu, interveni Înţeleptul, oprindu-se dinaintea Liudmilei Nikolaevna şi uitîndu-se în ochii ei.
— Conteşti ceea ce susţine un savant? spuse mirat Valeri. Caracatiţele nu se pot deplasa repede pe uscat?
— Pot, spuse înţeleptul, stropind cu apă din pîlnie.
— Atunci înseamnă că nu poţi rămîne mult timp pe uscat?
— Nu pot, confirmă înţeleptul.
Fulgerat de o idee, Valeri se decise să pună o întrebare car a putea să-i risipească bănuielile:
— Aici, pe-aproape, sînt multe caracatiţe aşa ca tine?
— Nu.
— Dar unde mai trăiţi voi? Există astfel de locuri?
— Da.
— Cunoşti aceste locuri?
— Da.
—- Ai putea să ne conduci acolo?
— Da.
— Vrei să ne conduci acolo?
— Da.
— Mă surprinde docilitatea lui, zise Liudmila Nikolaevna. E chiar

improprie la un animal care n-a fost dresat...
— Tu iubeşti omul? întrebă Valeri.
— Da...
— De ce? Ţi se pare că îţi seamănă? Are şi el braţe, dar ceva mai mici, da?
— Nu.
Răspunsul înţeleptului îl descumpăni pe Valeri, dar îşi re¬veni repede:
— Vrei să spui că nu din cauza braţelor? Atunci de ce?
Animalul nu răspunse.
— Pentru că omul raţionează?
— Nu.
— Ce „nu"? Nu-l socoţi pe om o fiinţă raţională?
— Hai, nu mai zăpăci bietul animal, interveni Liudmila Nikolaevna. Îl iubeşte pe om şi basta!
Valeri avu impresia că în ochii octopusului fulgerase o nouă expresie, şi aceasta nu era deloc o expresie de dragoste şi devotament. Petele albe de pe capul animalului se contopiră într-una singură, de o strălucire care-l făcu pe ziarist să-şi abată atenţia de la ochii Înţeleptului.
— Noi nu ştim ce înţelege el prin cuvîntul „iubeşte", opină Valeri. Poate cu totul altceva decît înţelegem noi. Ia să verificăm... Înţeleptule, tu iubeşti marea?
— O-o-o, făcu animalul.
— Marea, preciză Valeri.
— Nu ştiu.
— Nu ştii ce e marea? Marea e ceea ce se află dincolo de aceşti pereţi, e ceea ce ne înconjură... Pricepi? Hai, spune, o iubeşti?
— Crabii...
Tentaculele se întinseră instinctiv, ca şi cînd ar fi vrut să apuce o pradă, desfăcîndu-şi ventuzele. O unduire neagră stră¬bătu corpul caracatiţei.
— Crabi... Iubesc. Aşa... Iubesc...
— Vasăzică, iubeşti marea.
— Nu ştiu, repetă animalul şi-şi trase capul între umeri. Liudmila Nikolaevna îşi plesni palmele, uimită de încăpăţînarea lui Valeri, după care întrebă:
— Înţeleptule, dacă tu ai să faci ceea ce-ţi vom spune noi, vei căpăta mulţi crabi. Vrei?
— Da.

În ochii holbaţi ai animalului se aprinse din nou expresia aceea stranie.
— Îţi vom da drumul în mare. Faci trei cercuri în jurul casei şi te întorci.
— Da, se învoi animalul.
„E deştept! îşi zise Valeri. Dacă va realiza asta, se va putea executa tot ce n-au putut face delfinii. Ba şi mai mult. Dar şansele de reuşită sînt mult prea mici. Aproape nule."
Gîndind aşa, se apucă să pregătească „geamul" pentru ieşi¬rea în exterior a caracatiţei. Înţeleptul se strecură prin trapă. Prin plasticul transparent se vedea cum şi-a modificat culoarea, reacţionînd la schimbarea de presiune. De îndată ce se deschise ultima uşiţă, animalul îşi puse tentaculele astfel încît alcătuiau un fel de aripioare, se avîntă înainte şi numaidecît se mistui în beznă.
Liudmila Nikolaevna aprinse reflectoarele. Dar razele lor nu puteau răzbate pe o distanţă mai mare de cinci-şapte metri, luminînd un banc de peştişori pestriţi ce semănau cu nişte fluturaşi de noapte. Foarte aproape trecu un peşte semănînd cu un licorn fabulos şi se vedea clar cum îşi mişca alternativ aripioarele, dînd uşor din coadă.
— Oare s-o întoarce? lăsă să-i scape Liudmila. Valeri aruncă o privire scurtă spre faţa ei trasă şi observă că avea ochii uşor inflamaţi. Se gîndi cîte forţe cheltuieşte ea ca să se stăpînească şi să nu se gîndească la cele două cadavre aflate în imediata ei apropiere. Deodată se smulse de lîngă perete. În cercul de lumină, speriind peştii, pătrunse o «torpilă», care îşi schimbă direcţia şi porni drept spre el. Chiar lîngă perete, «torpila» îşi încetini viteza şi-şi schimbă din nou direcţia. Valeri văzu un ochi uriaş de ca¬racatiţă făcîndu-i semn, şi auzi: «Unu!».
„Iată, deci, cauza halucinaţiei auditive! Eu însumi am numărat în minte «unu», gîndindu-mă că Înţeleptul a făcut primul tur, dar mi s-a părut că acest cuvînt l-a rostit el. Halucinaţia a fost atît de perfectă încît puteam uşor să mă înşel dacă microfoanele nu erau deconectate sau dacă nu ne despărţeau de mare pereţii cu izolare fonică..."
Se apropie de panoul de comandă şi conectă sistemul de microfoane, prevăzut şi cu transformatoare de ultrasunete. De-afară se auzi sporovăiala peştilor şi pîrîiturile creveţilor...
Dar iată că s-au desluşit alte sunete şi peştii s-au risipit speriaţi

care încotro. În cercul de lumină pătrunse din nou «torpila» vie şi se auzi «Doi!».
„Eu sau el?" se întrebă Valeri. Încercînd să-şi dea seama cine, la urma urmei, număra de data asta. Ceva îl împiedica să gîndească, ceva moale şi înfundat ca o bucată de vată, jilav şi lunecos ca o meduză. Ceva îi apăsa creierul. Cunoştea deja această senzaţie şi-i era teamă de ea.
Îl fulgeră un nou gînd şi, agăţîndu-se de el, întrebă numaidecît;
— N-aţi auzit nimic?
— Ba da. El numără tururile.
„Şi prima oară? Tot el. Dar cum l-au putut auzi de vreme ce microfoanele sînt deconectate? Cum putea să răzbată sunetul de-acolo prin pereţi? Aiurea! Trebuie să spun «aiurea» de o sută sau de o mie de ori şi să mă debarasez de halucinaţia asta. Dacă încetez să mai deosebesc posibilul de imposibil, s-a zis cu mine!"
O văzu pe Liudmila Nikolaevna ridicîndu-şi mîinile şi prinzîndu-şi capul în ele.
— Nu mai pot, nu mai am putere, zise ea cu un geamăt.
"Cu ce-aş putea să te ajut? Nu-i mai putem readuce la viaţă" se gîndi el şi zise:
— Se întoarce Înţeleptul.
Dar Liudmila Nikolaevna îşi acoperi cu palmele ochii. Se gîndea: "Ce se întîmplă cu mine? Mai bine ar reveni tristeţea. Acum însă nu e nimic, e un gol. Nici tristeţe, nici durere. Numai o mare apăsare pe creier. Aş vrea oare să-i răzbun? Răzbunarea nu e cuvîntul cel mai potrivit. În astfel de cazuri, nouă ne place să ne exprimăm mai frumos: să le-o plătim. Dar cui? Oamenilor care i-au ucis?... Duşmani, ticăloşi, nemernici... Stop! La ce mă gîndeam? De ce cuvintele izbucnesc şi se mistuie în memorie ca nişte petece de hîrtie? Mă gîndeam la duşmani, la ucigaşi. Ei vor să ne distrugă, distrugîndu-ne mai întîi creierul. Iată de unde vine presiunea asta insuportabilă... Animalele n-au nici un amestec. Sînt duşmani numai oamenii. Există un adevăr foarte simplu: duşmanii sînt nimiciţi. Dar ca să-i nimiceşti, trebuie să-i descoperi. Aici ne ajută caracatiţa. Iarăşi un animal. Noi, oamenii, atragem întotdeauna animalele în orbita noastră, în lupta noastră. Aş fi curioasă să ştiu dacă vor putea face şi ele cîndva acelaşi lucru cu noi. Înţeleptule, fii binecuvîntat pentru că ne ajuţi! Caracatiţele prezintă pentru noi mai multă importanţă

decît delfinii. Sînt nişte animale mai raţionale, mai devotate... Aceasta e cea mai importantă concluzie la care am ajuns. Dar iată că se întoarce Înţeleptul..."
«Torpila» neagră ce pătrunsese în cercul de lumină frînă brusc. „Acum se va decide totul, îşi zise Valeri. Animalul mai poate încă să plece în larg. Ce nevoie are el de noi? Ce aş face eu în locul lui?... Caracatiţele sînt pentru noi mai importante decît delfinii. Sînt mai raţionale, mai devotate... Aceasta e cea mai im¬portantă concluzie la care am ajuns..."
S-ar fi mirat foarte mult dacă i s-ar fi spus că întocmai aşa, cu aceleaşi cuvinte, gîndea şi Liudmila Nikolaevna. Şi atunci s-ar fi îndoit de justeţea concluziei sale... Dar nu i-a spus-o nimeni.
Înţeleptul se apropie de uşiţa din exterior, întinse un tenta¬cul şi încercă s-o deschidă. Valeri conectă mecanismul, în compartiment pătrunse cu zgomot aerul comprimat şi se vedea cum vibrează şi se îndoaie foaia de plastic. Şuieratul deveni mai strident. Apoi automatul coborî pentru o clipă uşiţa, mai înainte ca celulele fotoelectrice să «observe» masa care trecuse prin faţa lor. Alb tot, parcă pudrat cu făină, turtit, animalul fu introdus în cheson, iar după cîteva secunde, devenit stacojiu, mai mult mort decît viu, se văzu în clopot. Valeri şi . Liudmila simţiră o uşurare, capul li se limpezi, presiunea de adineauri dispăru. Dar trecură cîteva minute, şi starea de mai înainte se reinstală. Între timp, animalul îşi venise în fire. Valeri îl întrebă:
— N-ai observat nimic cit te-ai rotit în jurul casei?
— Peşti. Diferiţi, răspunse Înţeleptul.
Valeri se miră: „Doar ştie că altceva îl întreb eu!"
— Nu mă interesează peştii. Oameni?
— Departe, răspunse animalul.
— I-ai văzut?
— Nu. Ştiu.
— Ascultă, spuse Liudmila Nikolaevna, adresîndu-se lui Valeri, dar dacă ei lansează asupra «clopotului» o «torpilă» (se gîndi la pereţii capabili să suporte o presiune colosală) sau vreun super-obuz...
Şi ea, şi Valeri îşi imaginară simultan (deşi n-o ştiau) cum pătrunde prin spărtură, la o presiune uriaşă, o suliţă de apă, aproape solidă şi ascuţită, străpungînd aparatele. Femeia scoase un ţipăt de spaimă. Valeri, lipit de perete, privea cu ochii sticloşi cum creşte tot mai mult nivelul apei.

Îşi reveni, alungă imaginile halucinante, dar spaima nu-i trecu, ci spori. „Înnebunim, îşi zise. Poate că ne-a afectat în halul ăsta moartea delfinilor? Sau necunoscutul? Nu, mai e o cauză: între¬ruperea legăturii cu suprafaţa, cu oamenii, ceea ce ne-a făcut să ne simţim însinguraţi şi neputincioşi. Nu putem să nu ne gîndim la tonele de apă care apasă asupra «clopotului». Apa e cea care ne apasă creierul, cea care înlătură compartimentele dintre amintiri, şi de-aceea ne închipuim cine ştie ce... Poate că şi moartea delfinilor nu-i decît o închipuire a noastră. Iar ei stau acolo, de cealaltă parte a coridorului, sănătoşi şi flămînzi. Da, desigur, aşa şi trebuie să fie!"
Auzi şuieratul lui Pilot, chemîndu-l. Trase uşa de perete şi fugi spre delfinariu, bocănind cu tocurile pe podea. Deschise altă uşă şi încă una şi-l izbi un miros puternic ele hoit.
Pentru cîteva minute îşi recăpătă stăpînirea de sine. Acţionă mecanismul de scurgere, şi apa scoase cadavrele delfinilor în larg.
Îşi aminti de Liudmila Nikolaevna şi alergă la ea. Femeia nu-l privi. Stătea nemişcată, cu faţa înfundată în palme, rezemată de perete. I se păru că nu respiră. „O fi moartă?!" O apucă de umeri. Liudmila ţipă, iar Valeri îşi zise uşurat: „Mi s-a părut. Tot timpul mi se năzare cîte ceva. De ce oare? Ah, am uitat cu totul de presiune..."
Privirea lui alunecă pe aparate, pe măsuţă, pe scaune. Toate acestea au fost lucrate de oameni grijulii — proiectanţi, ingineri, biologi. S-a folosit aici sudura în mai multe straturi. „E sigură. Ea îmi apără de presiunea colosală corpul, umerii, picioarele, craniul. Dar tonele acestea de apă îmi apasă totuşi creierul, şi aici sudura nu poate face nimic".
Ştia că presiunea apei asupra piezocristalelor încarcă încontinuu acumulatoarele, că aparatele purifică apa de mare şi o fac potabilă. Iar alte aparate extrag din apa mării oxigenul necesar respiraţiei. Aici funcţionează un sistem autonom de menţinere a vieţii, aşa încît chiar dacă s-ar termina proviziile, oamenii s-ar putea hrăni la nesfîrşit cu alge din acvariile alimentare, aşteptînd să le vină ajutorul. Totul a fost prevăzut. El şi Liudmila nu vor muri nici de lipsă de aer, nici de foame. Totul a fost prevăzut...
Deodată începu să rîdă în surdină. Încercă să-şi calmeze acest rîs nervos, dar nu putu. Da, ei n-au să moară nici de lipsă de

aer, nici de foame, apa nu-i va strivi, dar le va strivi creierul. Au să înnebunească, iată.ce-o să li se întîmple. În această privinţă sînt neputincioşi, ca şi inteligenţii proiectanţi şi prevăzătorii biologi care au cultivat aceste excelente alge...
Dacă măcar ar spune ceva Liudmila! Dacă n-ar fi tăcerea asta blestemată, care i-a învăluit ca o plapumă groasă!
Valeri apucă un obiect oarecare şi-l lăsă să cadă ca să audă zgomotul căderii lui. Uitase că putea s-o întrebe ceva pe Liudmila şi că ea i-ar fi răspuns. Căută cu mîna un alt obiect, şi mîna ni¬meri o cutie. Ar fi zîmbit dacă ar fi putut zîmbi... Un dar de la Slava, şef tînăr şi ambiţios, care întîrzie atîta să le vină în ajutor. Era un meloman. I-a dat lui Valeri mai mult cu sila un set de benzi de magnetofon. Nu e oare o ironie a soartei să dea peste această cutie tocmai acum?...
Valeri se cutremură, zguduit de un rîs înfundat. Cu o mînă moale deschise cutia şi puse una dintre benzi în magnetofon. Las' să mai rîdă şi Liudmila! O situaţie mai comică decît asta nici că se poate...
O muzică lină umplu cabina. Liudmila îşi descoperi faţa şi-şi întoarse mirată capul. Înţeleptul se săltă în locul lui. Oare asculta şi ei? Dar ce poate să înţeleagă în muzică o moluscă?
...Undeva susură argintiu nişte pîrîiaşe. Apoi glasurile lor se împreunează, alcătuind un vuiet de cascadă...
Cîntec de păsări... Într-o grădină, în faptul zilei...
Se aude cum se trezeşte pămîntul, cum se înalţă copacii şi firele de iarbă, cum răpăie po acoperiş o ploaie binecuvîntată şi cum mugeşte în grajd vaca. Se pare chiar că miroase a lapte muls şi a fîn proaspăt...
Liudmila Nikolaevna puse mîna ei pe a lui şi-i arăta din ochi ceva. Valeri se uită într-acolo şi-l văzu pe Înţelept. Animalul respira precipitat, inimile-i branhiale, mărite, i se vedeau prin mantie. Părea că mai căpătase o pereche de ochi. Cele mai multe dintre tentacule: îi erau răsucite, şi capetele lor se mişcau şi se clătinau în tactul melodiei.
Liudmila îi întinse mîna, dar el n-o observă. Privirea lui era aţintită în depărtări. Femeia zîmbi pentru prima oară în ultimele ore.
— Ce-a fost cu. mine? întrebă. Am impresia că parcă aş fi fost bolnavă.
Valeri îi răspunse cu un zîmbet. Îşi simţea capul limpede,

presiunea aceea dispăruse. Acum era din nou capabil să analizeze. "Nu e vorba aici numai de muzică", îşi zise. "Mai exact, nu numai de muzică şi ele impresia pe care ne-am făcut o noi. Trebuie să fie şi un alt factor, mai obiectiv..:"
Banda se sfîrşi, muzica încetă. Înţeleptul rămase o vreme într-o stare de ameţeală, apoi o luă încet spre acvariul său. Părea obosit.
— Să-l mutăm în bazin, propuse Valeri. E mai încăpător.
— Bine, dar... Femeia nu-şi sfîrşi vorba.
— Am evacuat cadavrele, spuse Valeri, scoţînd din cutie o rolă şi punînd-o în magnetofon. Era zorit, simţea că presiunea revine...
Valeri îl mută pe Înţelept în bazin. Animalul nu se arătă prea bucuros, clar asta, probabil, pentru că era obosit. Pe deasupra, mai stăruia şi efectul ameţitor al muzicii...
Valeri reveni în cabină. Liudmila Nikolaevna dormea. Se pre¬găti şi el de culcare, fără să oprească magnetofonul. Dar acum muzica nu prea îl mai ajuta, gîndurile îi erau învălmăşite. Valeri răsuci butonul magnetofonului şi se culcă. Adormi numaidecît, cufundîndu-se într-un somn greu şi diform, un somn care îşi schimba culoarea aidoma caracatiţei. Îşi întindea tentaculele înfiorătoare, le răsucea în jurul său ca pe nişte odgoane şi nu-l lăsa să se ridice. În scurta clipă în care izbuti să deschidă ochii, auzind uşa scîrţîind, văzu un păianjen ele foc pătrunzînd în cabină...

Batiscaful naviga în spirală aproape de fund. Viaceslav căuta «clopotul», cercetînd totodată «împrejurimile». Comandantul grupului de scafandri îi raportă că nu s-a constatat vreo ruptură a cablului şi că, după toate probabilităţile, defecţiunea trebuie căutată fie în aparatul telefonic al «clopotului», fie în plăcile de con¬tact de la ieşire. Or, dacă era aşa, locatarii casei submarine ar fi fost în măsură să-şi repare singuri defecţiunea. De ce n-au făcut-o?
Aşa apăru singurul motiv de îngrijorare, întrucît aparatele arătau că mecanismele «clopotului» funcţionează normal. Se mai putea aştepta, dar nu era chip de biruit îngrijorarea. Era o nelinişte uşoară, dar statornică. Ar fi putut fi socotită intuitivă, dacă Slava nu şi-ar fi dat seama cum stau lucrurile. El îi cunoştea bine pe Valeri şi pe Liudmila. Nu erau ei oamenii care să stea cu mîinile încrucişate. Dacă n-au înlăturat defecţiunea, se putea

presupune că au avut motive puternice.
De la o vreme, după impresia tuturora, Slava şi-l subordonase pe severul comandant al submarinului, Oleg Jerbiţki. Acesta îi recunoştea autoritatea, accepta raţionamentele lui, nu-l contrazi¬cea aproape niciodată. Şi întrucît ştia să se supună şi să execute cu exactitate ordinele, ar fi fost greu de găsit un alt executant mai bun. Oleg devenise un fel de umbră a lui Slava, ce-l socotea prieten, pe cînd ceilalţi, în ascuns — aghiotant al şefului. Acum «aghiotantul» se afla alături de şeful expediţiei. Făcea observaţii, manipulînd reflectoarele laterale şi lumina din cabină, fără a-l împiedica pe Slava să conducă nava. Probabil că observase ceva, deoarece stinsese plafonierele. În întuneric scînteiau limbile apa¬ratelor şi becurile de control. La pupă, ba se aprindea, ba se stingea un snop argintiu de lumină.
— E cineva, care ne urmăreşte, constată Oleg, dar reflectorul, nu ajunge pînă la el.
— Imediat... răspunse Slava, înţelegînd ce vrea să spună «aghiotantul» mai înainte ca acesta să-şi sfîrşească vorba.
Oleg stinse reflectorul. Străbătură aşa cîteva zeci de metri.
Slava simţi o greutate neplăcută în cap. Nu era durerea care însoţeşte de obicei presiunea ridicată. Părea că cineva îl priveşte fix în ceafă, iar el ar vrea să se întoarcă şi nu poate. Greutatea asta sporea, îl împiedica să gîndească, îl silea să se lupte cu ea.
— Dă-i drumul! spuse Slava, oprind brusc batiscaful.
Oleg aprinse la maximum reflectorul de la pupă. Pata neagră sări în dreapta, dar fu surprinsă de reflectorul lateral.
— E o caracatiţă, lua-o-ar naiba! spuse «aghiotantul», simţind o uşurare.
— Se pare că animalul nu vrea să-l vedem, deşi el vrea să ne examineze, observă Slava.
Animalul se repezi într-o parte, apoi în alta, urmărit de rază, îşi puse «gluga», îşi schimbă culoarea. Ar fi putut să se îndepărteze repede de navă, dar n-o făcea, ci, dimpotrivă, căuta să iasă din raza de lumină şi să se apropie de batiscaf.
Slava dădu a lehamite din mînă, făcînd semn lui Oleg să elibereze locul din faţa panoului cu comutatoare. Slăbi cu două treimi lumina reflectorului lateral, stinse reflectorul de la pupă şi aprinse lumina din cabină, aşteptînd ca animalul să-şi facă apariţia în faţa hubloului. Dar caracatiţa prefera să-i observe de

departe. Se legăna cam la vreo jumătate de metru de hublou, şi în lumina slabă părea o masă informă.
— Caracatiţele şi-au schimbat comportarea, zise Slava. Dar de ce? Nu le-am dat nici un motiv...
— Poate le-au dat motive alţii? îşi dădu cu părerea Oleg.
— Liudmila şi Valeri?
— Nu neapărat ei...
— Tot mai bănuieşti că sînt duşmani pe aici? Dar ce nevoie au ei de golful ăsta şi de noi? întrebă nedumerit Slava.
— Uiţi că munca cu delfinii prezintă importanţă militară?...
Curînd, în faţă şi dedesubt apăru o farfurioară de culoare deschisă; în raza reflectorului scînteia «clopotul». Slava încetini viteza şi manevră nava în aşa fel încît hubloul să vină în faţa «geamului» casei submarine. Îi văzu pe Valeri şi pe Liudmila lipiţi de peretele transparent de plastic şi se linişti.
— Salută-i şi întreabă-i cum stau, îi zise lui Oleg.
Jerbiţki manipulă reflectorul, marcînd semnale Morse. Îi răspunse reflectorul «clopotului»:
„Totul e în ordine. Aţi primit scrisoarea?"
— Transmite-le că n-am primit nici o scrisoare, ordonă Slava. Întreabă-i de ce n-au restabilit legătura. Spune-le că defecţiunea e la ei, în aparat sau la bornele de. ieşire.
— Ei cer să-i luăm în batiscaf, zise nedumerii Oleg.
— Văd, constată nemulţumit Slava. Parcă e chiar aşa de simplu. să faci treaba asta! Zic că „totul e în ordine" şi cer să se ia măsuri de avarie extremă! Întreabă dacă i-am înţeles bine.
Văzînd răspunsul, drăcui şi manevră cu băgare de seamă nava în aşa fel încît în faţa «geamului» să vină chepengul. În acelaşi timp, în «geam» se deschiseră obloanele şi ieşi în afară o «mînecă» cu ventuze. O parte a navei intră în «mînecă». Toată manevra dură vreo două ore. Acum începea partea cea mai grea. Era destul ca în camera-ecluză să se fixeze greşit presiunea, să nu funcţioneze măcar una dintre ventuzele «mînecii», pentru ca să se întîmple o avarie.
— Pune-ţi costumul! comandă Slava şi, bombănind, se apucă să-şi îmbrace şi el costumul de scafandru, ceea ce nu era chiar aşa uşor de făcut în cabina batiscafului.
Cînd, în sfîrşit, se auziră bătăi în capacul chepengului, Slava îl deschise numai o fracţiune de milimetru, apoi încă puţin...
Nerespectînd instrucţiunile, Liudmila şi Valeri intraseră în

«mînecă» fără să-şi fi pus costumul de scafandru. Deîndată ce se ridică chepengul, se strecurară prin deschizătură.
Slava vru să-şi exprime indignarea, dar văzu feţele lor cu ochii holbaţi, aproape înnebuniţi.
— Ce-i cu voi? strigă.
— Închide chepengul şi întinde-o! îi şopti Valeri, lăsîndu-se pe podea.
— Dar delfinii? întrebă Oleg. Le-aţi lăsat hrană destulă?
— N-aţi uitat să conectaţi automatele din «mînecă»? le aminti Slava.
— N-am uitat. Repede! rosti şoptit Liudmila Nikolaevna.
Slava închise chepengul şi porni motorul, uitîndu-se bănuitor la hubloul din spate. Dar iată că spaţiul de dincolo de hublou s-a luminat, tubul negru al «mînecii» s-a retras încet în «clopot».
— Delfinii... dădu să spună Liudmila, dar Valeri îi acoperi gura cu palma, strîmbîndu-se îngrozitor.
— Ce s-a-ntîmplat?! răcni Slava, devenind stacojiu.
— Fugi! Fugi!
Supunîndu-se nu cuvintelor, ci tonului neobişnuit al glasului său, Slava nu mai întrebă nimic. Abia atunci cînd batiscaful ajunse la suprafaţă şi se opri, legănîndu-se lipit de nava-bază, şi se deschise chepengul de sus, Valeri zise:
— Delfinii au murit.

VII

Slava voia să-i invite la consfătuire pe toţi membrii expediţiei, dar, în chip surprinzător, i se opuse Jerbiţki. Iar atunci cînd şeful, oarecum contrariat de aerele de independenţă ale «aghiotantului», a încercat să-i demonstreze că zece specialişti judecă totuşi mai bine decît un singur cap, Oleg zise:
— N-ai să faci asta.
— Ce, o faci pe comandantul? se înfurie Slava.
— Ar fi timpul să-nţelegi că nu ne arde acum de joacă şi să-ţi aminteşti de răspunderea pe care o ai.
Oleg spuse asta în aşa fel încît Slava îşi aminti imediat de învăţămîntul politic, de prelegerile despre spioni şi diversionişti, de uneltirile a tot soiul de duşmani, de vigilenţă, şi-şi mai aminti că s-a mai ales odată cu o mustrare pentru lipsa de activitate a

comitetului Asociaţiei pentru sprijinirea aviaţiei şi flotei. De data asta, însă, putea să iasă mult mai rău. Se simţi stingherit, ca şi cînd anchetatorul ar fi şi început interogatoriile, interesîndu-se de ce şeful expediţiei n-a luat la timp măsurile necesare şi n-a comunicat «unde trebuie». Şi Slava mai pricepu că Jerbiţki doar se jucase de-a «aghiotantul» şi că era mai isteţ decît i se păruse. Acum Oleg dăduse cărţile pe faţă şi vorbea pe un ton care nu suferea replică:

— Am să comunic la comandament. Pînă la primirea unui ordin, rog să nu se vorbească nimănui despre cele întîmplate...

Comandamentul reacţionă repede la raportul lui Jerbiţki: la intrarea în golf îşi făcu apariţia un torpilor lung, cenuşiu, însoţit de un grup de vedete antisubmarin şi de submarine. Deasupra apei apărură elicoptere.

O şalupă militară sub pavilionul comandantului escadrei veni să-i ia pe Slava, pe Valeri şi Jerbiţki. Cei trei urcară pe la bordul torpilorului şi intrară în cabina comandantului. Aici îi aşteptau cîţiva oameni: un contraamiral, un bărbat înalt şi frumos, cu părul negru, cîrlionţat ca la africani, şi doi căpitani de rangul I. Într-un colţ îndepărtat al cabinei şedea un al patrulea, un marinar cu epoleţi de căpitan-locotenent, chel, gras, cu ochii în¬cercănaţi. Punînd întrebări, contraamiralul se uita mereu la bărbatul cel gras, parcă tot aşteptînd să întrebe şi el ceva.

Pe marinari îi interesa totul, începînd cu containerul dispărut şi sfîrşind cu uimitoarele însuşiri ale Înţeleptului. Slava şi Valeri au trebuit să răspundă la o mulţime de întrebări, completîndu-se unul pe altul.

— N-am să vă ascund, spuse contraamiralul, că în regiunea golfului nu s-au semnalat în ultimul timp nave străine. Mai de¬mult, în apele neutre şi relativ nu departe de-aici a trecut un submarin, dar nu s-a oprit. Aceasta nu exclude pătrunderea în golf a unor scafandri inamici. Dar ca să stea sub apă un timp destul de îndelungat, ei ar fi avut nevoie de un refugiu de tipul «clopotului» dumneavoastră sau de o peşteră special amenajată. Or, nu s-a găsit nimic de felul acesta. Pentru orice eventualitate, noi am barat ieşirea din golf. Operaţia de cercetare începe la şase fix. La operaţie vor participa submarine, scafandri— «călare» şi elicoptere. Se vor face cercetări simultan la diverse adîncimi şi la diferite niveluri tactice, ce nu se va putea vedea din elicoptere şi submarine vor

vedea scafandrii.
— Am lăsat să ne scape ceva, rosti rar, cu o voce hîrîită, marinarul cel gras, cu epoleţi de căpitan-locotenent şi se întoarse spre Valeri, studiindu-l din ochi. Dumneavoastră aţi spus, continuă, că octopusul dresat, numit Înţeleptul, v-a avertizat de prezenţa unor duşmani. Se poate presupune că el a aflat într-un fel de existenţa lor. Ar trebui să ne folosim de ajutorul lui. Cum se poate face asta mai bine?
— Putem coborî în «clopot», răspunse Slava în locul lui Valeri.
Contraamiralul îi aruncă o privire mustrătoare şi Slava amuţi.
— Mă tem că în «clopot» nu putem face asta, obiectă Valeri. Casa submarină se află, se pare, sub controlul lor, deşi nu pot să-mi dau seama cum o fac. Cel mai bine ar fi să stăm de vorbă cu Înţeleptul într-un loc mai puţin periculos, de pildă să-l aducem aici.
Chelul dădu aprobativ din cap, şi numaidecît contraamiralul zise:
-— Vom trimite după el o minibarcă. Pe dumneavoastră, se adresă el lui Slava şi lui Valeri, am să vă rog să rămîneţi şi să pregătiţi un acvariu în care să poată sta caracatiţa. Căpitanul Jerbiţki vă va ajuta.
Slava îi aruncă lui Oleg o privire triumfătoare…

VIII

Înţeleptul nu se afla în «clopot». Ori îl părăsise atunci cînd Liudmila şi Valeri treceau în batiscaf, ori izbutise după aceea să pună în acţiune camera-ecluză. Amîndouă explicaţiile păreau neverosimile, dar fapt era că animalul dispăruse...
Valeri aştepta cu nerăbdare începutul operaţiei de cercetare a golfului. Chiar şi în cel mai rău caz, dacă nu vor fi descoperiţi duşmanii aceia misterioşi, ceva se va limpezi totuşi. Îi urmărea admirativ pe scafandri, încălecaţi pe nişte mici proiectile, echipate cu puternice motoare cu jet de apă. Pe un astfel de proiectil, scafandrul putea să dezvolte subacvatic o viteză pînă la treizeci de noduri. Motorul alimenta cu energie şi reflectorul montat în cască.
Cînd, la o comandă dată de pe torpilor, scafandrii se scufundară simultan, sub apă se aprinseră zeci de luminiţe ce se

depăr¬tau. Era o privelişte foarte frumoasă. Slava şi Valeri urmăreau luminiţele aplecaţi peste parapet. În apropiere se legăna batiscaful, pregătit pentru o eventuală imersiune.
Fură chemaţi în cabina de radio. De-aici, contraamiralul dirija operaţia. În afară de el şi de radiotelegrafişti, în cabină se mai afla şi pleşuvul căpitan-locotenent.
Contraamiralul îi întîmpină pe Slava şi Valeri spunîndu-Ie:
— A fost găsit «clopotul» dumneavoastră. Mecanismele lui funcţionează normal.
— Asta-i tot? întrebă Valeri.
— Cum adică tot? nu pricepu contraamiralul.
În schimb, căpitanul-locotenentul sesiză îndată înţelesul ascuns al întrebării şi-i răspunse ziaristului:
— Nu, nu s-a mai găsit nimic altceva. Îşi purtă privirea pe faţa lui Valeri, care părea dezamăgit şi adăugă: Deocamdată...
Pentru Valeri, timpul trecea chinuitor de încet. Roşea ori de cîte ori surprindea asupră-şi cîte o privire cercetătoare sau bănuitoare. I se părea că privirile acestea devin tot mai ironice. Mai mult decît atît, începu el însuşi să se întrebe dacă nu cumva cele întîmplate n-au fost jocul unei imaginaţii bolnave. De fiecare dată se agăţa de aceeaşi «ancoră» — moartea delfinilor. Aceasta nu putea nicicum să i se fi năzărit. Dar, pe de altă parte, moartea delfinilor nu dovedea nimic, nu confirma existenţa reală a Înţeleptului...
— Submarinele 03, 72 şi 83 au ieşit la suprafaţă, raportă unul dintre radiotelegrafişti. N-au găsit nimic.
După o oră şi jumătate, grupurile de scafandri— «călare» au terminat complet recunoaşterea. N-au rămas necercetate nici un metru cub de apă, nici un metru pătrat de fund.
Contraamiralul nu se mai uita la Slava şi la Valeri. Acum şi Slava trebuia să se disculpe. Riscă o observaţie:
— Ciudat! Toată povestea asta cu containerul şi cu caracatiţele... Le-am văzut cu ochii mei. Avem, în sfîrşit, filmele...
— Nu e chiar aşa de ciudat, replică contraamiralul. Mai ales dacă ne gîndim că jocul de lumini şi umbre de sub apă poate să dea naştere la tot felul de iluzii, să facă din nişte caracatiţe obişnuite ditamai înţelepţii... Încercă chiar să-l consoleze pe Slava, spunînd pe un ton condescendent: Aşa ceva i se poate întîmpla oricui...

De necaz, Slava îşi muşcă buza şi puse mîna pe umărul lui Valeri. Ziaristul înţelese cauza compasiunii lui şi zîmbi amar. Dar atunci îi veni ideea să profite de căinţa prietenului său. Cînd ieşiră pe punte, zise:
— Am să mă instalez din nou în «clopot». Şi de data asta iluziile n-au să mă înşele... Prevenind orice obiecţie clin partea celuilalt, adăugă: Altă soluţie nu există.

IX

împreună cu Valeri se instală în «clopot» ihtiologul. Numele lui complet era Evgheni, dar toată lumea îi zicea Evg (semnase primul său articol într-o revistă .ştiinţifică Evg. Kosinciuk, dînd astfel de înţeles că n-are nimic comun cu academicianul Evgheni Kosinciuk, unchiul său, cu care era certat). Camarazii lui Evg socoteau că numai împrejurări cu totul extraordinare l-ar fi putut tulbura pe acest om atît de echilibrat şi de flegmatic. Kosinciuk ascultă fără a clipi din ochi relatarea amănunţită a ziaristului despre toate cele întîmplate în casa submarină şi nu se putea ghici dacă într-adevăr credea cele auzite sau doar se pre¬făcea. Dar ziaristul îi era recunoscător şi numai pentru atîta.
În ceea ce-l priveşte, de îndată ce se află din nou în «clo¬pot», Valeri începu să se îndoiască şi mai mult decît înainte. Ba i se năzărea că aude şuieratul delfinilor răzbind prin uşa închisă, ba vedea după «geam» caracatiţa. Dar mereu, de cum schimba un¬ghiul razei reflectorului, se convingea că nu există acolo nici o caracatiţă.
Lucrurile au continuat aşa pînă cînd, ia un moment dat, Kosinciuk exclamă:
— Ia vezi cine ne vizitează!
Prin plastic îi priveau nişte ochi mari, holbaţi. Tentaculele acoperite de pete ale animalului se mişcau uşor.
— Înţeleptul, exclamă Valeri. Nu se ştie de ce, era sigur de asta, deşi cu greu l-ar fi putut deosebi imediat pe Înţelept de semenii săi.
Aparatul de filmat intră în acţiune, şi Valeri zîmbi gîndindu-se cîte mii de metri de peliculă va prăpădi meticulosul ihtiolog. Deodată se sperie: şi dacă e din nou o iluzie? Începu să

manipuleze reflectoarele, dar vedenia nu dispăru. Acum Valeri se încredinţă şi mai mult că era însuşi Înţeleptul; care altă caracatiţă ar fi rămas calmă la jocul de lumini?
Îi făcu semn cu mîna, invitîndu-l să intre, şi animalul îi răspunse mişcîndu-şi abia perceptibil o pereche de tentacule.
— Interesant, constată Evg...
Valeri acţionă camera-ecluză, şi după cîteva minute, octopusul lipăia cu tentaculele pe podeaua casei submarine.
— Tu eşti, Înţeleptule? întrebă pentru orice eventualitate Valeri.
— Da.
Oricît fu de surprins, Evg apucă totuşi să dea drumul magnetofonului. Valeri se convinse abia acum că mai înainte ihtiologul nu dăduse crezare poveştii cu caracatiţa vorbitoare.
— Aşadar, ai manipulat singur camera-ecluză şi ai ieşit în larg? luă Valeri animalul la întrebări.
— Da.
— Şi de ce te-ai întors acum?
Animalul rămase tăcut, trăgîndu-şi «gluga» pe ochi.
— Seamănă cu academicianul Kosinciuk, observă Evg, evitînd cuvîntul «unchiul». Mai ales cînd se eschivează de la un răspuns direct.
Valeri se făcu a nu lua în seamă aceste cuvinte şi-i puse înţeleptului o întrebare ajutătoare:
• — Pentru că oamenii au revenit?
— Da.
— Vrei să fii împreună cu noi?
— Da.
— Vrei să ne slujeşti nouă?
Animalul rămase cîteva secunde pe gînduri, uitîndu-se cu ochi întunecaţi la Valeri.. În sfîrşit, răspunse:
— Da.
— Am să te instalez din. nou în bazin. E încăpător, apa se schimbă des. Cînd ai să vrei, ai să vii la noi în cabină.
Animalul porni ascultător spre uşă.
— Stai! îi strigă din urmă Valeri.
Caracatiţa se opri, cu capătul unuia dintre tentacule pe clanţa uşii.
Ochii lui Valeri scoteau scîntei; era vădit că-i venise în gînd ceva important.
— Îţi aminteşti cine se afla în bazin înaintea ta?

— Da.
— Îţi aminteşti ce li s-a întîmplat lor?
— Da.
— Au murit?
— Da.
— Pentru tine nu e periculos să stai acolo?
— Nu.
— Acum nu mai e nici un pericol acolo? Ar putea să stea şi nişte delfini?
— Eu pot. Ei, nu. Pe mine nu pot să mă omoare. Pentru mine nu e periculos. Pentru tine e periculos. Eu am să te ajut.
Valeri rămase atît de mirat de această locvacitate încît parcă şi-ar fi pierdut darul vorbirii. Se întoarse spre Kosinciuk, întrebîndu-l din ochi dacă nu cumva s-a înşelat, dacă a auzit cu adevărat frazele rostite de animal. De pe faţa lui Evg dispăruse obişnuita expresie de impasibilitate. Era şi el tulburat, deşi în mai mică măsură. Afară de asta, Evg îşi stăpîni de îndată uimirea şi abia mai tîrziu mărturisi:
— Teribilă chestie! Nu mi-aş fi închipuit niciodată că e posibil aşa ceva.
Caracatiţa înflori toată. Poate că se bucura în felul ei de impresia pe care o produsese asupra oamenilor.
Valeri simţi o greutate apăsîndu-i capul. Era aceeaşi apăsare pe care o cunoştea deja.
— Tu nu simţi nimic? îl întrebă pe Evg.
— Nu, răspunse ihtiologul, examinînd cu un viu interes caracatiţa. Deodată întinse mîna şi atinse unul dintre tentaculele animalului. Octopusul îşi retrase imediat tentaculul.
— Nu-ţi place? zise Kosinciuk. Şi de ce, mă rog?
Animalul rămase tăcut şi din nou, dacă e să-i dăm crezare lui Evg, începu să semene cu academicianul E. Kosinciuk atunci cînd acesta se eschiva de a da un răspuns direct.
— Pleacă! zise ihtiologul, şi caracatiţa ieşi pe uşă.
Evg se întoarse spre ziarist. Parcă abia acum auzi întrebarea lui Valeri şi întrebă la rîndul său:
— Trebuia să simt ceva?
— Ştii, eu simt o greutate în cap, ca atunci… Dar parcă…
Tăcu, fără să-şi mărturisească bănuiala. Negii aceia de pe tentacule… Iar cînd mergea, animalul îşi legăna trupul cu toiul altfel decît înţeleptul…

X

Cîteva ore mai tîrziu, Kosinciuk începu să se ocupe de caracatiţă... Evg încerca să interogheze animalul despre semenii lui, despre felul cum le sînt construite locuinţele, cum vînează ei, cum se hrănesc, dar nu află nimic nou. Răspunsurile animalului erau scurte, uneori contradictorii. Ihtiologul întrebă:
—- Aşadar, vrei să slujeşti oamenilor? Îţi plac oamenii?
— Da, răspunse animalul.
— Ai să poţi să mă conduci la locul unde locuiţi voi?
Animalul îşi săltă ochii şi-şi aţinti privirea asupra omului.
— Da, zise.
— Şi ai să mă ajuţi să stau de vorbă cu semenii tăi?
— Da.
— Merg şi eu cu voi, interveni Valeri.
Kosinciuk vru să obiecteze că e mai bine ca unul dintre ei să rămînă în „clopot", dar îşi aminti de dreptul primului descoperi¬tor şi nu zise nimic. Nici nu-i trecea prin minte că Valeri poate se temea pur şi simplu să rămînă singur în casa submarină, sin¬gur cu amintirile şi neliniştile lui. Şi cu atît mai puţin putea să prevadă că în scurt timp va împărtăşi şi el spaimele acestea...
Îşi puseră costumele de scafandru şi pregătiră „torpilele", întrucît aceste aparate puternice le permiteau să se deplaseze mai rapid decît motoarele cu care erau echipate scafandrele lor. Valeri acţiona camera-ecluză. Ieşit în larg, octopusul începu să se zbenguie, ba depărtîndu-se atît de repede, încît oamenii nu-l puteau ajunge cu „torpilele", ba revenind şi rotindu-se în jurul lor…
Din plină viteză, animalul îl apucă pe Kosinciuk cu un ten¬tacul şi încercă să-l tragă după el, dar „torpila" se răsuci şi puterea motorului ei se dovedi a fi mult prea mare pentru moluscă. Kosinciuk se roti in loc, ca un titirez, agăţat de barele aparatului, şi animalul se mişca împreună cu el. Se învîrtiră aşa cîteva minute, după care caracatiţa schimbă tactica. Ţinîndu-l pe ihtiolog cu un tentacul, se sprijini eu alte două tentacule de „torpilă", o smulse din mîinile lui Evg şi o zvîrli cît colo. Cît se gîndi Valeri dacă nu e prea riscant să-şi abandoneze colegul şi

să pornească după „torpilă", aparatul, propulsat de motorul său, se făcu nevăzut în beznă.
O stare de iritare îl cuprinse pe Valeri. Îşi zise: „Nu-mi place jocul ăsta. Octopusul parcă ne studiază pe noi şi aparatele noastre.
Nu pot să înţeleg cine e cercetătorul şi cine e obiectul cercetării. În afară de asta, am pierdut o «torpilă»..."
Ţinîndu-l pe Evg, animalul se apropie de Valeri şi-i făcu semn cu un tentacul, ca şi cînd l-ar fi poftit să-l urmeze. Valeri îi propuse lui Kosinciuk să se apuce de bara aparatului său, dar ani¬malul se îndepărtă, fără a-i da drumul ihtiologului. Octopusul se deplasa acum cu o asemenea viteză, încît Valeri abia se mai putea ţine după el...
Curînd apăru defileul cunoscut. Trecură de el, şi în faţa lor se ivi oraşul caracatiţelor. Aici animalul îi dădu lui Kosinciuk drumul şi dispăru într-una dintre construcţii. Valeri fixă cîrmele „torpilei" în aşa fel încît ea să plutească la o mică înălţime dea¬supra oraşului. Raza reflectorului mătură pietrele caselor, dar nu găsi nici o urmă de viaţă. Deodată, dintr-o construcţie ieşi la iveală un tentacul şi dădu la o parte grămada de pietre de la intrare. Apoi apăru caracatiţa lor. Animalul se strecură prin „uşa" strîmtă, turtindu-şi corpul ca pe o lipie, şi se îndreptă spre oameni, făcîndu-le semne.
Valeri avu impresia că-l aude spunînd: „Nu e nimeni. Au plecat".
Văzînd că oamenii şovăie, animalul cuprinse cu un tentacul „torpila" şi o întoarse cu botul în sus, spre ieşirea din defileu.
Pîlnia lui începu să pulseze mai repede. Apoi îşi strînse tentaculele şi porni înainte. Valeri înţelese că trebuie să-l urmeze. Îl rugă pe Evg să marcheze cît mai precis coordonatele oraşului caracatiţelor. Kosinciuk dădu din cap, vrînd să spună că a şi făcut treaba asta. Abia după aceea Valeri porni cu toată viteza motorul, avîntîndu-se în urma călăuzei lor.
Animalul îi duse înapoi la „clopotul" lor. Ajuns aici, îşi plimbă un tentacul pe peretele de plastic, parcă încercînd să găsească uşiţa. După ce intrară tustrei în casă, animalul zise:
— Nu e nimeni. Au plecat.
Repetă aceste cuvinte de sute de ori, fără a răspunde la întrebările oamenilor.
— Au plecat, o ţinea într-una. Nu e nimeni. Au plecat. Apoi adăugă: Au plecat toţi. Unde au plecat?

— Ţi s-a stricat placa, glumi Valeri. Văd că Înţeleptul nostru e în dificultate.
— Las' că-i găsim noi pe semenii tăi, zise Kosinciuk, rostind rar cuvintele şi privind distrat cînd la animal, cînd la aparate. Privirea i se opri asupra magnetofonului...
— Du-te şi te odihneşte, înţeleptule, spuse Evg şi deschise uşa care da în coridor, invitînd animalul să iasă.
Dar caracatiţa nu plecă. După un răstimp do tăcere, renunţînd la refrenul de pînă atunci, zise:
— Trebuie găsiţi.
— Dar tu ştii unde să-i căutăm? întrebă Valeri. Se gîndea acum nu numai la caracatiţe, ci şi la conteiner.
— Nu, răspunse animalul. Ne vor ajuta oamenii. Noi îi vom ajuta pe oameni.
— În ce fel?
Animalul se săltă pe tentacule şi-şi aţinti ochii asupra lui Valeri. Acesta îşi aminti de unele secvenţe din cărţile despre Ocean. În capul său se învălmăşi o sarabandă de cifre. Îşi aduse aminte că masa faunistică a Oceanului Mondial este de 20 de miliarde de tone, dar că oamenii iau de-aici o parte cu totul insignifiantă: 50 de milioane tone de peşte, cîteva milioane tone de alge, cam 1,5 milioane tone de moluşte... Îşi spuse: „Oamenii au de dat un mare asalt Oceanului. Şi aici au să-i ajute caracatiţele. Aceste animale vor deveni prietenii omului, aşa cum i-au fost cîndva prieteni pe uscat cîinii. Caracatiţele — cîinii de mare, caracatiţele — prieteni ai omului..."
Îşi simţi capul strîns într-un cerc de oţel, cifrele se învîrtejeau tot mai repede. Undeva, în adîncurile creierului, în străfundurile memoriei şuierau delfinii, parcă semnalînd o primejdie.
— Pleacă! îi porunci Kosinciuk animalului. Vocea lui avea un sunet neplăcut, ca şi cînd corzile vocale i se întinseseră la maximum.
Trînti cu zgomot uşa în urma caracatiţei. Pe fruntea lui curgeau picături de sudoare. Părea că cele încercate adineauri de Valeri îl afectaseră şi pe el.
— Caracatiţele au să ne ajute să valorificăm Oceanul, zise Valeri cu o voce răguşită.
— Vom vedea, replică Kosinciuk, adresîndu-se mai mult sie însuşi. Totodată puse în funcţiune magnetofonul. Se auzi fîşîitul benzii derulate. Pe faţa ihtiologului stăruia o expresie de

încordare. Îl întrebă pe Valeri: Spune-mi, cînd eram în larg, nu ţi se părea că auzi caracatiţa vorbind?
— De ce mă-ntrebi?
— Te rog să-mi răspunzi. Am să-ţi explic pe urmă.
— Mi s-a părut că zice „nu"...
— „Nu. Nu e nimeni. Au plecat..." Nu-i aşa?
— Va-să-zică ai auzit şi dumneata?
— Da, confirmă Kosinciuk. Acum o să verificăm dacă n-a fost cumva o halucinaţie.
— Dar cum?
Evg şi uitase de Valeri. Îşi concentrase toată atenţia asupra magnetofonului. Dacă soţia academicianului E. Kosinciuk, mătuşa lui Evg, l-ar fi văzut pe nepotul ei în clipa asta, ar fi zis că e leit Evgheni Pankratievici în tinereţe.
Magnetofonul conteni cu fîşîitul, după care se auzi vocea lui Valeri. Întrebă: „Tu eşti, Înţeleptule?" Acum trebuia să urmeze răspunsul caracatiţei: «Da». Dar în locul acestui cuvînt se auzi un sunet care semăna cu exclamaţia «a!» „Vrei să vii cu noi?" Drept răspuns veni acelaşi sunet inexpresiv, puţin gîtuit.
Valeri îşi zise: "Desigur, acesta e cel mai bun mijloc ele verificare. Aparatul nu se supune halucinaţiilor. Mare prost mai sînt! Cum de nu m-am gîndit la asta?"
De pe bandă se auzea vocea lui rostind: „Ia stai!... Îţi aminteşti cine s-a aflat în bazin înaintea ta?... Pentru tine nu e periculos să stai acolo?"
Animalul a răspuns «Nu», îşi aminti Valeri. Şi rămase în aşteptare... Dar, în locul unui răspuns, se auzea doar fîşîitul benzii. Şi din nou vocea omului, vocea lui, a lui Valeri: „Acum nu mai e periculos acolo? Ar putea să stea şi delfinii acolo?"
Trebuia să urmeze avalanşa de cuvinte cu care a răspuns ani¬malul. Dar în loc de asta nu se auzea decît fîşîitul uniform al benzii...
— Casetele dumitale unde sînt? îl întrebă Kosinciuk.
Valeri se repezi la micul birou. Dar nu-şi putea aminti cu nici un chip unde a pus Liudmila casetele cu benzi. Atunci nu le ardea de casete. Dealtfel, se pare că şi ea încercase să le caute atunci cînd venise Slava după ei, dar nu le-a găsit.
Valeri răscoli printre zecile de lucruri de care nu mai avea acum nevoie, pînă dădu de una dintre casete. Trase adînc aer în piept, ca şi cînd ar fi şi dezlegat enigma. Întinse ihtiologului ca¬seta,

iar Evg o puse în aparat.
Se auzi un zgomot, urmat de vocea lui Valeri: „Aici pe-aproape sînt multe caracatiţe aşa ca tine?" Pauză. „Pe unde în altă parte mai staţi? Există astfel de locuri?" Pauză. Vocea lui Valeri continua să pună întrebări după scurtele pauze care trebuiau să cu¬prindă tot atîtea răspunsuri.
— După cum vezi, el n-a vorbit cu dumneata, dar i-ai auzit răspunsurile, zise Evg. Şi dumneata, şi Liudmila. Nici nu putea să vorbească, pentru că n-are un organ de vorbire. Ceea ce s-a pe¬trecut aduce a telepatie...
— Se pare că în felul acesta a învăţat el limba noastră. Asculta şi se uita la noi, comparînd. Dacă are, într-adevăr, asemenea însuşiri e tocmai animalul de care avem nevoie pentru valorifica¬rea Oceanului. Gîndeşte-te că se poate discuta cu el sub apă. fără ajutorul aparatului cu ultrasunete, şi, în plus, la mari distanţe.
— Aşa e, întări Kosinciuk. Dar un animal cu asemenea însuşiri nu mai e un simplu animal. Va voi el să ne slujească?
— Dacă e să dăm crezare celor ce spune, va voi. Rămîne nu¬mai de văzut cît timp o va face.
Evg îşi lăsă capul în jos şi-şi încreţi fruntea, frecîndu-şi cu degetele tîmplele. Dădu glas gîndurilor ce-l frămîntau:
— Trebuie să-i văd pe semenii lui. Să-i studiez. Atunci am să pot răspunde la întrebarea aceasta, de care depind atît de multe...

XI

Kosinciuk începu să caute cu perseverenţă oraşul caracatiţelor. Pleca singur în larg, lăsîndu-l pe Valeri cu Înţeleptul. Ziaristul îi punea octopusului întrebări despre obiceiurile peştilor şi ale moluştelor, despre curenţi, despre relieful fundului marin. Uneori, răspunsurile erau precise şi clare, alteori atît de încîlcite încît nu se putea înţelege nimic. Afară de asta, tot mai des animalul punea el întrebări sau răspundea la o întrebare cu altă întrebare.
Valeri revenea stăruitor la ceea ce îl preocupa cel mai mult. Silea caracatiţa să-şi amintească de Liudmila Nicolaevna, convingîndu-se astfel că animalul cunoaşte trecutul.
„Şi totuşi e ceva la el care mă face să cred că nu seamănă cu

Înţeleptul, îşi zise. Putea oare să se schimbe într-un răstimp atît de scurt? Corpul caracatiţei din faţa mea este mai greu decît înainte, iar negii de pe tentacule... Dar poate că la o caracatiţă o astfel de transformare e firească? Bunăoară, într-o anumită perioadă din viaţa ei..."
Un tentacul rece şi jilav atinse mîinile omului; octopusul îşi semnala prezenţa. Valeri îşi trase brusc mîinile. „Gîndesc prea deschis. Şi dacă el a şi aflat de bănuiala mea..."
Se uită în ochii animalului şi întîlni privirea-i fixă, ca de bufniţă. Începu să-l doară iar capul, simţi o greutate apăsătoare. „Poate că şi asta e tot din cauza octopusului, un mijloc al lui de comunicare? Sau un fel de hipno..."
Îşi zise: „Da, da, caracatiţele prezintă pentru noi mai multă importanţă decît delfinii. Sînt mai raţionale, mai devotate. Aceasta este cea mai importantă idee, pe care trebuie s-o memorez bine".
I se păru că a mai gîndit odată întocmai aşa, cu exact aceleaşi cuvinte, dar nu-şi putea aminti cînd. Şi deodată hotărî să-i împărtăşească caracatiţei problema valorificării Oceanului, problema care stătea în faţa omenirii. În memorie apăreau ca pe un panou, cu o uşurinţă surprinzătoare, cuvinte şi cifre pe care le-a văzut în diverse cărţi. Îşi zise: „Noi trebuie să domesticim de-a binelea Oceanul, ca să hrănim şi să săturam toţi oamenii. Deocamdată, în mîncarea noastră, produsele mării nu alcătuiesc nici măcar un procent. Dar de pe-acum explorarea Oceanului mondial se dezvoltă la fel de repede ca şi cosmonautica şi este deopotrivă de importantă. Şi totuşi, în această direcţie n-am obţinut încă succese adevărate. Culegem pur şi simplu ceea ce ne dăruieşte marea. Vînătoarea noastră e şi ea o strîngere de daruri, o strîngere neraţională, e dorinţa de a lua mai mult decît ni se dăruie. Dar pentru a lua mai mult nu e suficientă numai dorinţa de a lua. Nimic nu căpătăm pe degeaba. Fie că o vrem sau nu, noi plătim tot ce luăm de la natură. Plata e întotdeauna mai mare decît ceea ce luăm. Darurile acestea se transformă în daruri ale danailor. Asta ne e soarta, Înţeleptule. Ai înţeles ce-am spus? " Trase cu urechea şi auzi:
„N-am înţeles totul. Continuă".
„Pentru ca să nu dai mai mult decît iei, pentru ca preţul să nu fie mult prea ridicat, e nevoie să ştii cît îţi trebuie şi ce îţi trebuie, să studiezi ceea ce iei şi sursa de unde iei. Mai înainte de A LUA

trebuie SĂ CUNOŞTI. Asta înţelegi?"
„Înţeleg. Continuă".
„În Ocean trebuie să mergem pe aceeaşi cale pe care a mers omul pe uscat. Deoarece fructele sălbatice nu i-ar fi ajuns, el a început să cultive singur roadele şi să lucreze pămîntul. A început să-şi facă sie însuşi daruri. Şi în Ocean este necesar să se organizeze agricultura submarină şi creşterea animalelor subacvatice. Trebuie lucrate cîmpurile de alge şi de plancton, trebuie domesticite animalele marine, trebuie crescute cîrduri de peşti. Partea proastă e că în Ocean toate acestea le putem face mai greu decît pe pămînt. E adevărat că odinioară noi am ieşit din Ocean, dar natura a făcut ea alegerea pentru noi, iar acum Oceanul ne este un mediu străin. Nu putem trăi liber în Ocean, avem nevoie de instalaţii costisitoare. Dar mai există şi o altă cale, mai uşoară. Să găsim ajutoare credincioase — păstori, cercetaşi. Tu te-ai învoi să ne slujeşti, Înţeleptule?"
„Da" auzi exclamaţia caracatiţei.
„Dacă marea este folosită raţional, pe un hectar de mare se poate obţine mai mult peşte decît se obţine carne pe un hectar de păşune. Or, în afară de peşti, mai există crevete şi stridii, midii şi trepangi, icre de arici de mare. Şi, în sfîrşit, crabi..."
„Crabii ne rămîn nouă", obiectă animalul.
„Bine", acceptă generos Valeri. Sînt de ajuns pentru toţi. Varza de mare, bunăoară, nu e mai puţin gustoasă decît varza de grădină, dar e mult mai hrănitoare şi mult mai bogată în vitamine. Afară de asta, ea te fereşte de bolile cardiovasculare. Unele alge au mai multe calorii decît ciocolata. Midiile conţin din abundenţă microelemente foarte necesare omului, iar carnea de calmari, fragedă şi gustoasă..."
„Calmarii sînt rudele mele apropiate, observă înţeleptul. Poate că oamenii ne mănîncă şi pe noi?"
„Nu", minţi Valeri şi, ca să evite o întorsătură periculoasă a discuţiei, se gîndi la altceva: „Dar bogăţiile minerale ale Oceanului! În apa mării sînt dizolvate toate elementele chimice pe care le cunoaştem, inclusiv cele mai rare, ale căror rezerve de pe uscat sînt pe cale pe epuizare. În mări există asemenea cantităţi de thoriu şi molibden, încît, prin extracţie, de fiecare om ar reveni aproape cîte două sute de tone. Există şi bogăţii care zac la fund în formă de pepite, acoperindu-l ca un caldarîm. Acestea sînt alcătuite pe jumătate din mangan şi fier, pe

jumătate din nichel, cobalt, cupru şi alte metale. Aceşti bolovani de pe fund sînt într-o cantitate de peste cinci sute de miliarde de tone. Numai sarea de bucătărie aflată în Oceanul mondial ar putea acoperi tot uscatul cu un strat gros de 160 de metri. Oamenii încearcă deja să se folosească de toate aceste bogăţii, dar succese adevărate s-au obţinut numai în ceea ce priveşte extracţia ţiţeiului sau desalinizarea apei de mare. Pentru a obţine însă soiuri de alge foarte productive sau specii noi de peşti, vom avea. de asemenea, nevoie de un timp îndelungat..."
„După cîte am înţeles, pentru voi lucrul cel mai de preţ este timpul, nu? Voi sînteţi întotdeauna grăbiţi. De ce? Sînteţi prea mulţi sau mîncaţi prea mult? Cei pe c-are îi numiţi voi delfini sînt şi ei tare mîncăcioşi. Dacă voi i-aţi ajuta să facă faţă rechinilor şi să se înmulţească, ei ar mînca aşa de mult peşte încît v-ar deveni duşmani. Voi aţi putea renunţa la crabi?
„Am putea, îl linişti Valeri. În Ocean e multă altă hrană de tot felul... îndeosebi alge. Nu prea departe de-aici, pe fundul unui golf se şi cultivă plantaţii întinse de varză de mare".
„E bine aşa, observă înţeleptul. Cine se hrăneşte cu alge nu ne e duşman. Şi cu atît mai puţin dacă se hrăneşte cu bolovanii la care te gîndeai."
„Nu, noi nu ne hrănim cu bolovani. Metalele ne sînt necesare pentru a face nave, aparate..."
Animalul deveni deodată atent, îşi săltă capul şi lovi din plisc. Stătea cu ochii aţintiţi la „geam".
— Ce e? întrebă Valeri.
„Vine un om. E grăbit. Mai grăbit decît vă grăbiţi voi întotdeauna. Se gîndeşte la tine. Şi la mine."
Valeri răsuci maneta de luminozitate a reflectorului lateral, dar nu văzu pe nimeni în larg. Întrebă în gînd: „E departe?"
„Departe şi nu prea departe. Tu n-ai să-l vezi, aparatele nu te pot ajuta."
„E pe o navă? Tu ştii ce e acela un submarin?"
„Ştiu. Am văzut. Dar aceasta nu e o navă aşa cum crezi tu. E mai mică. Mai gîndeşte-te..."
Valeri se gîndi la diferite tipuri de submarine, la batiscafuri...
„Încă!" stărui înţeleptul.
Valeri îşi imagină toate submarinele pe care le cunoştea, şi abia atunci animalul preciză:
„Nu. E altă navă. O cunoşti. Una dintre cele două care erau aici."

Ziaristului i se păru că vede un punct care creştea cu repeziciune. Acum putea desluşi silueta unui om călare pe un aparat. Era Kosinciuk. călare pe „torpilă"!
„Înţeleptul putea să-mi fi sugerat imediat răspunsul. De ce m-a luat la întrebări? Întîmplător? A fost un joc? Sau a în¬cercat să mă dreseze? Ori poate voia să capete informaţii despre diverse tipuri de nave? Dumnezeule, hai c-am ajuns să mă gîndesc la el ca la mai ştiu eu ce spion!"
Imaginea creştea mereu, apoi dispăru, iar în clipa următoare, Valeri îl văzu pe Evg. Kosinciuk frîna, apropiindu-se încet de „geam". Era, se pare, într-adevăr grăbit, pentru că manevră camera-ecluză în regim accelerat şi, răsuflînd din greu, de în¬dată ce îşi scoase casca, îl şi întrebă pe Înţelept:
— Tu ştii unde stau confraţii tăi?
„Da tu ştii?" auziră Kosinciuk şi Valeri răspunsul.
-- Acum ştiu, zise Evg. Rostea cuvintele nu pentru că ar fi uitat ce însuşire avea Înţeleptul, ci pentru ca să le audă şi Valeri.
„Unde stau?" întrebă înţeleptul.
— În nişte peşteri submarine, răspunse ihtiologul.
„Ai fost acolo?"
— N-am putut să pătrund chiar în peşteri. Intrările sînt blocate cu bolovani şi blocuri de stîncă.
„Vrei să merg eu cu tine? Eu în faţă, şi tu după mine?"
— Da. Ai să mă ajuţi să degajez una dintre intrări. Vom pătrunde acolo împreună.
„Nu. Mai întîi eu. Am să le vorbesc despre tine. Despre voi. Aşa au să te înţeleagă mai repede."
— Perfect. Aşa e poate mai bine. Du-te acum. Vorbeşte cu ei şi vino să mă iei.
Animalul porni spre camera-ecluză, şi oamenii auziră comanda: „Dă-i drumul!"

XII

— Îmi închipui ce zarvă va stîrni la Academie comunicarea noastră, zise Kosinciuk cînd rămase singur cu Valeri. Nimeni nu s-ar fi putut gîndi serios la existenţa unui asemenea animal. Drept să spun, îmi vine mereu să mă ciupesc, ca să mă conving că toate acestea se petrec aievea.

Era foarte volubil. Oare unde-i dispăruse încetineala dintotdeauna? Valeri constată surprins prefacerile care se petreceau cu colegul său, mai ales cu cîtă aprindere vorbea despre comunicarea pentru Academie. Apoi îşi aminti că, aşa cum spunea Tukalo, Evg nu izbutea în nici un fel să-şi susţină disertaţia de candidat în ştiinţe. Referenţii conchideau că ea aduce mult prea puţine ele¬mente noi. Iar celebrul academician E. Kosinciuk spusese: „Asta e în firea nepotului meu. El poate foarte bine să studieze şi să descrie toţi peştii din Marea Ohotsk şi pe cei din Marea Japoniei, dar, vai!, nu inventează praful de puşcă!" Gurile rele susţin că tocmai aceste cuvinte ale academicianului au provocat vrajba din familie.
Evg zise, mijindu-şi visător ochii:
— Asta nu-i o monografie insignifiantă, dar cu coperte de lux (avea, se pare, în vedere monografia lui E. Kosinciuk despre ne¬vertebrate), ci o adevărată revoluţie în ştiinţă! O lovitură totală dată aroganţei umane şi care le va permite oamenilor să meargă mai repede înainte. Iar în problemele militare — îţi dai seama? O sută de ajutoare din astea sînt mai puternice decît o flotă!
— Să nu vorbim despre asta, spuse în şoaptă Valeri, ca un avertisment, şi Kosinciuk îşi săltă mirat sprîncenele. Deocamdată n-am să-ţi dau nici o explicaţie. Dar hai mai bine să. nu vorbim despre chestiunile militare aici, îl pofti Valeri, subliniind cuvîntul „aici".
— Dar eşti de acord, cred, că sînt nişte ajutoare excelente, stărui Evg.
— Ar putea deveni dacă...
— Dacă ce?
— Nu, nu, nimic...
Ihtiologul clătină îngrijorat din cap:
— Îmi ascunzi ceva. Mai bine...
— I-am vorbit Înţeleptului despre problema valorificării Oceanului, îl întrerupse Valeri, evident cu o anumită intenţie. Şi el mi-a răspuns că acceptă să fie un ajutor al omului.
— Dar dumneata nu mi-ai răspuns la întrebare, îi aminti Evg. Ce sînt secretele astea?
— Ai uitat anumite lucruri, zise Valeri pe un ton semnificativ. Altminteri ai dreptate. Da, îţi ascund ceva. Ba chiar caut să nu mă gîndesc nici eu însumi la anumite lucruri. Pricepi? Teamă mi-

e că şi aşa am vorbit mai mult decît trebuie. Împotriva voinţei mole. Înţelegi? Împotriva voinţei mele.
Kosinciuk dădu din mînă:
— Aiurea! Ştii doar că militarii au scotocit golful.
— Dar ei n-au dat nici de caracatiţe...
— Pentru că nu asta căutau.
— Fie şi aşa, se învoi Valeri. Totuşi te rog să-mi faci voia. Mai puţine cuvinte şi mai multe intonaţii. Caută să nu gîndeşti în imagini. Evită temele militare. Mi-e teamă că altădată n-am să ţi-o pot spune.
— De ce?
Valeri simţi că în capul lui parcă s-au pus în mişcare nişte pietre de moară. Un timp chiar uită despre ce anume vorbeau. Şi totuşi din cele spuse stăruia în gînd o idee foarte importantă. Trebuia să n-o lase să se mistuie, să n-o lase să-i scape. Şi ea fugea, aşa cum scapă peştele printre degete. Era greu să şi-o amintească. Nu voia să şi-o amintească. Dar cu o părticică încă trează a „eu"- lui său, Valeri se sili totuşi să-şi amintească: „Să-i comunic lui Slava!" Reţinînd în memorie aceste cuvinte, fără a-i răspunde lui Evg, se apropie de telefon şi ridică receptorul. Tonul nu venea...

XIII

Înţeleptul se întoarse destul de repede. Şi totuşi, Valeri se surprinse aşteptîndu-l; ba chiar pregătise camera-ecluză. Dar animalul nu voi să intre în „clopot". Oamenii auziră:
„Te aştept. Vino."
Valeri simţi dorinţa de a-l opri pe Evg. Făcu un pas spre el, dar Kosinciuk, ghicindu-i intenţia, clătină din cap cu un gest categoric. Îşi puse casca, îi făcu cu mîna semn de bun-rămas şi se strecură pe „geam".
Valeri aşteptă pînă ce Evg şi caracatiţa se făcură nevăzuţi, după care se duse la lădiţa cu scule de lăcătuşerie. Se silea să nu se gîndească la ceea ce avea să facă, chemînd în închipuire cu totul alte tablouri. Imaginaţia lui lucra acum foarte prost, nu putea s-o dirijeze. În cîteva minute obosi aşa de tare ca şi cum ar fi muncit o zi întreagă. Demontă cu chiu cu vai aparatul telefonic, dar nu constată nici o defecţiune. Rămînea să verifice

contactele. Firul era înfăşurat într-o izolaţie din mai multe straturi, făcută la comanda transmisioniştilor subacvatici. Afară de asta, dacă se producea undeva o ruptură, aparatul de control o indica imediat Cel mai probabil era că slăbiseră arcurile plăcilor de contact.
Urcă pe scoabe la chepengul pe care era desenat un fulger roşu. Avu destul de mult de furcă pînă să ajungă la plăcile de contact. Şi toate astea numai pentru ca să se convingă că ele erau strîns lipite una de alta...
„Unde oare să caut defecţiunea?" se gîndi, imaginîndu-şi schema de conectare a aparatului. Uitase că-şi poruncise să nu se gîndească la asta şi-şi aminti abia atunci cînd apăru greutatea aceea în cap, bine cunoscută, şi se puseră pe lucru pietrele de moară. Pietrele acestea parcă îi măcinau amintirile, prefăcîndu-le în fărîme fără nici o legătură între ele: buloane, bucăţi de fir, piuliţe... Apoi apărură delfinii, jucîndu-se, Liudmila, cu obrajii îmbujoraţi, tînărul şi severul comandant Oleg Jerbiţki... Îşi aminti tam-nesam de călătoria în Pamir, de munţii luminaţi de soare. Un cilindru alungit dispărînd în întuneric... „Trebuie să-i trimit un bilet lui Slava", se gîndi şi numaidecît uită de asta.
„Caracatiţele sînt foarte importante pentru noi. Ele ne vor ajuta să valorificăm Oceanul... Trebuie să se întoarcă cei doi — Evg şi Înţeleptul. Ori poate animalul acesta nu e Înţeleptul? Nu prea seamănă cu celălalt... Ori poate seamănă... O fi sau nu Înţeleptul? Dar nu asta importă. Important este faptul că noi avem nevoie de caracatiţe! că ele ne sînt necesare. Fără asemenea ajutoare nu vom valorifica Oceanul, nu vom ara, nu vom semăna... Doar dacă însuşirea asta a lor n-ar fi... Dar cu ce ne-ar putea dăuna ea? Cu nimic. Dimpotrivă, ne ajută să intrăm în contact sub apă. Tocmai ea face din caracatiţe nişte ajutoare atît de potrivite".
Rupse o filă de plastic din carnet şi scrise cîteva rînduri pentru Slava: „Caracatiţele prezintă o mare importanţă pentru noi. Ele ne vor ajuta să valorificăm Oceanul".
Izbuti să se stăpînească. Sudoarea îi acoperea ochii. Îl dureau şalele. Adăugă: „Trebuie să restabilim legătura. Cu orice preţ să restabilim legătura".

XIV

— N-am aflat prea multe, bombăni Evg, răspunzînd întrebării lui Valeri. Înţeleptul m-a condus la peşteri şi acolo m-a lăsat să aştept. El s-a strecurat printr-o crăpătură dintre bolovani şi s-a făcut nevăzut. Mă apucase disperarea tot aşteptîndu-l, cînd a reapărut, însoţit de un alt animal, şi amîndoi s-au apucat să care bolovanii. De îndată ce s-a format o deschizătură suficientă ca să pot trece, am auzit: „Hai!" I-am urmat, înaintam încet, pentru că a trebuit să las «torpila» ancorată la intrare. Poate înadins au făcut o deschizătură mică, pentru ca să las aparatul. Dealtfel, în peşteri nici nu mi-ar fi fost de cine ştie ce folos... Evg se uită cu înţeles la Valeri şi, fără nici o legătură cu fraza precedentă, întrebă: El ştie ce e radioactivitatea? Ihtiologul pronunţă aceste cuvinte pe un ton obişnuit, uitîndu-se cu coada ochiului la uşa îndărătul căreia dispăruse animalul. Apoi se duse după el, zicînd: Îi dau ceva de mîncare. Nu degeaba se spune că atunci cînd mănînc, sînt mut şi n-aud. Pînă atunci, dumneata gîndeşte-te la un răspuns.
Valeri nu putea, desigur, să dea un răspuns precis. Caracatiţa cunoştea contorul Geiger, poate că a înţeles ce destinaţie are dacă...
— Avem aici zeci de «dacă», îi zise Valeri lui Evg atunci cînd acesta reveni. Dacă are organe ca să simtă radioactivitatea... Dacă e capabil să înţeleagă ce fenomen e acesta... În genere, însă, nu ştiu. Dar ce nevoie ai de asta?
— De îndată ce ne-am apropiat de peşteri, Geiger-ul meu prinse a ţăcăni de zor. Pe măsură ce înaintam, radiaţia era tot mai puternică...
Valeri deveni circumspect. Îşi aminti de prima imersiune cu Slava, de dispariţia enigmatică a conteinerului...
Kosinciuk îşi continuă relatarea: Am văzut cîteva caracatiţe lipite de bolovani în diferite colţuri ale peşterii. Una se odihnea într-o „atitudine de filozof" tipică octopuşilor, alta atîrna de tavan ca un candelabru, mişcîndu-şi tentaculele, alta se iţea de după un bolovan şi se uita ţintă la mine. Cred că erau soli împuterniciţi ai poporului caracatiţelor. Toate semănau la înfăţişare cu Înţeleptul nostru. Acelaşi corp neobişnuit de mare pentru caracatiţe, aceiaşi ochi uriaşi, «frunţile» mărite. O specie cu totul necunoscută ştiinţei. Le-am întrebat de ce şi-au părăsit oraşul şi

dacă mai au şi alte oraşe. Una dintre ele mi-a răspuns că n-au nevoie de oraşe, de vreme ce există peşteri, iar celelalte două m-au asaltat numaidecît cu întrebări despre oameni... Din cînd în cînd izbuteam şi eu să pun cîte-o întrebare. Îmi răspundeau, dar cam în silă. Sînt ca nişte copii: le place mai mult să pună întrebări decît să dea răspunsuri...
„Ca nişte copii? se gîndi Valeri. Nu numai copiii preferă să procedeze aşa."
— Mi-am dat seama că au un mod de a gîndi care seamănă oarecum cu al nostru, deşi există aici deosebiri esenţiale... Mi se învîrtea capul de oboseală, dar nu voiam să plec mai înainte de a afla cum se înmulţesc. E necesar s-o ştiu, în vederea comunicării pentru Academie. Ei bine, am aflat că, în principiu, se înmulţesc prin ouă, la fel ca toate celelalte caracatiţe... Am vrut să văd ouăle acestei specii, dar caracatiţele s-au prefăcut mai întîi că nu înţeleg ce vreau, apoi una dintre ele mi-a spus că ouăle se păstrează în nişte încăperi speciale, unde nu-i lăsat să intre nimeni. Le-am rugat să-mi arate unul dintre «incubatoarele» - astea, dar ele nu s-au lăsat înduplecate. Mi s-a părut chiar că cererea mea le-a cam speriat. Am căzut de acord să amînăm vizitarea «incubatorului» pentru data viitoare. Teamă mi-e, însă, că la următoarea întîlnire n-au să fie mai puţin in¬transigente şi de aceea...
Aruncă o privire la uşă şi tăcu. Arătă prin semne spre sine, spre scafandru şi ridică un deget. Valeri înţelese că ihtiologul intenţionează să plece data viitoare singur, fără Înţelept şi să-ncerce să arunce o privire în «incubator». Simţi o oarecare îngrijorare pentru colegul său, dar nu putu aprecia cum trebuie situaţia ce avea să se creeze, pentru că nu voia să şi-o imagineze.
Amîndoi aveau nevoie de odihnă, aşa că stinseră lumina şi se culcară. Dar Valeri nu putea adormi. Rămase într-o apăsătoare stare de veghe. Presentimentul unui pericol îl silea să-şi deschidă pleoapele grele, dar somnul i le închidea iar, ca pe valvele unei scoici.
Valeri auzi un zgomot îndepărtat, urmat de un plescăit Pe urmă desluşi alte sunete, ca şi cînd un sportiv începător ar fi ieşit din apă după o cursă lungă şi se îndrepta spre o bancă, răsuflînd anevoie. Sunetele se apropiau…
Se sili să deschidă ochii. Văzu clanţa uşii răsucindu-se. Prin

crăpătura îngustă, aproape invizibilă, dintre uşă şi perete se strecură un păianjen de foc. Partea corpului său care trecuse prin uşă se turtise ca o lipie. Apoi se umflă, ca şi cum păianjenul ar fi umplut-o cu cealaltă parte a corpului său, rămasă pe după uşă.

Aşteptarea devenea insuportabilă. Valeri se încordă tot. Apoi sări în picioare Şi aproape în aceeaşi clipă aprinse lumina.

De îndată ce plafonierele se luminară păianjenul de foc se stinse. În faţa lui Valeri sta caracatiţa, sticlindu-i ochii. Unele dintre tentaculele animalului erau răsucite, celelalte, întinse, ea şi cînd nu se putea hotărî clacă să atace sau să se apere.— Ce vrei? întrebă Valeri.

„Voiam să văd dacă sînteţi amîndoi aici."

— De ce?

Kosinciuk îşi frecă ochii cîrpiţi de somn. uitîndu-se mirat la animal.

„Voiam să verific".

— De ce?

„Ca să ştiu dacă sînteţi aici..."

Valeri se văzu în impas, neştiind în ce fel să pună întrebările ca să silească animalul să divulge scopul vizitei lui nocturne. Evg îşi muta ochii de la unul la altul. Îi zise animalului:

— Nu trebuie să vii aici cînd nu eşti chemat. Ne-ai tul¬burat somnul.

„Nu ştiam, răspunse animalul. N-am să vin pînă nu voi fi chemat."

— Foarte bine. Şi acum, pleacă.

De după uşă, animalul rosti:

„Nu te du cînd nu eşti chemat."

Cei doi oameni schimbară o privire. Pe amîndoi îi fulgeră acelaşi gînd. Evg întrebă:

— Eşti tulburat?

— El iradia lumină, bîigui buimac Valeri, ducîndu-se la uşă şi punînd zăvorul.

— Multe vietăţi din adîncuri au capacitatea de a lumina în întuneric. Aşa îşi atrag prada, zise ihtiologul, dînd de înţeles că nu e nimic extraordinar în. asta.

— Am mai văzut o dată un păianjen de foc. După aceea au murit delfinii, zise Valeri tot mai iritat.

Evg ridică din umeri:

— „După" nu înseamnă „deoarece". Hai să dormim! Vedem noi mîine dimineaţă ce facem.
„Mai ales că mîine dimineaţă el vrea..." se gîndi Valeri şi curmă, aici acest gînd. Îşi aminti de cuvintele ihtiologului repetate de animal. A fost oare o simplă repetare? Auzi scîrţîind patul rabatabil şi invidie stăpînirea de sine a colegului său. Dar nu mai putu să doarmă. Se duse la dulăpiorul din perete şi luă de-acolo un pistol. Nu era un laser, ci un pistol vechi, sistem Makarov, pe care i-l dăduse pentru orice eventualitate Jerbiţki. Puse pistolul sub pernă...

XV

Kosinciuk întîrzia să se întoarcă. Trecuseră cinci ore şi Valeri era îngrijorat. Ihtiologul nu-şi pusese un scafandru greu, ci un costum uşor, prevăzut cu un sistem autonom de alimentare cu oxigen obţinut din apa mării. Evg mai avea rezerve de aer pentru vreo oră şi jumătate.
Caracatiţa simţi imediat lipsa ihtiologului şi întrebă de după uşă: „Unde e celălalt?"
— E plecat cu o treabă a lui, răspunse Valeri.
Îl înfuria curiozitatea sîcîitoare a animalului. „Tot ştie el totul, îşi zise. Dar mă-ntreabă aşa, de parcă aş fi obligat să-i răspund". Animalul îşi săltă marginile „mantiei" şi-şi trase puţin capul între umeri.
„De ce, voi n-aveţi aceleaşi treburi? S-a dus cu treburile lui şi cu ale tale la semenii mei? Şi pe mine nu m-a luat... Rău a făcut."
— Oamenii ştiu ce fac. Ei n-au nevoie de sfaturi, replică pe un ton violent Valeri.
„Aşa gîndesc toţi oamenii?" întrebă animalul. Iar după o clipă: „Pot să intru?"
„Ia mai lasă-mă-n pace!" se gîndi Valeri, dar deschise uşa. simţea o durere apăsătoare în ceafă, ca şi cînd o sfredelea cineva, şi nu se putea gîndi la nimic altceva decît la Evg. De ce întîrzie? Să nu i se fi întîmplat ceva... Nu-i ardea acum de caracatiţe şi de dorinţele şi interesele lor. Totodată, însă, trebuia să nu uite de prezenţa Înţeleptului şi să nu-şi imagineze nici un moment ce face Evg, mai ales intenţia lui de a pătrunde în „incubator"...

„Celălalt s-a dus la semenii, mei, iar tu eşti nemulţumii cînd te întreb de el. S-a dus fără să aştepte să fie chemat. Nu s-a sfătuit nici cu mine, nici cu ei, pentru că oamenii n-au ne¬voie de sfaturi, da?"
— Oamenii sînt oameni. Orice ai crede tu despre ei, oamenii rămîn aşa cum sînt. Trebuie să ţii seama de asta.
„Şi caracatiţele sînt caracatiţe."
— Vrej să spui că şi de voi trebuie să se ţină seama? Dar noi asta şi facem. Noi nu vă pricinuim nici un rău, ci numai vă studiem ca să stabilim un contact...
„Şi noi doar vă studiem... iar tu te superi... De ce?"
Valeri aruncă o privire la ceas. Evg mai avea oxigen pentru 15, ba nu, 34 de minute! Ce era de făcut?
Auzi desluşit:
„El nu va veni."
— Ce i s-a-ntîmplat? strigă Valeri.
„El nu va veni. Să nu-l aştepţi. El n-a avut nevoie de sfaturi. Caracatiţele nu sînt duşmani ai oamenilor, dar noi avem tainele noastre. Noi nu vrem ca voi să ştiţi totul. Altfel veţi deveni duşmanii noştri."
— E în viaţa?
„Nu ştiu. Poate că mai e în viaţă. Poate că nu. El nu va veni."
Hotărîrea se impuse de la sine. Valeri scoase din buzunar pistolul de care era acum nedespărţit. Îi porunci animalului:
— Pleacă!
„Ce vrei să faci?"
— Nu te priveşte, Du-te în bazin.
„Nici el nu m-a ascultat. Vrei să te duci după el? Dar eu vreau să te slujesc. Vouă vă place acest cuvînt. De ce atunci..."
Valeri armă pistolul. Îşi închipui înadins cum vor străpunge gloanţele corpul caracatiţei. Simţea o presiune şi o greutate în cap, dar acum le putea învinge pentru că ştia de unde purced. Dispăruse orbecăiala în necunoscut, care sporea spaima. Era ceva ca o şedinţă de hipnotism, cînd mediul nu vrea să se supună, iar hipnotizatorul nu poate să facă nimic cu el.
„E destul să înţelegi cauza unui fenomen ca să devii mai puternic. Înţelegerea cauzelor îţi dă forţă", îşi zise Valeri.
Animalul întinse un tentacul spre el, dar nu-l ajunse. Piedica pistolului ţăcăni.
— Dacă nu pleci, te distrug!

Văzu animalul aprinzîndu-se în toate culorile, apoi pălind, făcîndu-se alb ca varul. În acelaşi timp spori presiunea asupra creierului, „sfredelul" se porni să şuiere, „pietrele de moară" se puseră pe măcinat, dar Valeri ştia că va izbuti să pună stăpânire pe sine. Şi în clipa cînd era gata să apese pe trăgaci, auzi: „Plec."
Valeri încuie cu zăvorul uşa în urma animalului şi începu să se pregătească de drum. Auzi: „Să nu faci prostii. Nu pleca fără mine. Poate să se întîmple ceva ireparabil". Nu răspunse. Ar fi trebuit să-i trimită un mesaj lui Slava, dar nu-i mai rămînea timp nici măcar ca să scrie un bileţel. Fiecare minut era socotit. Evg mai avea oxigen pentru douăzeci de minute...

XVI

Primul care observă dispariţia fu responsabilul cu aprovizionarea. Alergă la şeful pazei şi amîndoi scotociră magazia şi curtea depozitului. Dar conteinerele lipseau.
— Există frahtul? întrebă, speriat, şeful pazei, ca şi cînd un document ar fi putut înlocui un container.
— Doar vi l-am arătat. Eu le-am adus, am supravegheat încărcarea lor, am urmării aşezarea lor pe platforma transportorului...
— Unde stătea containerul cu deşeuri?
— Tot acolo. Trebuia să fie ridicat după o jumătate de oră.
— Poate l-au şi ridicat? Şi din greşeală au luat amîndouă conteinerele?
— Exclus. Am întrebat şi la depozit, am întrebat şi sentinela.
Zicînd aşa, responsabilul cu aprovizionarea se gîndi înciudat: „Mă mai miram de ce e aici pază militarizată. Doar EU-3 e un obiectiv cu totul şi cu totul civil, o instalaţie experimentală pentru desalinizarea apei de mare. E drept că energia i-o furnizează o centrală atomoelectrică, dar, în primul rînd, e o centrală minusculă şi slabă, iar, în al doilea rînd, puţin cam învechită. Asemenea centrale nu mai constituie azi pentru nimeni un secret. Şi, poftim...”
Şeful pazei îşi desfăcu braţele a neputinţă. Ultimele licăriri de. speranţă se stinseseră. Trebuia să raporteze superiorilor.
Curînd, în curtea centralei electrice apărură nişte străini.

Dădeau explicaţii şefului EU-3 (care, după ultima reducere de personal, cumula şi funcţia de şef al centralei electrice).
— După cum vedeţi, avem curtea împrejmuită, zise el. Doar dinspre mare nu este gard, dar aici malul e stîncos. Şi, apoi, cui îi trebuie containerele astea buclucaşe?
— Asta-i altă chestiune, interveni bărbatul scund,, cu ochelari, care se prezentase drept Arkadi Filipovici. Să nu facem presupuneri.
De după lentilele ochelarilor priveau nişte ochi miopi, în care se citea bunătatea. Cu totul altminteri îi era glasul: un glas Rece şi aspru. Cînd vorbea, aveai impresia uneori că auzi cum se lovesc cu un zăngănit nişte ţurţuri de gheaţă.
— Aşadar, într-unul dintre containere se afla uraniu înnobilat, în celălalt, deşeuri radioactive. De la ce distanţă reacţionează contorul Geiger la astfel de containere?
— Depinde de sensibilitatea containerului şi de mediu, răspunse şeful unităţii.
— Veţi explica asta amănunţit, ceva mai tîrziu, ajutorului meu, zise Arkadi Filipovici, arătînd din ochi spre bărbatul taci¬turn, lat în umeri, care asculta atent convorbirea lor. Acum să-mi spuneţi dacă se aflau cumva pe teritoriul unităţii persoane străine.
— Numai conducătorii camionului care au adus containerul cu carburant.
— Bine. Aveţi salariaţi noi la unitate?
— Vă referiţi la cercetătorii ştiinţifici sau şi la muncitori?
— La toţi.
Şeful unităţii EU-3 începu să vorbească cu glas scăzut, deşi prin apropiere nu se afla nici un angajat. Ba chiar prezentă o scurtă caracterizare a unora dintre salariaţi. Despre unul dintre ei se pronunţă prea puţin măgulitor. Arkadi Filipovici îl asculta ce spunea, dar privirea lui aluneca în lungul împrejmuirii, pe deasupra construcţiilor...
— Cît cîntăreşte containerul cu deşeuri?
Şeful unităţii desluşi cu întîrziere tîlcul întrebării, pentru că era pornit să vorbească despre angajaţi.
— Aproape două sute de kilograme. Are, oricum, o garnitură de plumb...
— Camionul nu se poate apropia de transportor decît din partea asta?

— Întocmai.
„Rămîne o singură versiune", îşi spuse Arkadi Filipovici şi, numaidecît, renunţă la acest gînd. Cîndva, în tinereţe, îi plăcuse să tragă concluzii pripite şi, fireşte, le plătea cu o mulţime de greşeli şi de neplăceri. De aceea, de bună seamă, trecea acum drept un om intransigent faţă de versiunile premature şi neîntemeiate. Zise:
— Să mergem în cabinetul dumneavoastră. Îmi veţi arăta dosarele personale ale angajaţilor. Paznicii ştiu să manipuleze contoarele Geiger?
— Desigur, răspunse şeful unităţii.
— Puneţi-i să verifice împreună cu ajutorul meu aleea care duce spre poartă şi... — Aici cuprinse încă o dată cu privirea partea de est a teritoriului, cea fără împrejmuire, unde marea începea parcă din curte — şi locul acesta...
— Bine, bine, se învoi şeful unităţii. Aş prefera însă să revenim la caracterizarea acelui tovarăş. Nu voiam să-l angajez, dar am fost forţat s-o fac...
— Să-l lăsăm deocamdată pe tovarăşul acela, obiectă Arkadi Filipovici.
— Dar e capabil de orice...
— Aţi spus că omul lucrează la dumneavoastră a treia lună. De unde aceste concluzii atît de categorice?
— Dar se vede imediat.
— Nimic nu se vede imediat, zise Arkadi Filipovici şi adăugă, răspunzînd propriilor sale gînduri: Chiar cu asta trebuie să începem...

XVII

Stîrnind două valuri albe, scînteietoare, vedeta militară se apropie de navă. Slava şi Tukalo ieşiră pe punte în întîmpinarea oaspeţilor care fuseseră anunţaţi prin radio. Unul dintre ei era Oleg Jerbiţki, celălalt, un necunoscut, îmbrăcat într-un costum în carouri. Oleg îl prezentă drept Arkadi Filipovici, anchetator. Arkadi Filipovici semăna oarecum cu Tukalo, fie după felul cum se mişca, fie după gesticulaţie, dar ceea ce îl deosebea de el era silueta lui uscăţivă. Slava privi zîmbind cum cei doi îşi dădură mîna.

— Să mergem în cabină, zise Jerbiţki. Avem de vorbit.
— S-a-ntîmplat ceva? întrebă Slava.
Oleg avu o tresărire a buzelor, înciudat fiind de superficialitatea lui Slava, iar Arkadi Filipovici îl învălui pe şeful expediţiei într-o privire atentă şi circumspectă. Ceea ce însă n-avu nici un efect asupra lui Slava. El se gîndea la altceva, şi de îndată ce oaspeţii şi cei care le ieşiseră în întîmpinare intrară în ca¬bină, repetă întrebarea.
— Iertaţi-mă, zise Arkadi Filipovici, dar mai întîi răspundeţi dumneavoastră la întrebările mele. (Dacă Slava n-ar fi fost atît de preocupat de temerile sale, ar fi surprins în aceste cuvinte un avertisment: „Aici pun întrebări eu".) în ultimele două zile n-aţi observat în golf nimic suspect?
— S-a întrerupt legătura cu „clopotul". Dar asta acum patru zile. Credeam că ei vor trimite un bilet cu „torpila", dar...
-— Şi altceva nimic?
— Pentru noi ajunge şi atît, replică înciudat Slava. Dacă nu primeam radiograma dumneavoastră, batiscaful s-ar fi aflat acum lîngă „clopot".
— Batiscaful dumneavoastră este echipat cu un sistem de protecţie contra radiaţiei?
.— Batiscaful! nostru n-are un sistem de protecţie contra radiaţiei, răspunse Slava.
Arkadi Filipovici zîmbi numai din ochi:
— În acest caz va trebui să amînaţi imersiunea.
— Imposibil! protestă Slava. În „clopot" se află colegii mei..
— Aţi măsurat radioactivitatea apei din golf? întrebă parcă în treacă Arkadi Filipovici.
— Am măsurat-o. Dar de ce întrebaţi?
— Cînd aţi măsurat-o?
— Acum vreo cinci zile. E în normă.
— Acum însă depăşeşte de şapte ori norma.
— Ce vorbiţi! exclamă speriat Nikifor Arsentievici.
— Din ce cauză? întrebă Slava.
— Asta şi trebuie s-o lămurim, zise Arkadi Filipovici. În prealabil, însă, am să vă informez de unele evenimente. De la instalaţia experimentală de desalinizare a apei de mare au dis¬părut două conteinere, unul cu uraniu înnobilat, altul cu deşeuri ale centralei atomoelectrice. Nişte urme de radioactivitate ridicată ne-au adus în acest golf. Aici urmele se pierd. Se pare că

amîndouă conteinerele se află aici, sub apă, avînd pereţii deterioraţi. Căpitanul de rangul trei Jerbiţki mi-a spus că mai există un conteiner, descoperit de dumneavoastră şi care a dispărut fără urmă...
— Ceea ce înseamnă că... zise în şoaptă Slava.
— Încă nu înseamnă nimic, i-o reteză Arkadi Filipovici.
— Înseamnă că trebuie să mergem imediat în căutarea lor, stărui Slava. Apoi, ocolindu-i cu privirea pe Arkadi Filipovici şi pe Jerbiţki, şeful expediţiei se întoarse spre Nikifor Arsentievici: Pregătiţi batiscaful. Lansarea peste o jumătate de oră. Merg eu singur.
Tukalo îşi scoase ţigara din gură şi se uită la anchetator cu o privire care spunea: „Vedeţi cine mi-e"! Arkadi Filipovici, însă, fără să se supere, împinse scrumiera spre Tukalo, pentru ca acesta să nu arunce scrumul pe masă.
— O imersiune cu batiscaful e acum periculoasă.
— Deocamdată eu sînt şeful expediţiei şi aici ordinele .mele vor fi executate, replică Slava. Simţindu-se totuşi jenat din pricina tonului cam violent, adăugă: Aţi spus că pericolul e mare. Dar acolo, sub apă, sînt oameni. Deci n-avem timp de discuţii.
Vocea lui Arkadi Filipovici deveni mai puţin rece ca de obicei:
— Nu mi-aţi dat răgaz să spun tot ce aveam de spus. Peste o jumătate de oră va veni aici un submarin. Veţi merge cu submarinul. Căpitanul de rangul trei mi-a vorbit despre mecanismul de avarie al „clopotului" dumneavoastră. Va putea fi folosit şi de submarin. Căpitanul va merge cu dumneavoastră.
Jerbiţki veni lîngă Slava şi rămase lîngă el fără a scoate o vorbă.

XVIII

Uşiţa se înţepenise şi scafandrii au depus mari eforturi ca s-o deschidă. Dar atunci, ca un făcut, a răzbit un jet de apă şi a intrat în funcţiune sistemul de blocare. Au trebuit să învingă şi această barieră. Deschiderea camerei-ecluză le-a luat mai mult de o oră. În cele din urmă, Slava şi Jerbiţki pătrunseră în cabina „clopotului". Toate lucrurile se aflau aici la locul lor, ca şi cînd Valeri şi Evg ar fi ieşit numai cu puţin înainte. Slava se uită mai întîi în nişa unde se aflau scafandrierele şi zise:
— Unul dintre ei a plecat îmbrăcat într-un scafandru uşor, cu o

rezervă de oxigen de şase ore...
— Dar noi nu ştim cînd au plecat, replică Oleg, dîndu-şi seama ce vrea să spună colegul său.
— Cît ne-am rotit noi şi pînă am acostat au trecut aproape trei ore. În cel mai rău caz, pînă la întoarcerea lor mai rămîn patru ore. Să aşteptăm.
— Ar fi mai bine să-i aşteptăm în submarin, zise Oleg, Oarecum nehotărît. Se temea ca nu cumva Slava să-i interpreteze greşit prudenţa.
— Mai întîi trebuie să cercetăm bazinul, zise Slava.
— Dar vezi că uşa e închisă cu zăvorul. Ei nu sînt acolo.
— Şi totuşi e nevoie să aruncăm o privire.
De cealaltă parte a uşii se produse un zgomot, şi cei doi auziră: „Deschideţi!"
Slava trase zăvorul, dădu uşa de perele şi se trase înapoi. În salon se prăvăli un fel de sac, de culoare cenuşie. Se auzi un gîfîit, ca şi cînd ar fi intrat în acţiune un aspirator de praf.
— Dar asta-i o caracatiţă! exclamă Slava şi fugi pe coridor.
Se auzea cum fuge pe covoraşul de plastic, apoi cum deschide cea de-a doua uşă. Între timp, caracatiţa porni încet spre sintetizatorul de hrană, deschise uşiţa şi se apucă să mănînce din masa verde. Jerbiţki urmărea uimit animalul.
Slava se întoarse.
— În bazin nu-i nimeni... făcu mirat şi derutat.
„Poate mi s-a părut că am auzit strigătul acela?" gîndi el, apoi îl întrebă pe Oleg:
— Ai auzit şi dumneata că parcă a strigat cineva?
„Deschideţi!"
Slava dădu din cap. Pe faţa lui apăru o expresie de îngrijorare:
— Cine să fi fost?
Caracatiţa se opri din mîncat şi-şi holbă ochii. Oamenii auziră: „Eu, caracatiţa."
— Se pare că era dumneaei, zise Jerbiţki, nevenindu-i să-şi creadă urechilor.
Slava clătină din cap:
— Octopuşii nu pot vorbi. Ei n-au un organ de vorbire.
„Nu-i adevărat. Eu am o pîlnie."
Situaţia aceasta neobişnuită îl făcu pe Slava să-şi recapete stăpînirea de sine şi, în sfîrşit, îşi dădu seama că e nevoie ne¬apărat să găsească jurnalul de laborator, unde trebuia să fie

scris ceva despre caracatiţă. Scotoci prin sertare gîndindu-se: „Vasăzică, Valeri avea totuşi dreptate. Dar oare cum pronunţă caracatiţa sunetele? Şi cum aude? Prin piele? Poate că trans¬formă sunetele în alte oscilaţii... Incredibil! Dar aceasta-i o specie de octopus necunoscută nouă..."
Scotoci sertarele, dar nu găsi ceea ce căuta. „Gîndind aşa, ajungi direct la balamuc... Ce s-a-ntîmplat, ce s-a-ntîmplat? Dacă incredibilul s-a produs, nu rămîne decît să-i dai crezare. Iar ce-o fi mai departe om vedea". Întrebă animalul:
— Ai un nume?
„Oamenii mi-au zis Înţeleptul."
— Unde sînt ei acum?
„Au plecat."
— Unde?
„Nu ştiu..."
— E timpul să trecem în submarin, spuse Jerbiţki cu un glas tremurat.
Slava se uită la el şi-şi zise: „Octopuşii pot prezenta pentru noi mai multă importanţă decît delfinii, pot să ne fie mai folositori". Gîndul acesta îl miră. De ce a gîndit aşa? Capul i se învîrtea, mintea îi devenea de plumb. Gîndul .acesta, însă, venise uşor. Şi ce amestec au în toate astea delfinii şi octopuşii? „Trebuie să transportăm cît mai repede octopusul la suprafaţă. Asta e acum mai important decît orice. In sfîrşit, am găsit un ajutor nepreţuit, un cercetaş, un păstor pentru turmele de peşti..."
„Octopuşii sînt cei mai buni aliaţi pe mare! Dacă ne împrietenim cu ei, putem să nu ne temem de nici o flotă!" gîndi Oleg, uitînd de pericolul radiaţiei. Începu să-şi imagineze di¬verse variante de folosire în scopuri militare a octopuşilor, şi, deodată, se simţi într-o stare euforică, de parcă cineva i-ar fi conectat centrul plăcerii din creier. Nu-i venea să facă nimic, numai să se gîndească încontinuu la tot felul de variante. Capul nu-l mai durea, presiunea dispăruse. Dar nu ştiu ce post de pază din conştientul lui mai opunea rezistenţă, ca un străjer fanatic atunci cînd cetatea a fost cucerită de duşman. Oleg îşi aminti totuşi de submarinul care îi aştepta... Privi în ochii înceţoşaţi ai colegului său şi-l strigă:
— Slava!
Acesta tresări, ca şi cum s-ar fi dezmeticit din somn.
— E timpul să mergem la submarin. Aşteptăm acolo.

— Ai dreptate! Şi să urcăm imediat la suprafaţă! Trebuie să transportăm cît mai repede octopusul sus. În sfîrşit, am găsit un ajutor nepreţuit...
— Şi cum rămîne cu băieţii? Revii la ei mai tîrziu?
„Cum de-am putut să-i uit? De unde uitarea asta? E ceva ca o hipnoză... Da, ca hipnoza. Nu se poate să mă las doborît!” Parcă rupsese nişte fire lipicioase ; gîndirea lui deveni deodată slobodă. Auzi caracatiţa întrebîndu-l:
„Eu rămîn aici?"
De data aceasta întrebarea suna altfel decît adineaori, fără acel ton sîcîitor.
— Da, deocamdată rămîi, zise Slava. Ştii doar că în sub¬marin nu există un acvariu pentru tine. Dacă va trebui să aşteptăm acolo vreo două ore, nu ţi-ar fi uşor. Cînd vom ieşi la suprafaţă te vom lua şi pe tine.

XIX

În jurnalul de bord al submarinului erau con¬semnate următoarele: „18.00. Am aşteptat cinci ore. Mai mult n-are nici un sens să aşteptăm. Intrăm în imersiune. La bord se află şeful expediţiei de hidrobiologi. Într-o boxă provizorie a compartimentului de depozitare se găseşte un octopus dresat, numit Înţeleptul..."
Din ordinul comandantului submarinului, doi scafandri în costume speciale, grele, cu garnituri de protecţie rămaseră în „clopot". Slava voia să-i însoţească, dar Jerbiţki îl convinse că este mai bine ca şeful expediţiei să se afle pe nava sa şi să organizeze de-acolo operaţiile de căutare.
Îndată ce sosi pe bordul navei „Academician Karcinski” Slava se puse în legătură cu Vladivostokul şi ceru un grup de scafandri sub comanda lui Ordîn, de două ori Erou al Uniunii Sovietice. Apoi telefonă la Prezidiul Academiei de ştiinţe şi în alte cîteva locuri de unde îi putea veni ajutor.
Între timp, Tukalo făcuse unele amenajări la bazin şi instalase acolo octopusul...
Slava spera vag că de data aceasta animalul îi va spune unde să-i caute pe Valeri şi pe Kosinciuk. Nu trebuia să scape din vedere această posibilitate, cu atît mai mult cu cît sub¬marinul

nu era încă gata pentru o nouă imersiune.
Începu interogatoriul caracatiţei, după ce în prealabil fu pornit magnetofonul.
— Înţeleptule, de răspunsurile pe care le vei da depinde viaţa învăţătorilor tăi. Pricepi?
„Da."
— Încearcă să-ţi aminteşti ce spuneau ei înainte de a părăsi „clopotul". Au spus unde merg?
„Nu..."
— Dar ce-şi spuneau?
„Vorbeau despre valorificarea lumii şi spuneau că octopuşii îi pot ajuta pe oameni."
— Cum?
„Pot să cultive plantaţii de alge şi să păzească turmele de peşti. Să construiască pentru oameni un „clopot"' mare pe fund. Să-i păzească pe oameni..."
— De cine?
„De alţi oameni, care vor veni cu navele. Noi vom putea fixa mine de navele lor."
— Tu ştii ce e aceea o mină?
„Ceea ce aduce moarte."
„Cum oare o fi aflat el de existenţa minelor? se gîndi Slava. Oare să i-o fi spus Evg şi Valeri?" Auzii:
„Mi-au spus oamenii. E ceva foarte interesant. Poţi să omori nu cîte unul, ci dintr-o dată mulţi..."
Ca să abată atenţia animalului de la această temă periculoasă, Slava îl întrebă:
— Şi tu vrei să-i ajuţi pe oameni?
„Da, da, da! Să-i păzesc şi să pun mine. Să fiu cercetaş şi păstor. Să port aparatele lor. Să găsesc ceva şi să vorbesc cu oamenii. Să ştiu ce vor ei. Să fac ce vor ei. Să nu le dau sfaturi. Oamenii nu au nevoie de sfaturi. Să execut ce mi se va ordona. Să pun minele aşa încît alţi oameni să nu ştie..."
Arkadi Filipovici puse mîna pe umărul lui Slava, cerîndu-i îngăduinţa să întrebe ceva. Tălmăcind privirea lui ca pe un răspuns pozitiv, întrebă:
— Aşadar, Înţeleptule, tu vrei să omori oameni? De ce? Tu nu iubeşti oamenii?
„Îi iubesc, voi face ceea ce le trebuie oamenilor."
Slava urmărea animalul, atent la pulsaţiile pîlniei. Era

ne¬dumerit: „Cum oare vorbeşte octopusul? Cu ce? Gîtlejul lui muşchiulos şi pliscul nu sînt bune pentru aşa ceva. Să zicem că pronunţă cuvintele cu ajutorul pîlniei. Dar atunci ea ar trebui să se afle la suprafaţă şi nu în apă..."
Se auzi ţăcănitul butonului de închidere a magnetofonului. Slava puse aparatul în husă şi se duse grăbit în cabină. Îl mîna o ipoteză de necrezut, aproape silindu-l să alerge. Trînti uşa în urma sa şi răsuci cheia în broască. Imediat se auzi o bătaie în uşă. Trebui să deschidă. Era Arkadi Filipovici. Slava îl întrebă:
— Aţi observat şi dumneavoastră?
— Ce anume?
— Că pîlnia lui se afla sub apă... Or, noi auzeam cuvinte... Dealtfel, cu pîlnia nici nu s-ar putea pronunţa fraze complicate...
— Am observat altceva, zise Arkadi Filipovici.
Slava nu întrebă ce anume observase anchetatorul. Era zorit să pornească magnetofonul. Auzi fîşîitul benzii în locurile unde trebuia să se audă glasul octopusului şi se repezi pe punte, la bazin...
Animalul răspundea la o întrebare a lui Tukalo, clar se în¬toarse imediat spre Slava, deşi acesta nici n-apucase să des¬chidă gura.
„Înţeleptule, tu ştii unde sînt învăţătorii tăi? Unde sînt cei doi?” se gîndi Slava şi auzi acest răspuns:
„Nu ştiu. Am mai spus. Nu ştiu."
Oamenii se uitau miraţi la animal. Ei nu auzeau întrebă¬rile lui Slava şi nu puteau pricepe cui îi răspunde caracatiţa.
„Şi totuşi ştii. Chiar dacă ei n-au spus unde pleacă, s-au gîndit la asta. Nu se poate să nu ştii. Atunci de ce nu spui? Deci nu eşti un prieten, ci un duşman al oamenilor."
„Sînt prieten, răspunse înţeleptul. Eu nu vreau să le provoc oamenilor durere."
„Dar dacă n-ai să ne spui, s-ar putea ca noi să nu ajungem la timp la învăţătorii tăi. Acolo unde se află ei e periculos."
„N-aveţi de ce să vă grăbiţi. Eu i-am prevenit, dar oamenii n-au nevoie de sfaturi..."
„Aşa ţi-au spus ei?"
„Da. Şi eu n-am putut să fac nimic.”
Slava simţi că i se taie răsuflarea.
— Vrei să spui că nu mai pot fi salvaţi? Au murit?
Oamenii se întorseseră uimiţi spre el, atît de surprinzătoare li se

părură aceste cuvinte.
„Da", răspunse animalul.
Slava se trase un pas îndărăt, alb la faţă şi se sprijini de parapet.
Arkadi Filipovici veni în locul lui şi, uitîndu-se ţintă la octopus, zise:
— Atunci spune-ne unde să le căutăm cadavrele.
„Nu există nimic. Nu există cadavre."
Arkadi Filipovici îşi potrivi ochelarii. Spuse cu o voce im¬pasibilă:
— Vreau să vedem locul unde au murit.
„De ce?"
— Aşa trebuie. Oamenii fac întotdeauna aşa. Or, tu eşti ajutorul nostru, nu?
„Nu ştiu unde au murit. Ştiu că nu mai există."
— Dar de ce au murit?
„S-au dus unde nu trebuie. S-au dus fără mine."
— Şi totuşi, unde s-au dus?
„Nu ştiu."
Arkadi Filipovici rămase tăcut. Înţelesese că, din anumite motive, octopusul nu voia să indice locul unde şi-au găsit moartea oamenii şi că interogatoriul nu-i va ajuta la nimic. Trebuia chibzuit asupra situaţiei create, ca să se acţioneze ferm.

XX

Valeri înainta ţinîndu-se de „torpila" de poştă. Funcţiona şi motorul scafandrului. Ziaristul nu prea îşi amin¬tea unde se aflau peşterile şi de aceea se bizuia pe intuiţie. Cînd văzu ieşindul de stîncă pe care-l cunoştea, memoria îi spuse că trebuie s-o cotească la stînga...
Aruncă o privire la cadranul fosforescent al ceasului şi se îngrozi: din momentul în care părăsise „clopotul" trecuseră douăzeci „de minute. Dacă Evg mai era în viaţă, peste opt minute se va sufoca.
Nu putea înainta mai repede. Nu-i rămînea decît să nu se mai uite la ceas şi să se bizuie pe întîmplare. Scoase un strigăt de bucurie cînd văzu intrarea întunecoasă în peşteră şi auzi ţăcănitul contorului Geiger. Deci aceasta era peştera cu pricina. Contorul mai indica şi altceva, dar acum Valeri nu se gîndea la

pericol.
Se avîntă în beznă, auzi ţiuitul locatorului şi se izbi de perete. Aprinse reflectorul. Pereţii peşterii scînteiau. Ajunse la îngrămădirea de bolovani. În partea de sus se vedea un orificiu suficient de mare pentru ca un om în scafandru să se poată strecura prin el. Lăsă „torpila" ancorată, conectînd farul cu ultrasunete.
De îndată ce trecu de grămada de bolovani, pătrunse într-un coridor cu o altă înfăţişare. Pereţii aveau mai puţine ieşinduri, păreau că fuseseră cioplişi cu o unealtă grosolană. Valeri pregăti racordul aparatului de oxigen, ca să-l cupleze imediat cu scafandrul lui Kosinciuk, dacă va da de el. Nu se putu stăpîni şi se uită la ceas. Mai rămîneau. patru minute şi speranţa insignifiantă că greşise socoteala şi că mai aveau în rezervă cîteva minute...
Coridorul începu să se lărgească, Valeri văzu venindu-i ceva în întîmpinare. Se opri, pregătind pistolul-laser, şi manevră reflectorul. Raza reflectorului lumină un scafandru...
Încă nevenindu-i să creadă într-un asemenea noroc, Valeri se repezi spre Kosinciuk. Îl apucă de umeri şi-l întoarse cu faţa spre el. Buzele lui Evg încremeniseră într-un zîmbet. Dar braţele lui atîrnau inerte. Valeri îşi dădu seama că s-a înşelat: Evg nu putea să vină în întîmpinarea lui. Poate că îl purta încet curentul...
Buzele lui Evg zîmbeau, dar Valeri se temea să se uite în ochii lui. Încă înainte de a-i vedea — nemişcaţi, sticloşi — ştiu că Evg e mort.
Motorul scafandrului continua să funcţioneze şi îi căra încet pe amîndoi. Ajunseră la o bifurcare. Valeri auzi un zgomot. Ţăcănitul contorului Geiger deveni mai strident, locatorul ţiuia puternic. Valeri coti după colţ şi se opri. Stinse reflectorul. Ţăcănitul se auzea tot mai tare şi mai tare. Apărură contururile unor păianjeni de foc, care cărau nişte lăzi fosforescente. Trecură şi dispărură într-un coridor şi zgomotul începu să slăbească.
Valeri lumină cu reflectorul scafandrul lui Kosinciuk. Privi prin geamul de plastic în interiorul căştii lui, la panoul de semnalizare al aparatelor, aflat deasupra ochilor. Acul aparatului de oxigen nu ajunsese la linia roşie. Deci Evg nu se sufocase. Murise dintr-un alt motiv; fusese ucis. Valeri auzi explicaţiile cuiva: „El a văzut ceea ce nu trebuia să vadă. A trebuit să facem

astfel încît să nu le poată spune asta altor oameni. Noi nu vrem ca oamenii să devină duşmanii noştri. Întoarce-te! Dacă ai să vezi ceea ce a văzut el, te aşteaptă aceeaşi soartă."
„Nu, mie nu mi-e teamă de voi!" răspunse în gînd Valeri. Întipărindu-şi în minte locul unde rămînea cadavrul lui Kosinciuk, strînse laserul în mîna dreaptă şi pătrunse în coridorul unde dispăruseră păianjenii de foc...
Simţea o apăsare tot mai puternică asupra creierului. Voiau să-l silească să se întoarcă din drum. Dar el a înţeles demult că ei pot să-i comande creierului numai atunci cînd el nu opune rezistenţă. E destul însă să-şi mobilizeze voinţa, pentru ca in¬fluenţa lor să devină ineficace...
Ajunse într-o peştera mare. De undeva, de sus, se repezi asupra lui o umbră neagră şi abia izbuti să se ferească din calea ei. Degetul apăsă singur pe butonul laserului şi o rază subţire ca un ac tăie în două octopusul care-l atacase, carbonizîndu-l.
„Oricine mă va ataca, va avea aceeaşi soartă", gîndi el ameninţător şi auzi drept răspuns:
. „Noi nu-ţi vrem răul. Dar aceasta e casa noastră. Pleacă!"
„Nu", zise el.
„Aşteaptă, auzi o voce rugătoare. Ascultă ce am să-ţi spun." În apropiere, apăru un alt octopus. Lansă un nor violet, o „bombă de cerneală", care luă contururile unei caracatiţe. Acum erau parcă doi octopuşi. Animalul încerca să-şi deruteze adversarul. Dar Valeri desluşi uşor unde se afla octopusul adevărat, şi raza reflectorului îl prinse, luminîndu-l. Ceva la el i se păru cunoscut. Ori poate îi erau cunoscute undele pe care le emitea?
„Cine eşti?" întrebă Valeri şi aproape că nu se miră cînd auzi:
„Înţeleptul."
„Înseamnă că acela..."
„Acela era un alt octopus."
„Cum de ştia el ceea ce ai apucat tu să afli despre noi? Comunicaţi între voi în gînd?"
„Nu te înţeleg prea bine. Dar poate că ai dreptate."
„Tu i-ai ucis pe delfini?"
„Eu n-am făcut decît s-o cercetez pe femelă. Voiam să extrag din memoria ei ceea ce ştia despre voi, oamenii. Ea a murit..."
„Îi ţineai pe amîndoi într-o stare de hipnoză şi îi tulburai tot timpul de cum apăreai în casa submarină. Credeai poate că ai să-i poţi influenţa ca şi pe oameni?"

Animalul tăcea. Fără a mai aştepta un răspuns, Valeri întrebă:
„De ce aţi omorît voi patru oameni? Mai întîi pe cei trei, apoi pe colegul meu Kosinciuk. Spuneai că iubeşti oamenii..."
„Îi iubesc. E adevărat. Noi nu ştiam că oamenii vor muri."
„Ce aţi făcut cu ei? Din ce cauză au murit?"
„Am cercetat printr-un efect puternic memoria lor, centrii creierului lor."
„Şi cum se obţine acest efect puternic?" întrebă Valeri.
„Prin atingere. Atunci cînd membrele noastre strîng mîinile omului, cînd mantia noastră se lipeşte de corpul lui şi pliscul de ceafa lui."
„Asta voia să facă cu mine octopusul pe care l-am omorît adineaori?"
„Nu ştiu."
„Întotdeauna răspunde «nu ştiu» cînd nu vrea să răspundă", gîndi Valeri, fără să-i pese cîtuşi de puţin că înţeleptul îi cunoştea gîndurile. Zise ferm:
„Şi acum condu-mă. Trebuie să văd ceea ce a văzut colegul meu."
„Dar ţi-am spus că ai să mori. Te vom distruge."
„De ce?"
„De cîte ori trebuie să le spui oamenilor unul şi acelaşi lucru?! Dacă semenii tăi ar afla ceea ce a văzut el, ar deveni duşmanii noştri. Or, de asta n-avem nevoie nici noi, nici oamenii. Noi nu vrem să ne certăm cu voi. N-avem de ce. Vom împărţi lumea. Voi luaţi uscatul şi aerul, noi — restul."
„Octopusul acela care a fost la noi după tine ne asigura că voi veţi accepta să deveniţi ajutoarele noastre în Ocean."
„Vom accepta", răspunse animalul.
„Minţi!" se gîndi Valeri.
„Vă vom ajuta să cultivaţi alge şi să creşteţi peşti. Vă vom ajuta să luptaţi împotriva altor oameni."
„Atît ar mai lipsi! Ar fi tocmai ceea ce vă trebuie, ce vă con¬vine vouă. Şi acum dă-te la o parte sau te distrug!"
„Dar eu te-am prevenit. Oamenii nu trebuie să ştie..."
„Oamenii trebuie să ştie totul. Mai întîi să ştie, şi apoi să devină prieteni sau duşmani. Aceasta e o lege a tuturor fiinţelor înzestrate cu inteligenţă. Voi înşivă aţi vrut să ne-o aplicaţi nouă: "Mai întîi să ştiţi".
Valeri porni motorul, şi înţeleptul o luă la fugă, se smulse din

raza de lumină şi dispăru în beznă...

XXI

Arkadi Filipovici avea în faţă două hărţi ale golfului — a părţii de la suprafaţă şi a părţii de sub apă. Prima hartă era destul de amănunţită, cealaltă era în multe locuri doar conturată.
Începuse s-o întocmească Slava, şi acum i se aduceau completări şi precizări potrivit cu ceea ce comunicau scafandrii. Amîndouă hărţile erau acoperite de linii trase cu creioane colorate şi pline de cifre. Pe prima erau mai multe linii, pe cea de-a doua — mai multe cifre. Ele indicau răspunsurile şi gradul de creştere a radioactivităţii.
Radiotelegrafistul aducea mereu alte comunicări, întinzîndu-le tăcut lui Slava, care le transmitea lui Arkadi Filipovici. Parte din comunicări erau apoi prelucrate la centrele de calcul şi reveneau pe bordul navei „Academician Karcinski". Acum, pentru Slava şi Arkadi Filipovici lucrau zeci de instituţii şi laboratoare de la diferite institute.
În uşa cabinei se auzi o bătaie şi în prag se ivi comandantul grupului de scafandri.
— Priviţi! zise el, arătînd o plăcuţă metalică cu cifre şi semne.- E. marcajul containerului cu uraniu înnobilat.
— Unde aţi găsit-o? întrebă Arkadi Filipovici, trăgînd harta mai aproape.
— În careul acesta, răspunse comandantul. Degetul lui se opri pe întretăierea a două linii roşii cu una neagră.
— Se poate considera stabilit că containerele furate se află aici, zise Slava.
— E de presupus, preciza Arkadi Filipovici. Vom stabili asta atunci cînd le vom găsi. Stabilit este un alt fapt, nu mai puţin important, anume că în aceste zile, în regiunea golfului, nu s-au aflat nave străine. Deci ipoteza unei diversiuni devine tot mai şubredă. Alte versiuni care să explice suficient de verosimil pier¬derea nu avem...
Rosti ultimele cuvinte pe un ton interogativ, care arăta că are el versiunea sa.
— Eu zic să mai stăm o dată de vorbă cu octopusul, propuse Slava.

— Credeţi că... făcu anchetatorul, sticlindu-i lentilele ochelarilor.
— Cred.
Amîndoi îşi dădeau bine seama despre ce este vorba, deşi ipo¬teza părea cu totul şi cu totul fantastică. Dar atunci cînd diferite versiuni cad una după alta, rămîne fantasticul şi, oricît de ciudat ar părea, tocmai el se dovedeşte adesea a fi ipoteza cea mai plauzibilă...
Ieşiră pe punte şi se îndreptară spre bazin, lîngă care fuseseră postaţi doi matrozi. Octopusul le şi ieşi înainte, desfăşurîndu-şi mantia de un roz pal. Slava îl rugă pe unul dintre matrozi să pună la marginea bazinului un taburet greu de fier, după care îi spuse animalului:
"Înţeleptule, poţi să stai pe acest taburet?
"Pot. Dar de ce?"
„Încearcă”, îi ceru Slava, fără a-i răspunde la întrebare, căutînd să nu dea frîu liber aducerilor aminte. Era îndoielnic ca octopusul să poată urmări simultan gîndurile mai multor oameni, dar, în orice caz, interlocutorul principal trebuia să-i stîrnească interesul. Arkadi Filipovici surprinse privirea lui Slava şi-i arătă din ochi ceasul. Urmărind animalul care. se urca pe taburet. Slava îi spuse:
„Culcă-te cu gura în sus şi lasă tentaculele să atîrne."
„Aşa mi-e incomod."
„Nu va dura mult", îl linişti Slava, uitîndu-se ţintă în ochii uriaşi ai octopusului. Ştia că octopuşii obişnuiţi se lasă uşor hipnotizaţi şi-şi amintea de experienţele biologului olandez Tahn-Koot, care încercase diferite metode de sugestionare a caracatiţelor. Acum era decis să aplice una dintre ele. Poate va reuşi să-l hipnotizeze şi pe Înţelept sau măcar să-l priveze de puterea pe care o exercita asupra omului...
Trebuia să menţină cît mai mult animalul într-o poziţie incomodă, aşa putîndu-l mai uşor influenţa.
„Ascultă-mă cu atenţie, ascultă-mă numai pe mine şi supune-te mie! Nu te gîndi la nimic altceva, uită de toate cîte ne înconjoară. Pe lume sîntem noi doi — eu şi cu tine. Eu sînt stăpînul tău. Supune-te mie!"
I se păru că voinţa animalului s-a. frînt şi-l întrebă:
„Îţi aminteşti, ţi-am spus cîndva ce înseamnă pentru oameni soarele?"
„Da, îmi amintesc."

„Cum arată soarele caracatiţelor?"
Nu se miră aproape deloc văzînd imaginea cunoscută a containerului. Se vedea aşa de clar, încît se puteau desluşi literele latine de pe pereţii lui.
—- Aşa mi-am şi închipuit — o mutaţie, zise Slava, adresîndu-se lui Arkadi Filipovici. Cauza primară — containerul. Sub efectul radiaţiei, o specie obişnuită de caracatiţe, poate Octopus Dauphleyn, a suferit o mutaţie. S-a format o nouă specie, cu însuşiri neobişnuite. Ea poate exista numai în condiţiile unei radioactivităţi înalte. Şi caracatiţele îşi creează ele singure condiţii... Slava privi la animal. Îi surprinse pe piele un tremur. Tenta¬culele începură să se răsucească. Animalul se. trezea. Slava îl întrebă:
— Unde aţi dus voi „soarele" vostru? Unde se află el acum?
„E o taină. A doua mare taină”, răspunse octopusul.
Slava se grăbi să pună altă întrebare, de data aceasta îndoindu-se de reuşită:
— Şi care e prima mare taină?
„Taină! Taină!" o ţinea morţiş animalul, lăsîndu-se să lunece în apă.
— Colegii noştri au pătruns acolo unde se află „sorii"?
Slava ştia că octopuşii pot sări afară din apă, dar nu-şi închipuia că o moluscă atît de mare şi de grea ca aceasta e în stare să facă un adevărat zbor. Avu impresia că din bazin a ţîşnit în aer o rachetă neagră. Racheta aceasta descrise un arc de vreo zece metri şi se prăvăli în mare...

XXII

Submarinul acostă din nou lingă „clopot". De data aceasta, ajutaţi de experienţa dobîndită, marinarii au executat complicata manevră mai repede şi mai uşor.
Slava izbutise să-i demonstreze lui Arkadi Filipovici că cercetările trebuie începute de-aici. Chiar dacă va dura o oră ca să cerceteze amănunţit toate sertarele şi cotloanele casei submarine unde poate să se afle jurnalul de laborator, în ultimă instanţă tot vor ieşi în cîştig de timp.
Slava cerceta sertar cu sertar. Minutele fugeau îngrozitor. Mişcările lui deveniseră febrile, dezordonate. Era nervos şi i se

tot părea că a scăpat ceva din vedere. Pierzînd clipe preţioase, cotrobăia din nou prin aceleaşi sertare pe care le mai controlase.
Arkadi Filipovici îl ajuta, dar acţiona în felul său. Cerceta cu atenţie încăperea, încercînd să-şi imagineze unde putea să fi fost pus jurnalul. Cînd, mergînd pe această cale, nu izbuti nimic, schimbă tactica. Acum încerca să-şi închipuie nu locul unde era ţinut jurnalul, ci diverse situaţii apărute în „clopot" şi acţiunile oamenilor, pe care îi ştia din spusele colegilor lor. Se gîndi: „Şi dacă cineva dintre ei s-a culcat şi pe urmă s-a trezit şi a vrut să noteze ceva?..." Nici nu-şi imagină bine această situaţie, că privirea lui se şi opri asupra dreptunghiului format de unul dintre paturile rabatabile. Făcu lent cîţiva paşi şi coborî patul. De sub perna pneumatică ieşea la iveală o foaie de plastic. Săltă perna şi văzu jurnalul de laborator.
— Cred că asta e ceea ce căutăm.
Slava se repezi la el, strigînd:
— Am spus eu c-o să-l găsim! Vedeţi? Şi nu voiaţi să mă cre¬deţi!
Frunzări la repezeală cîteva file, purtîndu-şi ochii pe ele, şi se opri la penultima însemnare, în care Kosinciuk relata despre prima vizită la peşteri şi despre intenţia lui de a se mai duce o dată acolo. Acum ştia unde trebuiau căutaţi colegii săi.
— E cazul să ne grăbim!
Se uită la Arkadi Filipovici şi constată mirat că acesta nu era deloc grăbit, ci continua să cerceteze cabina.
„S-a bucurat aşa de parcă a şi dat de ei, îşi zise anchetatorul. Şi e aşa de grăbit, ca şi cînd ar fi trecut cinci, şi nu cincizeci de ore. Aş vrea să am şi cu măcar o frîntură din optimismul lui..."
Trase adînc aer în piept şi porni spre ieşirea din cabină, care acum servea şi ca intrare în submarin. Îl dureau şalele şi, din cauza neobişnuinţei, respira greu.
Submarinul se desprinse de „clopot" şi porni spre peşteri. Acum marinarii aveau repere sigure.
Cu jurnalul de laborator în mînă, Slava şedea lîngă Arkadi Filipovici. Multe se clarificaseră, dar acum nu se mai putea apăra cu o veselie forţată de gîndurile triste ce-l copleşeau. Îi era teamă să recheme în memorie chipul lui Valeri. Se gîndea: „De fiecare dată cînd se produce un dezechilibru în natura inertă, se întîmplă neapărat şi ceva în lumea fiinţelor vii. Cînd se

risipesc în aer aburii de benzină arsă sau fumul combinatelor chimice, sau se aruncă în apa rîurilor şi a mărilor deşeurile din întreprinderi, aceasta nu rămîne fără urmări pentru microbi sau insecte, pentru peşti sau oameni. Dealtfel, acest „sau" poate fi folosit numai convenţional, pentru că microbii şi oamenii, peştii şi insectele sînt legaţi de acelaşi lanţ nucleo-proteic. Acest „sau" marchează doar alegerea unui început: formarea unei noi specii de microbi, dispariţia unei specii de insecte, pieirea dinozaurilor, apariţia lui octopus sapiens. Şi să nu se întîmple cumva ca un nou „sau" să fie ultima picătură ce va duce la o tragedie a lui homo sapiens, dacă vreodată, semănînd boabe, nu vom mai putea să presupunem ce va răsări din ele şi la începutul procesului nu vom şti să pre¬vedem sfîrşitul său..."

XXIII

Coridorul aici se îngusta, aci se lărgea. Părea că pulsează ca o venă umflată care duce drept la inima cuiva. Valeri observă de-o parte şi de alta cîteva platforme de origine artificială. În alte condiţii le-ar fi cercetat mai amănunţit, dar acum n-avea timp de asta. Înţeleptul dispăruse din cîmpul lui vizual. Valeri se aştepta la orice surprize. Trebuia să fie tot timpul cu ochii în patru. Afară de asta simţea în permanenţă că e urmărit cu atenţie de cineva, că se încearcă să i se frîngă voinţa. Era ca şi cînd nişte tentacule reci căutau să-i pătrundă în creier, să scormonească prin memoria lui şi să găsească acolo elementul cu ajutorul căruia să-l poată dirija ca pe un automat. Din fericire, aceste „tentacule" nu erau destul de puternice, erau mai tari decît voinţa omului atunci cînd acesta rămînea inactiv, şi mai slabe dacă voinţa lui se trezea şi li se opunea. Ele puteau să pătrundă prin craniu chiar pînă în scoarţa marilor emisfere, dacă omul nu bănuia nimic, dar deveneau neputincioase atunci cînd omul se apăra cu scutul voinţei sale.
Valeri văzu încă o platformă, pe care stătea un aparat voluminos. Desluşi în memorie ceva asemănător, dar nu-şi putu aminti ce anume e şi cum se numeşte. În faţă se vedea intrarea într-o nouă peşteră. La intrare stătea ca un străjer Înţeleptul.
„Dă-te la o parte!" îi porunci în gînd Valeri.
„Ţii minte ce te aşteaptă?"

„Ţin minte tot. La o parte!"
„Atunci intră..."
Podeaua şi pereţii uriaşei peşteri erau parcă aşternute cu nişte ghemuleţe cenuşii, iar la mijloc, ca un altar, se înălţa un container. Peştera era aşa de mare, încît Valeri nu putea vedea unde se sfîrşeşte. Peste tot, pe tavan şi pe pereţi, atîrnau ciorchini de caracatiţe, care stropeau ghemuleţe cenuşii cu un lichid ejectat de pîlniile lor.
„Dar astea sînt ouă de caracatiţă! Cîte să fie? Milioane? Miliarde?" se îngrozi Valeri. Îşi aminti că asemenea explozii de înmulţire se întîmplau şi cu octopuşii obişnuiţi. Într-o carte ştiinţifică din biblioteca navei citise că în anul 1900,, dintr-o cauză necunoscută, în Canalul Mînecii s-au înmulţit atîtea caracatiţe, încît uriaşele lor armate au mîncat tot ce era viu în mare. Atacau chiar şi peştii cei mari. Pe ţărmurile Angliei şi ale Franţei de nord nu mai erau nici peşti, nici crabi, nici stridii. Pînă la urmă, caracatiţele au început să se devoreze între ele, iar apoi au pierit aproape toate din cauza unei boli, după cum presupuneau unii oameni de ştiinţă. Valurile aruncau pe mal milioane de moluşte moarte, alcătuind din ele adevărate dealuri. Ţăranii le foloseau ca îngrăşămînt. Şi încă de două ori, la intervale de 25—30 de ani, în aceleaşi regiuni au avut loc invazii asemănătoare de caracatiţe.
Iar aici, în peşteră, erau, se pare, mult mai multe, presupunînd că din fiecare ou va ieşi un octopus. Valeri îşi zise: „Două-trei generaţii din astea ajung ca să umple toate fluviile, lacurile, mă¬rile şi oceanele. Dealtfel nici chiar tot acest spaţiu nu le-ar ajunge..."
Auzi: „Vezi cîte ajutoare vor avea oamenii."
„Şi toate vor avea nevoie de alte conteinere? întrebă el, indispus. Noi producem multe containere, dar ele n-ar ajunge pentru voi toţi."
„Veţi mai produce altele. Veţi munci pentru noi, veţi face comerţ cu noi. Voi ne veţi da containere, noi vă vom da peşti şi alge. Noi vă vom ajuta să luptaţi, să învingeţi, să-i nimiciţi pe toţi duşmanii, şi pe mare, şi pe uscat. Ştii că noi putem să ne de¬plasăm şi pe uscat, luînd o rezervă de apă de mare. Şi voi faceţi la fel, numai că v-aţi adaptat mai bine..."
„Apa Oceanului e în sînge, în celule avem apă, tot corpul nostru e plin de apă, se gîndi Valeri. Dar nu asta importă acum."

Întrebă:
„Şi pe urmă? Voi veţi fi mult prea multe.."
„Nu va mai exista «pe urmă»."
Valeri îşi dădu seama că, într-adevăr, nu va mai exista un “pe urmă". Radiaţia va creşte atît de mult, încît nu vor mai rămîne oameni pe planetă. Şi deodată îşi aminti cu ce semăna aparatul văzut pe platforma aceea: cu un reactor rudimentar. Aşadar, aceşti octopuşi au încercat să-şi înceapă civilizaţia nu cu roata sau cu luntrea, ci direct cu reactorul.
„Tu îi cunoşti pe oameni, Înţeleptule. Cum puteai să-ţi închipui că oamenii ar fi atît de proşti încît să accepte o asemenea cale?"
„Altă cale nu le rămîne."
„Îi cunoşti prost pe oameni. Înţeleptule."
„Ba nu, îi cunosc bine. De aceea nu vrem să aflaţi cu ce rapiditate ne înmulţim şi cît trăim; v-aţi da foarte lesne seama cum vor evolua lucrurile. Dar fiecare dintre voi se teme de moarte. Fiecare vrea să trăiască. Fiecare se joacă cu el însuşi şi cu alţii. Şi de aceea el îşi alege nu o cale, ci doar un început de cale, fără să ştie dacă se va putea întoarce din drum. Noi avem multe avantaje în comparaţie cu oamenii. N-avem nevoie de haine şi de case complicate cum aveţi nevoie voi, n-avem nevoie de luntre. Noi ne putem lipsi de oraşe, folosind peşterile şi grotele. Voi puteţi fi ucişi dacă vi se distrug oraşele, hainele, maşinile. Voi n-aţi putea trăi fără ele. Singuri v-aţi tăiat calea de retragere. Asta e tot aşa de sigur cum e sigur că tu n-ai să pleci de-aici viu."
„Cunoşti prost omul, Înţeleptule."
„Te bizui pe aparatul din mîna ta, care lansează raza morţii? Dar priveşte în dreapta şi-n stînga, priveşte în sus. Peste tot sînt confraţii mei. Cînd ne vom năpusti cu toţii asupra ta, încotro ai să-ţi îndrepţi raza, omule? Îţi aminteşti cu ce viteză ne deplasăm noi?"
„Aveam dreptate, Înţeleptule, cînd spuneam că tu îi cunoşti prost pe oameni. Omului îi o teamă de moarte, dar el poate să-şi învingă teama. Am să îndrept raza asupra containerului şi am să-I distrug. Şi atunci veţi pieri cu toţii. Sau te îndoieşti cumva că o voi face?"
Trecură cîteva secunde. Valeri simţea că i se învîrte capul, îi venea tot mai greu să biruie influenţa străină ce-l covîrşea. Influenţa aceasta era ca o mare în jurul lui, în jurul unei

minus¬cule insuliţe. Dar el se mai împotrivea încă izbiturilor valurilor, tentaculelor reci, gîndurilor duşmănoase.
„Poate că nu i-am înţeles îndeajuns pe oameni, spuse mirat octopusul. Nu m-am gîndit că ei sînt capabili să-şi biruie teama de moarte. Dar chiar dacă tu vei distruge containerul, tot nu se va schimba nimic. Acolo, mai departe, mai sînt două peşteri, cu alte conteinere ca acesta..."
„În afară de mine mai sînt alţi oameni. Ei vor veni pe urmele mele."
„Noi vom face astfel încît ei să nu vină. N-au să ne găsească."
Înţeleptul deveni stacojiu şi-şi întinse tentaculele, gata să atace. În aceeaşi clipă, de undeva ţîşni o lumină puternică. Cîteva reflectoare iluminară peştera. Valeri se întoarse şi văzu mai multe siluete în costume de scafandru. Unul dintre scafandri, în care cu greu putea fi recunoscut Slava, se îndreptă spre Înţelept şi-i întinse mîna. Octopusul o cuprinse cu tentaculele, încercînd să rupă plasticul, să ajungă la piele şi să-l ucidă pe om cu un efect puternic de paralizare a centrilor nervoşi. Dar plasticul era mult prea tare. Cu cealaltă mînă, Slava izbi în ochii animalului, îi turti capul, şi moluscă se zbîrci şi amuţi. Celelalte caracatiţe care fuseseră gata să se arunce asupra oamenilor încremeniră pe locurile lor. Se vede că îi paralizaseră semnalele de panică din creierul Înţeleptului.
Scafandrii se şi apucaseră să lege de container un cablu. Cîţiva dintre ei porniră mai departe, pătrunzînd în celelalte peş¬teri. Curînd se întoarseră de-acolo trăgînd alte două conteinere.
Slava vîrî caracatiţa moartă într-o plasă şi-l chemă pe Valeri.
Lanţul de oameni în costume de scafandru porni să facă cale întoarsă, luînd cu ei containerele şi cadavrul Înţeleptului...

XXIV

Scafandrii au blocat intrările în peşteri şi le-au umplut cu o masă specială, care se solidifica repede. Pentru orice eventualitate, în diverse locuri au fost lăsate automate de control. Apoi submarinul porni să facă cale-ntoarsă.
În compartimentul central, cîţiva oameni făcuseră cerc în jurul lui Valeri. El le relata cele petrecute în „clopot".
— Nu pot să înţeleg de ce efectul asupra creierului devenea cînd

mai puternic, cînd mai slab, zise Valeri. Cred că asta depindea de faptul dacă omul opunea rezistenţă şi dacă rezistenţa lui era orientată, dacă bănuia de unde vine pericolul. Dar poate că Slava ne va lămuri mai bine. Oricum, o specialist in materie.

• — Bine zis „oricum". Deocamdată nu există specialişti în „octopus sapiens - şi nu se ştie dacă vor fi vreodată, spuse Slava.

Şi zicînd acestea, aruncă o privire scurtă prietenului său, după care îşi lăsă ochii în jos. Faţa lui luă o expresie încordată, apoi se sili să ia un aer degajat, Grija pentru prietenul său nu-l părăsise încă. Îşi amintea bine cît timp a stat Valeri în zona de radiaţie ridicată. A fost oare de ajuns de bună garnitura do izolare a costumului de scafandru? Sau poate nuvela documentară despre caracatiţe va rămîne ultima operă, neterminată, a tînărului autor?

— În linii mari, ai dreptate, reluă Slava, adresîndu-se lui Valeri. Forţa efectului depindea de starea creierului uman. Dar, după toate probabilităţile, aveau importanţă şi alţi factori: natura creierului emiţător şi a întregului organism al octopusului, starea mediului, zgomotele străine. Se pare că avea o importanţă deosebită individualitatea omului: unul se supunea mai uşor efectului, altul mai greu. Vom afla mai multe după ce vom studia benzile oscilografelor şi ale aparatelor de înregistrare a biocurenţilor...

— Şi ce se va întîmpla acum cu caracatiţele? întrebă, gînditor, Valeri.

Oamenii văzură cu ochii minţii peşterile astupate şi caracatiţele punînd din nou în acţiune undele psi.

— Aceasta n-o vom hotărî noi singuri, spuse Arkadi Filipovici. Mai întîi se va întruni Prezidiul Academiei, apoi va avea loc o sesiune a O.N.U.

— Dacă oamenii s-ar alia cu ele, ar face o greşeală fatală, fu de părere Slava. Nu e vorba numai de faptul că pentru existenţa acestor caracatiţe e nevoie de o radiaţie ridicată. Gîndiţi-vă cu ce viteză se înmulţesc... O clipă revăzu ghemotoacele acelea cenuşii care acopereau pereţii, tavanul, podeaua peşterii. Continuă: Noi uităm că, în natură, intensitatea înmulţirii e întotdeauna legată de anumite norme ecologice. Aceşti octopuşi ar deveni în mod inevitabil nişte animale de pradă feroce, necruţătoare chiar ele între ele. Gîndiţi-vă la ştiuci. Deşi, iertaţi-

mă, am, uitat că nu sînteţi ihtiologi. Ei bine, ştiucile sînt peştii cei mai insaţiabili şi mai rapaci. Întotdeauna flămînde şi întotdeauna gata să ucidă, ele mănîncă o cantitate uriaşă de peşti — pui şi adulţi, din alte specii, şi din chiar specia lor, în acest din urmă caz, pe cei bătrîni sau neputincioşi. În fiecare primăvară, o ştiucă depune o sută de mii de icre. Pentru a-şi garanta supravieţuirea, o astfel de specie n-are nevoie de bariere morale ca dragostea şi grija pentru copii, indulgenţa faţă de cei slabi şi bolnavi, faţă de bătrîni. Ştiucile pot să-şi mănînce puii, pentru că tot vor rămîne destui, şi specia se va perpetua. Aţi văzut cum sînt în stare să se înmulţească aceşti octopuşi. Acum imaginaţi-vă ce fiare periculoase ar fi ei pentru alte fiinţe pe care le-ar putea folosi ca hrană. Gîndiţi-vă că ei sînt înarmaţi mai bine decît orice alte animale. Au opt braţe cu ventuze şi gheare, un plisc ascuţit şi otravă, un „motor cu reacţie", ştiu să zboare zeci de metri, au o rezervă de apă pentru a se deplasa pe uscat, o perdea de fum, mai exact de cerneală. Capacitatea lor de a se camufla n-are egal în lumea făpturilor vii. Au aruncătoare de flăcări, au o vedere infraroşu şi, în sfîrşit, ceea ce e mai important, însuşirea de a exercita un efect telepatic, însuşire pe care şi-o pot perfecţiona. Cîndva, savantul Gilbert Klingell susţinea că dacă caracatiţele ar fi ştiut să iasă pe uscat, ele ar fi devenit stăpîne aici îşi ar fi populat pămîntul cu o infinitate ele forme uimitoare. Or, el vorbea de caracatiţe obişnuite, neînzestrate cu efectul telepatiei...
Vocea lui Slava devenise la fel de rece ca şi vocea lui Arkadi Filipovici.
— Sînt încredinţat că soarta lor va fi hotărîtă în spiritul unui adevărat umanism...
Valeri înţelese ce vrea să spună Slava. Umanismul nu înseamnă nicidecum dragostea faţă de orice fiinţă, ci dragostea faţă de homo sapiens, faţă de om... Întrebă apoi, adresîndu-se tuturor celor aflaţi de faţă în compartiment:
— Credeţi că n-au mai rămas nicăieri în altă parte decît în peşteri? Gîndiţi-vă cîte conteinere cu deşeuri au fost aruncate în adîncurile oceanelor, cîte au fost îngropate în pămînt...
— Să sperăm că în alte locuri nu se va întîmpla asta, se grăbi să spună Slava.
Dar Valeri nu fu ele acord cu el. Zise:
— E prea puţin numai să sperăm...

În loc de epilog

— Şi asta se cheamă nuvelă documentară? zise indignat Nikifor Arsentievici Tukalo, întorcîndu-se cînd spre Slava, cînd spre Valeri. Dumneata ai îngroşat pretutindeni culo¬rile, iar unele evenimente pur şi simplu le-ai denaturat. Dar cea mai mare inepţie constă în aceea că vrei să demonstrezi cum că aceste caracatiţe ar ameninţa omenirea.
— Am fost înţeles greşit, încercă să se justifice Valeri. Eu nu vreau să demonstrez nimic, ci emit numai ipoteze. În fond, e un procedeu artistic, o hiperbolă. Dacă am admite că octopuşii noştri s-ar înmulţi aşa de intens cum arăt eu în nuvela mea...
— Dacă, dacă... îl întrerupse Nikifor Arsentievici. Aş vrea s-o văd şi pe asta! Deocamdată, noi nu-i vom închide în peşteri, ci-i vom studia, vom păstra cu grijă fiecare exemplar, ca pe o mare raritate, ca pe un fenomen. Şi, în general...
— În general, interveni Slava, el pune problema just. Desigur, în nuvelă e multă ficţiune, mai ales la sfîrşit. Aici autorul şi-a dat, ca să zic aşa, frîu liber imaginaţiei...
— Şi-a dat frîu liber imaginaţiei?! se strîmbă Nikifor Arsentievici. Zi mai bine că a luat-o razna. Auzi dumneata cum m-a încondeiat pe mine! De-aia a şi ieşit nu o nuvelă documentară, ci ceva de-a dreptul fantastic...
— Ia staţi! Dar asta-i o idee! exclamă bucuros Slava, întorcîndu-se spre Valeri. Uite sfatul meu: intitulează-ţi lucrarea nuvelă fantastică...